

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ BİLİM DALI

HZ. PEYGAMBER'İN HAYATINI KONU ALAN ÇOCUK
KİTAPLARININ DİN EĞİTİMİ BAKIMINDAN
İNCELENMESİ: İLKOKUL DÖNEMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Büşra KÖLE AYTAÇ

İstanbul

Ocak -2023

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ BİLİM DALI

HZ. PEYGAMBER'İN HAYATINI KONU ALAN ÇOCUK
KİTAPLARININ DİN EĞİTİMİ BAKIMINDAN İNCELENMESİ:
İLKOKUL DÖNEMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Büşra KÖLE AYTAÇ

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Bilal YORULMAZ

İstanbul

Ocak -2023

TEZ ONAYI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Felsefe ve Din Bilimleri Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Doç. Dr. Bilal YORULMAZ

.....

Üye Dr. Öğr. Üyesi Faruk KANGER

.....

Üye Dr. Öğr. Üyesi Esra TÜRK

.....

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

İmza

Doç. Dr. Erhan
İÇENER

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**Hz. Peygamber’in Hayatını Konu Alan Çocuk Kitaplarının Din Eğitimi Bakımından İncelenmesi: İlkokul Dönemi**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Büşra KÖLE AYTAÇ

ÖN SÖZ

Öncelikle bu çalışmanın her aşamasında tecrübesi ve bilgi birikimiyle daima bana yol gösteren danışman hocam Doç Dr. Bilal YORULMAZ'a, çalışmalarım süresince her zaman bana destek olan eşim Burak Bekir AYTAÇ'a, motivasyonumu arttırmak için çabalayan ablam Fatmagül SAĞLAM'a ve beni büyük emeklerle yetiştirip bugünlere ulaşmamı sağlayan annem ve babam başta olmak üzere aileme teşekkürü borç bilirim.

Büşra KÖLE
AYTAÇ

İstanbul-2023

ÖZET

HZ. PEYGAMBER'İN HAYATINI KONU ALAN ÇOCUK KİTAPLARININ DİN EĞİTİMİ BAKIMINDAN İNCELENMESİ: İLKOKUL DÖNEMİ

Büşra KÖLE AYTAÇ

Yüksek Lisans, Felsefe ve Din Bilimleri

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Bilal Yorulmaz

Ocak,2023 – 161 Sayfa

İslam dinini etkili bir şekilde öğretebilmek için öncelikle bu dini en güzel şekilde yaşayan Hz. Peygamber'in tanınması gerekir. Bu sebeple Hz. Peygamber'in tanınmasında onun yaşayışının, karakterinin bilinmesi ve anlatılması büyük öneme sahiptir. Çocukluk döneminde Hz. Peygamber'in çocuklara anlatılması, tanıtılması ve çocuğun karakterinin oluşmasında etkili olabilmesi adına başvuru materyallerin başında Hz. Peygamber'in hayatını anlatan çocuk kitapları gelmektedir.

Bu çalışmada Hz. Peygamber'in hayatını anlatan ve ilkökul dönemi çocuklara hitap eden çocuk kitapları arasında 43 kitap örneklem olarak belirlenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmış, elde edilen veriler betimsel veri analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Örneklemde belirlenen 43 kitap, öncelikle çocuk edebiyatı bağlamında çocuk kitaplarının taşıması gereken unsurlar dikkate alınarak incelenmiş, ardından biçimsel özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Din eğitimi bakımından aktarılan bilgilerin birbirine tutarlı ve doğru olması çok önemlidir. İncelenen kitaplarda dikkat çekici anlatım farklılıklarıyla karşılaşılması üzerine temel İslam kaynaklarından bu bilgiler araştırılarak çalışmaya eklenmiştir. İlkokul dönemi çocuğun gelişim özellikleri de dikkate alınarak kitapların içerikleri pedagojik unsurlar çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Tüm bu değerlendirmeler neticesinde çalışmada incelenen kitapların, resim-metin uyumu açısından uygun olduğu ancak %47'sinde yazım yanlışı yapıldığı görülmüştür. Örneklemdeki çocuk kitaplarının içindekiler kullanımı %65 iken kaynakça kullanımının %14 olduğu tespit edilmiştir. Kitapların %42'sinde tazim ifadesi kullanılmayıp, %35'inde pedagojik olarak uygun olmayan anlatımlara yer verilmiştir. Elde edilen bu veriler ilkökul dönemi din eğitimi açısından değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk kitapları; Dini çocuk kitapları; Din eğitimi; Siyer

ABSTRACT

AN EXAMINATION OF CHILDREN'S BOOKS ABOUT THE PROPHET'S LIFE IN TERMS OF RELIGIOUS EDUCATION: PRIMARY SCHOOL PERIOD

Büşra KÖLE AYTAÇ

MA, Philosophy and Religious Studies

Thesis Advisor: Assos. Prof. Dr. Bilal Yorulmaz

January, 2023 – 161 Pages

In order to teach the religion of Islam in the best way, the Prophet, who lived the religion in the best way, should be known. For this reason, it is important to explain the life and character of the Prophet in recognition of him. Children's books about the life of the Prophet are at the forefront of the materials used to introduce the Prophet to children and help form a child's character.

In this study, 43 children's books describing the life of the Prophet were collected as a sample. The document analysis method was used and the data were analyzed using the descriptive data analysis method. The 43 books in the sample were first examined in the context of children's literature by considering the elements that children's books should have, and then information was given about their formal features. It is very important that the information about religious education be consistent and accurate. Upon encountering remarkable differences in narration in the books, information from the main Islamic sources was added to the study. The contents of the books were evaluated within the framework of pedagogical elements, taking into account the developmental characteristics of primary-school children.

The study found that the books examined were suitable in terms of picture-text compatibility, but spelling mistakes were made in 47% of them. It was determined that while 65% of the books had a Contents section, 14% had a bibliography. In 42% of the books, the expression of compensation was not used, and in 35% of the books pedagogically inappropriate expressions were included. These data were evaluated in terms of the quality of religious education for primary-school age children.

Keywords: Children's books, religious children's books, religious education, Sirah

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI.....	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	ii
ÖN SÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR VE SİMGELER.....	xi
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
GİRİŞ	1
1.1.Problem	1
1.2.Amaç	1
1.3.Araştırmanın Önemi	2
1.4.Araştırmanın Yöntemi	4
1.4.1.Geçerlik ve Güvenirlik	9
1.5.İlgili Literatür	10
İKİNCİ BÖLÜM.....	15
ÇOCUK EDEBİYATI VE ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE DİNİ GELİŞİM	15
2.1. Çocuk Edebiyatı Tanımı ve Niteliği.....	15
2.1.1. Çocuk Kitaplarında Olması Gereken Nitelikler	16
2.1.2. Çocuk Kitaplarının Çocuğun Gelişimi Üzerindeki Etkisi.....	19
2.1.3. Çocuk Edebiyatında Biyografi.....	21
2.1.4. Dini Biyografik Örnekler	23
2.1.5. Çocuk Edebiyatında Siyer Yazıcılığı	23
2.2. Çocukluk Dönemi Gelişim Özellikleri	28

2.2.1. Fiziksel Gelişim	29
2.2.2. Bilişsel Gelişim	31
2.2.3. Ahlaki Gelişim	34
2.2.4. Psikososyal Gelişim	38
2.2.5. Dini Gelişim	39
2.3. Çocukluk Dönemi Din Eğitimi	46
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	53
BULGULAR.....	53
3.1.Dil ve Edebiyat İle İlgili Hususlar	53
3.1.1.Yazım Yanlışları	53
3.1.2.Biçimsel Özellikler	59
3.1.2.1.Tasarım ile İlgili Unsurlar	59
3.1.2.2.İçindekiler Kullanımı	60
3.2.Din Eğitimi ile İlgili Hususlar.....	61
3.2.1.Tazim İfadelerinin Kullanımı	61
3.2.2. Anlatılan Bilgilerin Doğruluğu ve Kaynakça Kullanımı	65
3.2.3. Kaynaklarla Karşılaştırıldığında Farklılık Gösteren Anlatımlar	68
3.2.3.1 Hz. Peygamber'in Doğumu	69
3.2.3.2. Hz. Peygamber'in Doğumunda Meydana Gelen Olaylar	73
3.2.3.3. Hz. Peygamber'in Sütannede Kalması ve Çocukluk Dönemi ile İlgili Anlatım Farklılıkları	81
3.2.3.4. Nübüvvet ile İlgili Durumlar.....	88
3.2.3.5. Diğer Unsurlar.....	91
3.2.4. Popüler Kültürün Etkisinde Kalan Anlatımlar	98
3.3. Pedagojik Açıdan Uygun Olmayan Anlatımlar.....	100
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	116
KAYNAKÇA.....	121
EKLER.....	133
ÖZGEÇMİŞ.....	150

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1:Örnekleme Listesi	6
Tablo 3: İçindekiler Bölümü Kullanımı	60
Tablo 2: Kitaplarda Tazim ifadelerinin Kullanımı	61
Tablo 4: Kaynakça Kullanımı	65
Tablo 6: Hz. Peygamber'in Doğum Tarihi İhtilafları	71
Tablo 7: Kitapların Pedagojik Durumu	101

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Korkutucu Resimler İçeren Kitap Sayfası Örneği	110
Şekil 2: Kesici Alet İçeren Kitap Sayfası Örneği.....	111
Şekil 3: İşkence Sahnesi İçeren Kitap Sayfası Örneği.....	111
Şekil 4: Kan ve Ölüm İçeren Kitap Sayfası Örneği	112
Şekil 5: Kan ve Ölüm İçeren Kitap Sayfası Örneği	113

KISALTMALAR VE SİMGELER

a.g.e.	: Adı geçen eser
b.	: İbn, bin
C.	: Cilt
çev.	: Çeviren
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
ed.	: Editör
haz.	: Hazırlayan
mad.	: Maddesi
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
Yay.	: Yayınevi

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde; problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi ve araştırmanın yöntemi başlıklarına yer verilmiştir.

1.1. Problem

Bu çalışmanın konusu Hz. Peygamber'in (s.a.v.) hayatını anlatan çocuk kitaplarının din eğitimi bakımından incelenmesi olup kapsamı ilkököl dönemine ait yazılan çocuk siyer kitaplarıdır. Çocukluk dönemi bireyin kişiliğinin oluştuğu, gelişim alanlarının tümünde hızlı gelişim gösterdiği bir dönemdir. Bu dönemde çocuğun dindar kişiliğinin inşası için en güzel ahlak örneği olan Hz. Peygamber'i tanınması çok önemlidir. Hz. Peygamber'i bu dönemde dini içerikli ilahi, hikâye, kıssa ve oyunlarla tanınması mümkündür. En önemli eğitim araçlarından biri olan hikâyelerin çocukluk döneminde Hz. Peygamber'in hayatını anlatırken taşınması gereken birtakım nitelikler söz konusudur.

Bu çalışmanın temel problem cümlesini "Hz. Peygamber'in hayatını anlatan ilkököl dönemi çocuklara hitap eden çocuk siyer kitapları dil ve anlatım, pedagoji ve din eğitimi açısından nasıldır?" sorusu oluşturmaktadır. Bu kapsamda çalışmada ilkököl dönemine dair Hz. Peygamber'in hayatını anlatan çocuk kitapları; çocuk edebiyatı, gelişim özellikleri, din eğitimi ve bilgilerin klasik kaynaklarla uyumluluğu başlıkları çerçevesinde incelenmiştir.

1.2.Amaç

Çocukluk dönemi, bireyin ilerleyen yaşamına etki eden becerilerin kazanıldığı ve dini kimliğin temellerinin oluştuğu dönemdir. Bu dönemde sık kullanılan ve öğrenmede etkili olan materyallerden birisi hikâyedir. Çocuk kitapları ve hikâyeler çocukların bilişsel, duyuşsal ve dil becerilerinin geliştirilmesinde faydalanılan temel yazılı materyallerdir. Hz. Peygamber'in yaşayışını ve örnekliğini öğretmeyi amaçlayan ebeveynler ve eğitimciler tarafından Hz. Muhammed'in hayatını konu alan kitaplara ihtiyaç duyulmaktadır. Çocuk siyer kitaplarının amacına ulaşabilmesi için, çocuğun gelişim seviyesine uygun olarak hazırlanması, sahih bilgiler içermesi, edebî

özelliklerin çocuğa uygun olması ve din eğitimini desteklemesi gerekmektedir. Bu bağlamda araştırmamızın temel amacı Hz. Peygamber'in hayatını konu alan ilkökul seviyesine hitap eden çocuk siyer kitaplarının dil ve anlatım, pedagoji ve din eğitimi açısından değerlendirilmesidir.

Bu ana amaca ulaşmak için şu alt problemlere cevap aranmıştır.

1. Hz. Peygamber'in hayatını konu alan çocuk kitaplarında yazım yanlışı yapılmış mıdır?
2. Hz. Peygamber'in hayatını konu alan çocuk kitaplarında anlatım bozukluğu var mıdır?
3. Hz. Peygamber'in hayatını konu alan çocuk kitaplarının biçimsel özellikleri çocuk yayıncılığı ilkelerine uygun mudur?
4. Hz. Peygamber'in hayatını konu alan çocuk kitaplarında içindekiler bölümüne yer verilmiş midir?
5. Hz. Peygamber'in hayatını konu alan çocuk kitaplarında tazim ifadeleri kullanılmış mıdır?
6. Hz. Peygamber'in hayatını konu alan çocuk kitaplarında kaynakça kullanılmış mıdır?
7. Hz. Peygamber'in hayatını konu alan çocuk kitaplarında anlatılan bilgiler temel İslam kaynaklarından istifade edilerek mi oluşturulmuştur?
8. Hz. Peygamber'in hayatını konu alan çocuk kitaplarında yer alan bilgiler arasında farklılıklar var mıdır?
9. Hz. Peygamber'in hayatını konu alan çocuk kitaplarında popüler kültürün etkisinde kalan anlatımlar var mıdır?
10. Hz. Peygamber'in hayatını konu alan çocuk kitaplarında pedagojik olarak uygun olmayan olaylara yer verilmiş midir?

1.3.Araştırmanın Önemi

Çocuk siyer kitapları, Hz. Peygamber'in hayatının pedagojik olarak uygun bir dil kullanılarak aktarılması, anlatılan bilgilerin sahilliği ile doğru bir şekilde öğrenilmesi, model alınabilecek yanlarının yer verilmesiyle Hz. Peygamber ile duygusal bir bağ kurulması açısından önemli bir yere sahiptir. Bu bakımdan çocuk siyer kitaplarının incelenmesi ve yukarıda ifade edilen unsurların ne kadarına sahip olduklarının tespit

edilmesi ebeveynler, eğitimciler ve yayınevlerine katkı sağlaması açısından önem arz etmektedir.

İlgili literatür incelendiğinde dini içerikli çocuk kitapları üzerine yapılan çalışmaların konularını iman esasları, genel dini konular, peygamber hikâyeleri ve Hz. Peygamber'in hayatının oluşturduğu görülmektedir. Bu çalışmaların çoğu din eğitimi kapsamında incelenmiş¹ olsa da biçimsel özellikleri bağlamında çocuk edebiyatı ve görsel sanatlar alanında incelenen çalışmalar da² söz konusudur. Dini çocuk kitaplarından yalnızca Hz. Peygamber'in hayatını konu alan kitaplar ile yapılan çalışmalarda Hz. Peygamber'in hayatıyla ilgili olayların tek bir alan üzerinden değerlendirildiği ve örneklemin evrenin hacmi düşünüldüğünde oldukça sınırlı

---

¹ Amanet Araz Zeynep, "Dini Çocuk Kitaplarının Din Eğitimi Açısından İncelenmesi: "Dinimi Öğreniyorum Amnetü serisi" ile "Hikâyelerle 365 Gün İman Esasları" Örnekleri" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,2018); Nacar Bilge, "Çocuk Hikâyelerinde Din Eğitimi; Kemalettin Tuğcu ve M. Yaşar Kandemir Örnekleri", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008); Cengiz Hatice Nur, "Dinî İçerikli Çocuk Kitaplarında Yazarın Çocuğa Bakışının İncelenmesi: Peygamber Hikâyeleri Örneği", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,2022); Pehlivan Gülsüm, "Çocuk Kitaplarında Dini Motifler ve Din Eğitimi", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003).

² Delibaş Fatma, "Nurdan Damla'nın Dinî İçerikli Çocuk Kitaplarının Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Temel İlkeler Göre İncelenmesi", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,2022); Çoban Mehmet, "Dini Konulu Çocuk Kitaplarının Yapısal ve Eğitsel Nitelikleri Açısından Değerlendirilmesi", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,1996).

tutulduğu görülmektedir.³ Bu çalışmalardan sadece birinde⁴ 50 kitap ile geniş bir örneklem oluşturulmuştur. Ancak bu tezde de incelenen kitapların büyük bir kısmı aynı yayınevine ait olup yazar ve yayınevi çeşitliliği kısıtlı kalmıştır.

Yapılan çalışmalarda anlatım biçiminin kronolojik, tematik ya da bütünsel olduğuna değinilmediği, kitapların biçimsel özelliklerine yer verilirken yaş gruplarına göre bir tasnife girilmediği, çocuk edebiyatı, çocuğun gelişimi, İslam tarihi ve din eğitimi alanlarının bütünüyle bir çalışmada yer almadığı görülmüştür. Çalışmanın özgün değeri bu kapsamda 43 kitaptan oluşan geniş bir örnekleme yürütülmesi, içerik ve biçimsel olarak tüm verilerin değerlendirilerek genel bir kanı oluşturacak olmasıdır. Önceki çalışmalardan farklı olarak ilkökul döneminin tüm gelişim özellikleri verilerek kitaplar bu bağlamda çocuk edebiyatı ilkeleri ve din eğitimi açısından değerlendirilmiştir. Doğrudan alıntılara yer verilerek temel İslam kaynaklarından ve literatürden elde edilen verilerin teyit edilmesi sağlanmıştır. Çalışma bu hususları ile literatüre mütevazı bir katkı sağlayacak olması bakımından önemlidir.

1.4.Araştırmanın Yöntemi

Tez çalışmamızda nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma; “gözlem, görüşme, doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve

---

³Turanalp Muhammed Fatih, “Dinî içerikli çocuk kitaplarının öğretmen görüşleri çerçevesinde değerlendirilmesi” (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,2017); Çolak Mikail, “7-12 Yaş Dönemi Çocuklara Yönelik Hz. Peygamber’i Anlatan Kitapların Dini Gelişim Teorileri Açısından İncelenmesi”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018); Tursun Hatice Kübra, “Hz. Peygamber’in Hayatını Konu Alan Çocuk Kitaplarındaki Tarihi Bilgilerin Değerlendirilmesi” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011); Delibaş Fatma, “Nurdan Damla’nın Dinî İçerikli Çocuk Kitaplarının Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Temel İlkeler Göre İncelenmesi”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,2022).

⁴Demirbağ Hatice, “Çocuklara Yönelik Dini Kitaplarda Oluşturulması Amaçlanan Peygamber Tasavvuru” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008).

olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konulmasına yönelik, nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır.”⁵ Nitel araştırma ile araştırma ve anlama ön planda tutularak bir çalışma ortaya konulmaktadır.

Bu çalışmada veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılacak olgu ve olguların bütünü hakkında bilgi içeren yazılı araçların analizini içerir.⁶ Doküman inceleme yönteminde basamaklar sırasıyla “Dokümanlara ulaşılması, ulaşılan dokümanın orijinalliğinin kontrol edilmesi ve anlaşılması, dokümanların analiz edilmesi ve verilerin kullanılması”⁷ şeklindedir.

Verilerin analizi için ise betimsel analiz yaklaşımı benimsenmiştir. Bu yaklaşımda veriler, daha önceden belirlenmiş olan temalara göre sınıflandırılarak özetlenir ve yorumlanır. Betimsel analizde elde edilen verilerin görüşleri tam olarak yansıtması için doğrudan alıntılara sıkça yer verilir. Betimsel analiz yönteminde sistematik ve açık bir biçimde betimlenen veriler, neden-sonuç ilişkisi irdelenerek açıklanır ve yorumlanır.⁸ Çalışmada elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiş olup bu kapsamda doğrudan örneklemdaki kitaplardan aktarılan metinlere yer verilmiştir. Ulaşılan bilgiler araştırılarak yorumlanmış, ileriye yönelik ebeveyn ve eğitimcilere yol gösterici sonuçlara ulaşılmıştır.

Öncelikle Türkiye’de Hz. Peygamber’in hayatını anlatan çocuk siyer kitapları üzerine bir araştırma yapılmıştır. Araştırmada ilkökul dönemi çocuk okuyucuya hitap eden kitaplardan oluşan bir evren tespit edilerek amaçlı örnekleme (ölçüt örnekleme) yöntemi ile ilkökul dönemi yaş grubu belirtilen, yayınevinin çocuk yayınları kategorisinde yer alan, çocuk edebiyatı ilkeleri bağlamında ilkökul dönemi çocuklara hitap eden belirli kitaplar seçilmiştir. Amaçlı örnekleme yöntemi, zengin bilgi kaynakları üzerinde derinlemesine çalışmaya olanak vermektedir.⁹ Bu sebeple ilkökul

---

⁵Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 11. bs. (Ankara: Seçkin, 2016), 41.

⁶ A.g.e., 198.

⁷ A.g.e., 198.

⁸ Yıldırım ve Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 239.

⁹ İsmail Daşdemir, *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 2. bs. (Ankara: Nobel, 2019), 72; Yıldırım ve Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 118-119.

dönemi Hz. Peygamber'in hayatını konu alan çocuk kitapları üzerine bir kanaat oluşturabilmek için bu örnekleme yöntemi tercih edilmiştir.

Araştırmanın evreni 111 kitaptan oluşmaktadır. Çalışmada 43 kitap incelenmiş olup bu kitaplar evrenin %41,86'sını oluşturmaktadır. Örnekleme yer alan kitaplar şu şekildedir.

Tablo 1:Örnekleme Listesi

	Kitap Adı	Yazar	Yayınevi	Yayın Yılı	Baskı Sayısı
1	Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı	Amine Kevser Karaca Ayşe Yıldız Yıldırım	Düş Değirmeni	2016	1
2	Gül Peygamberim	Ömer Nasuhi Bilmen	Mavi Lale	2016	1
3	Hız. Muhammed (s.a.v.)/ Peygamber Öyküleri	Belkıs İbrahimhakkıoğlu	Timaş Çocuk	2018	17
4	Anne Bana Peygamberimi Anlat	Selçuk Yıldırım	Uğur Böceği	2015	25
5	Son Mühür	Dalal Al-Alami	Edam	2015	10
6	Üzülmesin, Ağlamasın Gülsün Peygamberim	Mehmet Akif Karayel	Erkam	2009	1
7	Peygamber Efendimiz (s.a.v.) (Ciltli)	Özkan Öze	Uğur Böceği	2018	1
8	Can ile Canan Peygamberimizi Sevıyoruz 2 – Ramazan Ayını Seven Peygamberim	Nefise Atçakarlar	Timaş Çocuk	2020	1
9	Can ile Canan Peygamberimizi Sevıyoruz 2 – Çocukları Çok Seven Peygamberim	Nefise Atçakarlar	Timaş Çocuk	2020	1
10	Can ile Canan Peygamberimizi Sevıyoruz 2 –Dua Eden Peygamberim	Nefise Atçakarlar	Timaş Çocuk	2020	1

11	Can ile Canan Peygamberimizi Seviyoruz 1 –Tertemiz Peygamberim	Nefise Atçakarlar	Timaş Çocuk	2018	1
12	Can ile Canan Peygamberimizi Seviyoruz 1 – Merhametli Peygamberim	Nefise Atçakarlar	Timaş Çocuk	2018	1
13	Hikâyelerle 365 Gün Siyer Saati	Ali Karaçam-Nihat Karaçam	Nesil Çocuk	2016	12
14	Peygamberimi Tanıyorum	Mehtap Şenkaya	Erdem Çocuk	2019	1
15	Peygamberimin Kim Olduğunu Biliyorum	Ömer Baldık-Çiğdem Özmen	Timaş Çocuk	2019	15
16	Hz. Muhammed (sav) ve Üzgün Deve / Peygamberlerimizi Tanıyalım Sevelim Serisi 8	Sarah F. Taub, Saadah Taib /Çev. Leyla Es	Mevsimler Kitap	2019	1
17	Sevgili Peygamberim	Kollektif	Tire	2016	1
18	Peygamber Efendimizin (s.a.s.) Hayatı / Peygamber Efendimiz Serisi 1	Hamit Yolcu	Siyer Çocuk	2019	1
19	Peygamber Efendimizin (s.a.s.) Ahlakı / Peygamber Efendimiz Serisi 2	Hamit Yolcu	Siyer Çocuk	2019	1
20	Çocuklar İçin İslam Tarihi Ve Peygamberimizin Hayatı	Emine Aydın	Uğur Böceği	2015	7
21	Sevgilinin Öyküsü	Mehmet Nalbant	Semer kand Çocuk	2019	1
22	Seyyah Sıraç Hicaz'da Nur Peygamberim	Hilal Acar	Pırıltı	2017	1
23	Canım Peygamberim	Zekai Şengün, Emrah Demiryent	Fidan	2019	1

24	Bizimkiler Yaz Kampında 1 Peygamberimiz'in Doğumu	Ayşe Alkan Sarıçiçek	İnkılab	2013	1
25	Bizimkiler Yaz Kampında 3 İlk Vahiy	Ayşe Alkan Sarıçiçek	İnkılab	2013	1
26	Bizimkiler Yaz Kampında-4 İslam'a Çağrı	Ayşe Alkan Sarıçiçek	İnkılab	2013	1
27	Bizimkiler Yaz Kampında-6 Medine	Ayşe Alkan Sarıçiçek	İnkılab	2013	1
28	Bizimkiler Yaz Kampında-7 Bedir Uhud Hendek	Ayşe Alkan Sarıçiçek	İnkılab	2013	1
29	Örneğim Peygamberim	Adil Akkoyunlu	Çıra	2019	7
30	Güneşe Yolculuk Hz. Muhammed (s.a.v.)'in Hayatı	Ayşe Sevim	Şule	2020	25
31	Varlıkların Dilinden Efendimiz	Abdülkadir Süphandağı	Nesil Çocuk	2010	2
32	Dinmeyen Gözyaşları	Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir	Tahlil	2019	1
33	Ebu Cendel'in Zincirleri	Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir	Tahlil	2019	1
34	Peygamberimizin Güzel Huyları	Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir	Tahlil	2019	1
35	Peygamberimizin Son Yılları	Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir	Tahlil	2019	1
36	365 Günde Sevgili Peygamberim	Nurdan Damla	Timaş	2019	27
37	Sevgili Peygamberimi Öğreniyorum	Mehmet Doğru	Damla	2018	1

38	Sevgili Peygamberim	Nazife Varlı	Hikmet Çocuk	2012	2
39	Kutlu Peygamberim Çocuklar İçin Hz. Peygamberin Hayatı	Vural Kaya	Nar Çocuk	2019	5
40	20 Öyküde Peygamberimizin Hayatı	Abduttevvab Yusuf Çev. Muharrem Tan	Uysal	2016	1
41	Küçük Ömer'in Maceraları-1 Canım Peygamberim	Ahmet Taşçı	Mevsimler Çocuk	2020	1
42	En Güzel Örneğim Peygamberim	Nehir Aydın Gökdoğan	Pırıltı	2012	1
43	Gül Peygamberim Hz. Muhammed (sav) Çocuklar İçin Siyer	Ayşe Serra Kara	Kayalıpark Çocuk	2020	1

1.4.1. Geçerlik ve Güvenirlik

Geçerlik, “Araştırmacının araştırdığı olguyu, olduğu biçimiyle ve olabildiğince yansız gözlemesi anlamına gelmektedir.”¹⁰ Araştırmanın iç geçerliliğini arttırmak için bu çalışma kapsamındaki Hz. Peygamber’in hayatını konu alan çocuk kitapları üzerinde bir tarama yapılmış ve yapılan taramalar neticesinde bazı kriterler belirlenmiştir. Öncelikle yalnızca ilkokul yaş grubuna hitap eden çocuk siyer kitapları çalışma kapsamına alınmış, yayınevi tarafından yaş belirtilmemiş olsa dahi çocuk edebiyatı ilkeleri bağlamında ilkokul dönemine uygun olan kitaplar incelenmiştir. Metin içermeyen boyama ve etkinlik kitapları dahil edilmemiştir. Hz. Peygamber ile ilgili olarak seri halindeki kitap setlerinden genel kaniya ulaşabilecek kadar bir tercih yapılmış, tamamı örnekleme dahil edilmemiştir. Bir yazarın birden fazla çalışması örnekleme alınmayarak daha fazla yazar ve kitap çeşitliği görülmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda araştırmada elde edilen veriler alanında uzman kişilerin görüşleri alınarak değerlendirilmiş, teyit edilmek üzere klasik kaynaklara başvurulmuştur.

¹⁰ A.g.e., 269.

Araştırma neticesinde elde edilen bulgular tutarlı ve anlamlı olup bir bütünü oluşturmaktadır.

Dış geçerliğin sağlanabilmesi için örnekleme elde edilen veriler gerekli sınıflandırmaların ardından doğrudan aktararak analize tabi tutulmuştur. Bulgulardaki içerikler öncelikle örnekleme kitaplardan doğrudan alıntı yapılarak açıklanmıştır. Ardından temel İslam ve literatür kaynakları ile iddia edilen durum detaylı bilgi verilerek açıklanmıştır. Nitel araştırmalarda genelleme doğrudan yapılmayıp deneyim ve örnekler biçiminde yapılmaktadır.¹¹ Çalışma sonucunun genellenebilmesi için geniş bir örneklem seçilerek detaylı taramadan geçirilmiştir.

Araştırmanın iç güvenilirliğini arttırmak amacıyla çocuk siyer kitaplarındaki çocuk edebiyatı ile ilgili problem görülen unsurlar bir çocuk edebiyatı uzmanının, anlatılan bilgilerin aktarımındaki farklılıklar ile ilgili iki İslam tarihi uzmanının, pedagojik unsurların değerlendirilmesi ile ilgili bir çocuk pedagojisi uzmanının ve din eğitimi ile ilgili unsurlar için de bir din eğitimi uzmanının görüşüne başvurularak elde edilen tüm veriler araştırmacı tarafından çalışmaya aktarılmıştır. Araştırmadaki tüm bulgular uzman bir araştırmacı tarafından detaylıca kontrol edilmiş ve değerlendirilmiştir.

Araştırmanın dış güvenilirliğini sağlamak amacıyla çalışma boyunca izlenen yöntem ve süreçler detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Ayrıca elde edilen tüm veriler başka araştırmacıların da incelemesine olanak sağlayabilmek için muhafaza edilmektedir.

1.5.İlgili Literatür

Türkiye’de çocuk siyeri, Hz. Peygamber’in hayatını konu alan çocuk kitapları ve dini çocuk kitapları ile ilgili yapılan literatür taramasında, çalışmaların evreni kapsar nitelikte olmadığı ve sayılarının oldukça az olduğu görülmektedir. Ortaya konan çalışmalarda Hz. Peygamber’i konu alan kitapların ilkökul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi kitabındaki Hz. Peygamber ile ilgili bilgileri desteklemesi, kitaplarda kullanılan kavramların çocuk tarafından bilinirliği ve kitapların mevcut biçimsel özelliklerinin yaş gruplarına uygunluğu bakımından yürütüldüğü görülmektedir. Konu ile ilgili olarak yapılan benzer çalışmalar şu şekildedir.

---

¹¹ A.g.e., 271.

Çocuk kitaplarında dini motifleri inceleyen bir çalışma Z. Amanet Araz tarafından yapılmıştır. Araz, çalışmasında birçok baskısının yapılması ve Milli Eğitim Bakanlığınca tavsiye edilmesi sebebiyle iman esaslarını konu alan Dinim Serisi ve Hikâyelerle 365 Gün İman Esasları kitaplarını tercih etmiştir. Bu kitapları ise çocuk edebiyatına uyumu, görsellerin yeterliliği ve çocukların yaş grubu doğrultusunda bilgilerin anlatımı konusunda incelemiştir.¹²

Yapılan bir diğer çalışma Hatice Demirbağ'a aittir. Yazar "Çocuklara Yönelik Dini Kitaplarda Oluşturulması Amaçlanan Peygamber Tasavvuru" isimli tezinde, 50 çocuk kitabını incelemiş, İlkokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi kitabında benzer içerikteki ünite konularıyla ilgili veriler vermiştir. Piyasada bulunan kitapların Milli Eğitim Müfredatı ile paralelliği araştırılarak mevcut çocuk siyer kitaplarının çocuklarda nasıl bir peygamber tasavvuru oluşturduğu araştırılmıştır.¹³

Konu ile ilgili başka bir çalışma Hatice Kübra Tursun tarafından yapılmıştır. "Hz. Peygamber'in Hayatını Konu Alan Çocuk Kitaplarındaki Tarihi Bilgilerin Değerlendirilmesi" başlığını taşıyan bu tez çalışmasında incelenen yirmi sekiz kitapta aktarılan olaylar İslam tarihi açısından değerlendirilmiştir.¹⁴

Dini çocuk kitaplarıyla ilgili çalışmalardan bir diğeri Mikail Çolak tarafından ortaya konmuştur. "7-12 yaş Dönemi Çocuklara Yönelik Hz. Peygamber'i Anlatan Kitapların Dini Gelişim Teorileri Açısından İncelenmesi" başlığıyla yapılan çalışmada konu ile ilgili evren on kitap olarak aktarılmıştır. Çalışmanın örnekleme ise yalnızca beş

---

¹² Amanet Araz Zeynep, "Dini Çocuk Kitaplarının Din Eğitimi Açısından İncelenmesi: "Dinimi Öğreniyorum Amnetü serisi" ile "Hikâyelerle 365 Gün İman Esasları" Örnekleri" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,2018).

¹³ Demirbağ Hatice, "Çocuklara Yönelik Dini Kitaplarda Oluşturulması Amaçlanan Peygamber Tasavvuru" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008).

¹⁴ Tursun Hatice Kübra, "Hz. Peygamber'in Hayatını Konu Alan Çocuk Kitaplarındaki Tarihi Bilgilerin Değerlendirilmesi" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011).

kitaptan oluşmaktadır. Fakat bu yaş dönemine hitap eden yüzden fazla kitap bulunmaktadır. Dolayısıyla yaklaşık yüz kitaplık bir evrenden beş kitabın örneklem alınmasıyla çalışmanın sınırlı tutulduğu görülmüştür. Çalışmada Piaget'nin gelişim kuramı temele alınarak, 7-12 yaş dönemine dair Hz. Peygamber'in hayatını konu alan kitaplar incelenmiştir. Ayrıca öğrencilerle yapılan görüşme sonucunda, kitaplarda sık kullanılan kavramların ilkökul öğrencileri tarafından bilindiği ortaya konmuştur.¹⁵

Bu konuda yapılan bir doktora çalışması “Dinî İçerikli Çocuk Kitaplarının Öğretmen Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi” ismini taşımaktadır. M. Fatih Turanalp çalışmasında 645 kitaplık bir evrende, çeviri ve okul öncesi kitapları hariç tutarak kitapları kategorize etmiş ve on farklı kategoriye ayırmıştır. Bu on kategorinin her birinden ikişer kitap seçerek 20 kitaplık bir örneklem oluşturmuş, ardından Peygamberler tarihi ve Kur’ân-ı Kerîm kategorisindeki kitapların içeriğinin benzerliğinden ötürü çalışmayı 18 kitap ile sürdürmüştür. Seçilen bu örneklem başta din eğitimi öğretmenleri olmak üzere öğretmen görüşlerine başvurularak kaynaklara uygunluk, çocuğa görelilik, dil ve üslup, görsellik ve işlevsellik kapsamında değerlendirilmiştir.¹⁶

Din eğitimi alanında yapılan bir diğer çalışma “Çocuk Hikâyelerinde Din Eğitimi” isimli yüksek lisans tezidir. Bu çalışmada Kemalettin Tuğcu ve Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir'in toplam 40 kitabı incelenmiştir. Bu yazarlardan Kemalettin Tuğcu'nun kitapları din perspektifinden değerlendirilmiş ve din eğitimi ile ilişkilendirilmiştir. Prof. Dr. Yaşar Kandemir'in eserleri ise çocuklara ahlaki ve dini bir tutum kazandırma, din ve eğitim ilişkisi, hikâye ve masalların din eğitimine katkısı bağlamında incelenmiştir.¹⁷

---

¹⁵ Çolak Mikail, “7-12 Yaş Dönemi Çocuklara Yönelik Hz. Peygamber'i Anlatan Kitapların Dini Gelişim Teorileri Açısından İncelenmesi”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018).

¹⁶ Turanalp Muhammed Fatih, “Dinî içerikli çocuk kitaplarının öğretmen görüşleri çerçevesinde değerlendirilmesi” (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,2017).

¹⁷ Nacar Bilge, “Çocuk Hikâyelerinde Din Eğitimi; Kemalettin Tuğcu ve M. Yaşar Kandemir Örnekleri”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008).

Dini çocuk kitapları kapsamında yapılan çalışmalardan bir diğeri “Nurdan Damla’nın Dinî İçerikli Çocuk Kitaplarının Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Temel İlkeler Göre İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezidir. Bu çalışmada Nurdan Damla’nın eserlerinden dini içerikli olan 11’i üzerinden oluşturulan bir örnekleme çocuk edebiyatı bağlamında incelemede bulunulmuştur. Nurdan Damla’nın eserleri, çocuk kitaplarının içerik ve biçimsel özellikleri kapsamında değerlendirilmiştir.¹⁸

Bu konuda yapılan bir diğerk çalışmada da “Dini Konulu Çocuk Kitaplarının Yapısal ve Eğitsel Nitelikleri Açısından Değerlendirilmesi”¹⁹ isimli yüksek lisans tezi olup yalnızca biçimsel özellikler üzerine güzel sanatlar alanında yapılmış ve din eğitimi ile ilişkilendirilmemiştir. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından tavsiye edilen kitaplardan yalnızca yedi kitap üzerine çalışılmasıyla hem alan hem kapsam olarak çalışmamızdan farklıdır.

Çocuk kitapları ile ilgili olarak yapılan çalışmalardan biri de “Dinî İçerikli Çocuk Kitaplarında Yazarın Çocuğa Bakışının İncelenmesi: Peygamber Hikâyeleri Örneği” isimli yüksek lisans tezi olup dini içerikli çocuk kitaplarından Peygamber hikâyeleri tercih edilerek bir çalışma yürütülmüştür. Türkiye ve İngiltere’de yazılmış olan 5-7 yaş aralığındaki çocuklara hitap eden peygamber hikâyeleri kitap yazarlarının çocuğa bakışı değerlendirilmiştir. Bu çalışmada dini çocuk kitaplarında çocuk edebiyatına dair bir gelenek oluşmamış olması problemine değinilmiştir. Çalışmanın örneklemini Hz. Adem, Hz. Nuh, Hz. İbrahim ve Hz. Musa’nın hikâyesinin anlatıldığı iki peygamber hikâyeleri kitap seti oluşturmaktadır. Bu kitaplar çocuk edebiyatı ilkeleri bağlamında incelendikten sonra dini boyutu değerlendirilmiştir.²⁰

---

¹⁸ Delibaş Fatma, “Nurdan Damla’nın Dinî İçerikli Çocuk Kitaplarının Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Temel İlkeler Göre İncelenmesi”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,2022).

¹⁹ Çoban Mehmet, “Dini Konulu Çocuk Kitaplarının Yapısal ve Eğitsel Nitelikleri Açısından Değerlendirilmesi”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,1996).

²⁰ Cengiz Hatice Nur, “Dinî İçerikli Çocuk Kitaplarında Yazarın Çocuğa Bakışının İncelenmesi: Peygamber Hikâyeleri Örneği”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,2022).

Bu konuda yapılan bir diğerk çalışma ise Gülsüm Pehlivan'a ait olup "Çocuk Kitaplarında Dini Motifler ve Din Eğitimi" ismini taşımaktadır. Çalışmada 1908-1928 yılları arasında yayınlanan hikâye ve masallardan oluşan çocuk edebiyatı eserlerindeki, dini ve ahlaki unsurlar dönem özellikleri kapsamında incelenmiştir. Osmanlıca olarak yazılan 31 çocuk kitabının biçim ve içerik özellikleri ile beraber dini ve ahlaki unsurları değerlendirilmiştir.²¹

"Ernest Harms ve Ronald Goldman'ın Dinî Gelişim Kuramları Bağlamında Dini İçerikli Çocuk Kitapları"²² başlıklı doktora tez çalışmasında 2010-2014 yılında yazılmış çok satan dini içerikli çocuk kitaplarından oluşan 22 kitaplık bir örneklem ile çalışma yürütülmüştür. 4-12 yaş grubuna yönelik çocuk kitaplarının ele alındığı çalışmada kitapların 10'u okul öncesi, 12'si ise ilkokul dönemine ait olup iki kategori de Ronald Goldman ve Ernest Harms'in Dini Gelişim Kuramları bağlamında değerlendirilmiştir.

---

²¹ Pehlivan Gülsüm, "Çocuk Kitaplarında Dini Motifler ve Din Eğitimi", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003).

²² Atik Aslıhan, "Ernest Harms ve Ronald Goldman'ın Dinî Gelişim Kuramları Bağlamında Dini İçerikli Çocuk Kitapları", (Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016).

İKİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK EDEBİYATI VE ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE DİNİ GELİŞİM

1.1. 2.1. Çocuk Edebiyatı Tanımı ve Niteliği

Çocuk edebiyatı kavramının farklı tanımlamaları mevcut olup Sedat Sever tarafından, “Çocuk edebiyatı, erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır.”²³ ifadeleriyle tanımlanmaktadır.

Çocuk edebiyatı, çocuğun büyüme ve gelişmesi ile doğrudan ilgili olup hayal, duygu ve duyarlılıklarına, öğrenirken eğlenmelerine katkı sağlayan bir tür olmakla edebiyatın kendi içinde incelik isteyen yazarlık alanıdır.²⁴

Çocuk edebiyatının temel kaynağı çocuk ve çocukluktur. Kitabın içeriği ve biçimi, edebiyattaki yalın ve içtenlik ilkesiyle kendine özgünlük kazandırır. Yazar tarafından içerik ve biçim arasında uyum sağlandığı takdirde hem estetik hem nitelik bakımından hedeflenen yalınlığa ulaşılır.²⁵ Ancak bunlarla beraber çocuk edebiyatının nasıl olması gerektiği gözden geçirilmeli ve modern çocuk edebiyatındaki temel kavramlar bilinmelidir. Modern çocuk edebiyatında üç temel kavram olduğunu belirten M. Ruhi Şirin, bunların ‘çocuk bakışı’, ‘çocuğa görelilik’ ve ‘çocuk gerçekliği’ olduğunu söylemektedir.²⁶ Bu kavramlar pedagojik, görsel ve estetik olarak edebî eserin niteliğini göstermektedir. Çocuk anlayışı, yaşı içinde bulunduğu ortam değiştikçe bu

---

²³ Sedat Sever, *Çocuk ve Edebiyat*, (Ankara: Kök, 2003), 9.

²⁴ M. Ruhi Şirin, *Çocuk Edebiyatına Eleştirel bir bakış ‘Çocuk Edebiyatı Nedir Ne Değildir?’*, (Ankara: Kök, 2007), 16.

²⁵ A.g.e., 17.

²⁶ M. Ruhi Şirin, *Çocuk, Çocukluk ve Çocuk Edebiyatı*, (İstanbul: Uçan At, 2019),31.

üç kavramın da içeriği değişmektedir. Bu durumu Fazıl Hüsnü Dağlarca “çocuğun baktığı yerden bakmak ve gördüğünü görmek” olarak nitelendirmiştir.²⁷

İçinde bulunulan çağın teknolojik ve bilimsel ilerleyişi, çocukların her yaş ve düzeyde ilgi alanlarının değiştiğini ve algılama kapasitelerinin farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu ise çocuk edebiyatının, disiplinler arası bir çalışma olarak ayrı bir alan haline gelmesine neden olmuştur.²⁸ Çocuk edebiyatında oluşturulacak metnin, yetişkinler için olan metinden ayrı olarak onların algılama düzeyine, ruh dünyasına, ilgi alanına ve gelişimine uygun olması gerekmektedir. Çocuk kitaplarının bu özellikler göz önüne alınarak basılması ve resimlendirilmesi gerekir. Çünkü bir çocuk yetişkin gibi düşünemez, yorumlayamaz ve aynı şekilde anlayamaz. Bu sebeple yetişkinler için yazılmış bir kitapta birkaç kelimenin çocuksu ifadelerle değiştirilmesiyle onu çocuk edebiyatı kapsamında değerlendirmek kesinlikle doğru değildir.²⁹

2.1.1. Çocuk Kitaplarında Olması Gereken Nitelikler

Çocukların yaş gruplarına göre tercih edilecek kitapların taşınması gereken özellikler farklılık göstermektedir. Çocuk kitapları hem konu olarak çocuğun ilgisini çekmeli hem de biçimsel olarak hitap ettiği okuyucu kitlesine uygun olmalıdır. Seçilen çocuk kitabının çocuğa görelilik ilkesinde yaş gruplarına göre ayrı olarak ortaya konması gerekir. Çocuğa uygun olmayan bir kitabın, ona katkı ve değer sunmak yerine, yıkıcı ve uzaklaştırıcı bir etkisi olacaktır.³⁰

İyi bir çocuk kitabı M. Ruhi Şirin tarafından, çocuğun kendisine ve çevresine farklı ve yeni bakış açıları kazandıran, bütünüyle çocuğun dikkat düzeyine uygun, algı ve ilgisi bakımından anlaşılır, edebî sanat ve estetik değeri yüksek, çocuğa göre yazılmış ve resimlendirilmiş, çocuk gerçekliğine uygun olan eserler olarak nitelendirilmiştir. Bu

---

²⁷ A.g.e., 32.

²⁸ Alemdar Yalçın ve Gıyasettin Aytaş, *Çocuk Edebiyatı*, 9. bs, (Ankara: Aktaş, 2017),14.

²⁹ A.g.e., 17.

³⁰ Ferhat Çiftçi, Çocuk Edebiyatında Yaş Gruplarına göre Kitaplar ve Özellikleri, *ANEMON Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.1,S.1, (2013): 126.

eserler çocukta ileri okuma becerileri kazandırmakla dil gelişimini hızlandırır, anlama, anlamlandırma ve düşünme yeteneğini güçlendirir.³¹

Çocuk edebiyatı eserleri ile çocukların güven, başarı, sevme, sevilme gibi ruhsal ihtiyaçlarını karşılamalarına katkı sağlanması; algısal, sosyal, duygusal ve zihinsel gelişiminin desteklenmesi, kitabın eğlenceli ve dinlendirici bir bilgi kaynağı olduğunun kazandırılması, olumlu kişilik gelişimi için ortam sağlanması hedeflenmektedir.³² Bu hedeflere ulaşabilmek için yukarıdaki özellikleri taşıyan kitapların, ebeveyn ve eğitimciler tarafından tercih edilmesi gerekir.

Çocuk kitapları, iç ve dış yapısal özellikleriyle çocuk edebiyatı eserlerinde amaçlanan temel eğitim ilkelerine uygun olmalıdır. Temel eğitim ilkelerine uygun olarak hazırlanan çocuk kitapları, çocuklarda geliştirilmesi istenilen davranışlara katkı sunmakla beraber bunların sürdürülebilir ve kalıcı olmasını da desteklemektedir.³³

Çocuk kitaplarının iç yapı (içerik) özellikleri, yazar ve çizerin duygu ve düşünceleri bağlamında kelime ve resimleriyle aktardığı unsurlardır. Bu unsurlar tema, konu, kahramanlar, plan, dil ve anlatımdır. Çocuk kitaplarında başarılı bir anlatım sağlanabilmesi için dil ve anlatım ile ilgili şu ilkelerin uygulanıyor olması gerekmektedir:

- *Dil yanlış yapılmamalı, yazım ve noktalama işaretleri yerli yerinde kullanılmalıdır.*
- *Kitaplarda eskimiş, yıpranmış ve yabancı sözcüklerden arındırılmış, anlaşılır ve rahat bir anlatım dili benimsenmelidir.*
- *Kitaplarda gerek olayların akışında gerekse kahramanların özelliklerinin tanıtılmasında, mümkün olduğunca somut anlamlı sözcükler kullanılmalıdır. Çünkü çocukların oluşturdukları yargılar da somut düşünce ürünüdür.*

---

³¹ Şirin, *Çocuk Edebiyatına Eleştirel bir bakış 'Çocuk Edebiyatı Nedir Ne Değildir?'*,22.

³² Mübeccel Gönen, *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*, Der. M. Ruhi Şirin. (İstanbul: Çocuk Vakfı, 1998),73.

³³ Dilek Selek, *Çocuk Edebiyatı Ders Kitabı*, (İstanbul Üniversitesi Çocuk Gelişimi Önlisans Programı, 2010),61.

- *Çocuğun benzetmelerle düşünme özelliği göz önünde bulundurularak anlatımda yeri geldikçe benzetmelerden de yararlanılmalıdır.*³⁴

6-12 yaş grubuna hitap eden eserlerde bunların yanı sıra, birleşik zamanlı fiiller kullanılmadan yalın bir anlatım dili tercih edilmelidir. Yazar, okuyucu çocukla empati kurarak onun duygu ve değerlerine uygun ifadeler kullanmalı, ilgi alanına uygun, somut ve anlaşılır tasvirler oluşturmaya dikkat etmelidir.³⁵ Son olarak 6-12 yaş grubuna hitap eden eserlerde bütünden parçaya gidilmeli; önce toplum, sonra bireyden bahsedilmelidir.³⁶

Çocuk kitaplarının dış yapı özellikleri ise kitabın boyu, kâğıdı, kapak ve cildi, sayfa düzeni, resimleri ve harfleridir.³⁷ Çocuk kitaplarının kullanılan kâğıt, boya ve kimyasalları, çocuk sağlığı düşünülerek kontrol edilmelidir.³⁸ Çocuk edebiyatı eserlerinin hem değer içeriğinin hem de estetik karşılığının bir gelişim dengesinde, bütünüyle estetik algıya hitap eden nitelikte olması gerekmektedir.³⁹

Bu kapsamda çalışma, ilkökul dönemi çocuk kitaplarını kapsadığı için yalnızca bu yaş dönemi kitaplarının taşınması gereken özellikler aktarılacaktır. Kitabın boyutu çocuğun seviyesine uygun, kolay taşınabilir, dikdörtgen veya kare biçiminde, 16*23 cm büyüklüğünde olmalıdır. Harfleri ilkökul 1, 2 ve 3'üncü sınıf öğrencileri için 12-14 punto, 4 ve 5'inci sınıflar için ise 10 punto ve üzerinde olmalıdır.⁴⁰

---

³⁴ A.g.e., 67.

³⁵ Alemdar Yalçın ve Gıyasettin Aytaş, *Çocuk Edebiyatı*, 9. bs,(Ankara: Aktaş, 2017),65.

³⁶ Aksun Zübeyde, “Çocuk Edebiyatı Kapsamında Enver Naci Gökşen’in Hikâyeleri ve Bunların Eğitim Değeri” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi E. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010), 9.

³⁷ Selek, *Çocuk Edebiyatı Ders Kitabı*, 59.

³⁸ A.g.e., 48.

³⁹ Çiftçi, *Çocuk Edebiyatında Yaş Gruplarına Göre Kitaplar ve Özellikleri*, 133.

⁴⁰ Candemir Demircan, “TÜBİTAK Çocuk Kitaplığı Dizisindeki Kitapların Dış Yapısal ve İç yapısal Olarak İncelenmesi”, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C.2, S.1 (2006): 14.

Kitabın kâğıdı mat renkli olmalı, birinci hamur kâğıt kullanılmalı ve üzerine alınan notlar kolay silinebilmelidir. Kitabın kapağı, kitabın isim ve konusuyla uyumlu, renkli ve dikkat çekici bir görsel tasarım ile zenginleştirilmeli, iç kapak resimli olmalıdır. Kitabın baskı sayısı iç kapakta yer almalıdır. Dayanıklılığını arttırmak amacıyla kitabın ciltlenmesinde hem iplik hem de yapıştırıcı kullanılmalıdır.⁴¹

Kitabın sayfa düzeni rahat ve ilgi çekici olmalıdır. Resimler ise kaliteli ve metni tamamlar nitelikte olmalı, konuya uygun, gerçekçi ve ayrıntılarına dikkat edilerek tasarlanmalıdır. Resimler, sayfanın en uygun bölümüne yerleştirilmeli ve görsel düzene uyumlu olmalıdır. Sayfa kenarlarında alt-üst, sağ-sol boşlukları bırakılmalı, kitabın sayfa sayısı çocuğun yaş düzeyine göre oluşturulmalıdır⁴². Satır arası boşluklar bir satırdan fazla olmalıdır. Yazarın özgeçmişi ile ilgili bilgilere, yayınevinin diğer eserlerine yer verilmeli, kitapta içindikiler, sözlük ve kılavuz bilgileri yer almalıdır.⁴³

2.1.2. Çocuk Kitaplarının Çocuğun Gelişimi Üzerindeki Etkisi

Çocuk edebiyatı eserlerinin bilişsel gelişime, sanatsal gelişime, sosyal ve ahlaki gelişime, dil gelişimine ve kişilik gelişimine etkisi bulunmaktadır. Kitaplar çocukların düşünme becerilerini geliştirmeleri için en uygun araçlardır. Çocuk, kitap aracılığıyla yeni kavramlar kazanır ve kendi başına keşfedemeyeceği deneyim bilgisine ulaşır. Bu sayede öğrendiklerini günlük hayata aktararak içerikleri kendi kendine sınıflandırabilir.⁴⁴ Kitaplarda dikkatlice planlanarak hazırlanan içerik ile çocuklar kazandıkları eleştirel düşünme becerisini problem çözümede kullanırlar. Çocuğun kitap aracılığıyla bilişsel olarak gelişiminin desteklenmesi için doğru kitap seçimi büyük önem arz etmektedir.⁴⁵

---

⁴¹ A.g.e., 14.

⁴² Emire Uluğ ve Ayşegül Bayraktar, Determination of the Required Features of Children's Picture Books, Journal of Education and Future, S.6(2014), 39.

⁴³ Demircan, "TÜBİTAK Çocuk Kitaplığı Dizisindeki Kitapların Dış Yapısal ve İç yapısal Olarak İncelenmesi", 14.

⁴⁴ Havise Çakmak Güleç ve Hulusi Geçgel, *Çocuk Edebiyatı*, Genişletilmiş 2. bs. (İstanbul: Kriter, 2012), 26.

⁴⁵ Zeynep Nezahet Cihandide, *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi*, 2. bs. (İstanbul: Dem, 2014), 41.

Çocuklardaki estetik ve yaratıcılığın gelişimi karşılaştığı güzellikleri takdir etmesi ve düzen konusunda duyarlılığını arttırması ile mümkündür. Çocuğun yaratıcılığı, estetik ve düzen ihtiyacı kitaplar aracılığıyla geliştirilebilir.⁴⁶ Çocuk edebiyatı eserlerinde tercih edilen içeriğin; sorularla düşündüren, etkinlikler ile çocuklara keyif veren, tasarımıyla estetik bir doku içinde olması çocuğun sanatsal gelişimine katkı sağlayacaktır.⁴⁷

Sosyal ve ahlaki gelişime olan katkısı ise tamamen kitabın içeriği ve konusu ile ilgilidir. Kitaplar aracılığıyla daha fazla insan hakkında fikir sahibi olan birey, örnek karakterler oluşturabilir ve örnek karakterin davranışlarını yansıtabilir. Bu konuda Bandura, çocuk başkalarının davranışlarını gözlemlediğinde her ne kadar bu davranışları tekrar etmese bile öğrenmenin gerçekleşeceğini belirtmiştir.⁴⁸ Dolaylı öğrenmede bireyin, diğer kişilerin davranışlarının sonuçlarından öğrendiğini savunmaktadır. Kitaplar, çocukların kimlik kazanımına olan etkisi ile de önem taşımaktadır. Kimlik kazanımında önemli bir nokta başka birinin bakış açısı ile değerlendirmede bulunmaktır. Bu sebeple çocukların yaş dönemi özellikleri iyi bilinerek doğru yönlendirmede bulunulmalıdır.⁴⁹

Çocuk kitapları okuyucunun dil gelişimine yardımcı olur. Bununla beraber çocuğun dinleme ve taklit etme becerilerini geliştirir. Yeni sözcükler öğrenerek, kitabın içerdiği geniş kelime dağarcığından faydalanır ve dilini kullanma yeteneğini artırır.⁵⁰ İlkokul döneminde sözcük dağarcığının artması ve okuma-yazma becerisinin edinilmesiyle değişik bilgi dallarında yeni terimler de öğrenir. Dilin anlatım olanaklarından

---

⁴⁶ Mübeccel Gönen, Alanın Bileşenleri Bağlamında Çocuk Edebiyatı Öğretiminin Amacı ve İşlevi, *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayı, S.756, (2014), 278.

⁴⁷ Güleç ve Geçgel, *Çocuk Edebiyatı*, 28.

⁴⁸ Bandura, A. (2006). *Autobiography*. MG Lindzey & WM Runyan (Eds.), *A History Of Psychology In Autobiography* (Vol. 9). Washington, DC: American Psychological Association'dan aktaran Sevrâ Su Tatlıoğlu, *Öğrenmeye Sosyal- Bilişsel Bir Bakış: Albert Bandura*, *Sosyoloji Notları Dergisi*, C.5, S.1, 2021; 16.

⁴⁹ A.g.e., 30.

⁵⁰ Selek, *Çocuk Edebiyatı Ders Kitabı*, ,73.

bütünüyle faydalanılarak öykü, şiir, tekerleme gibi farklı edebî eserlerle dil gelişimi desteklenebilir.⁵¹

2.1.3. Çocuk Edebiyatında Biyografi

Edebî türler açısından çocuk edebiyatı; masal, destan, söylence, fabl, bilmece, şiir, öykü, roman, çizgi roman, biyografi, gezi gözlem yazıları, deneme ve tiyatrodan oluşmaktadır. Bu çalışma Hz. Peygamber'in hayatını anlatan çocuk kitapları hakkında olduğu için bu edebî türlerden yalnızca biyografi hakkında detaylı bilgi verilecektir.

Biyografi, toplum tarafından bilinen ve tanınan, bilgi, beceri ve yaşam olarak örnek olan önemli kişilerin yaşamı hakkında yazılan bir edebiyat türüdür.⁵² Biyografi, bir hayatın belli bir kısmını veya tamamını anlama olarak da ifade edilmektedir.⁵³ Biyografi yazarının ortaya koyacağı metnin, okuyucu üzerinde etkili olabilmesi için vereceği bilgileri belge ve kaynaklara dayalı, sade, abartısız ve akıcı bir dil ile ortaya koyması gerekmektedir.⁵⁴

Biyografik metinlerde aranılan niteliklerden biri nesnelliktir. Yazarın yorum ve görüşleri daima kaynaklar eşliğinde sunulmalıdır. Yazar biyografide hayatı anlatılan kişinin sözlerine ve düşüncesine hâkim olmalı, biyografinin içeriğini bunların ışığında hazırlamalıdır. Tüm bunların tarihi kaynaklara ters düşmeden doğru ve gerçeğe bağlı olarak sunulmasına özen gösterilmelidir.⁵⁵

Biyografinin taşınması gereken diğer bir unsur ise yararlanılan kaynakların doğru ve eksiksiz olmasıdır.⁵⁶ Bazı çocuk edebiyatı uzmanları biyografik çocuk eserlerinde, kaynakların dipnotlar ile sayfa içinde veya ayrı bir kaynakça olarak belirtilme

---

⁵¹ A. Özgül İnce Samur, Okuma Kültürü Edinme Sürecinde "İlkokul Dönemi (6-10 Yaş)", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C.50, S.1, (2017), 216.

⁵² Yalçın ve Aytaş, *Çocuk Edebiyatı*, 248.

⁵³ Mahmut Çetin, *Biyografi Kitabı*, (Biyografi.net:2012),15.

⁵⁴ Muhammet Yelten, *Fakülteler ve Yüksekokullar için Türk Dili ve Anlatım Bilgileri*, 5.bs., (İstanbul: Doğu Kütüphanesi, 2012),472.

⁵⁵ Yalçın ve Aytaş, *Çocuk Edebiyatı*, 253.

⁵⁶M. Ruhi Şirin (Der.), "99 Soruda Çocuk Edebiyatı", (İstanbul: Çocuk Vakfı, 1998),38.

zorunluluğu bulunmadığını ifade etmiştir.⁵⁷ Ancak çoğu uzman tarafından kabul gören görüş, biyografinin nesnelliğinin korunması için kaynakçanın bulunması gerektiğidir. Yazılan kitaplarda biyografisi anlatılan kişilerin, birbirine uyumlu olmayan bilgileriyle karşılaşılması için kaynak bildirimini oldukça önemlidir. Titizlikle bir araya getirilen tutarlı bir yapı içinde biyografi güvenilir kabul edilir.⁵⁸

Çocuklar için yazılan biyografilerde dikkat edilmesi gereken ilkelere en önemlisi çocuğun anlayacağı akıcılık ve ilgisini çekecek özelliklerden oluşan bir anlatım dili tercih edilmesidir. Bu sebeple yetişkin ve çocuklar için aynı kişinin farklı özelliklerinin ön planda tutulduğu biyografik metinler yazılabilir.⁵⁹ Ancak çocuklar için yazılan biyografilerde çocuğun ruh sağlığını olumsuz etkileyeceği düşünülen durumlar varsa bunlara yer vermekten kaçınmak gerekir. Biyografide anlatılacak kişinin çocuğun dünyasında olumlu etkiler yaratabilecek, üstün başarı veya insanlığa büyük hizmetinin bulunması gerektiği unutulmamalıdır.⁶⁰

Biyografik eserlerin çocuklar için faydası Enver Naci Gökşen tarafından şu şekilde özetlenmektedir:

*Örnek kişilerin hayatlarını, anılarını çocuklara tanıtmak; bilim sevgisi, sanat ve insanlık aşkı, memleket sevgisi, yiğitlik ve cesaret, hakkı savunma gibi soylu duygulara sahip vatandaşların yetişmesine yol açar. Yurt ve dünya değerlerini tanımakla çocuğun kültürü de artmış olur. Çünkü biyografi türü, çekici olsun diye, hikâye gibi hareketli bir üslupla yazılmakla beraber gerçeğe dayanır; tanıtılan kimsenin çevresini, devrini, hayatını öğretir.*⁶¹

Türkiye’de çocuk edebiyatında biyografik eserlere yönelik araştırma yapıldığında Osmanlı padişahlarının, Kaşgarlı Mahmud, Mevlana, Piri Ahmet Yesevi, Yunus Emre, Oğuz Kağan, Hezarfen Ahmet Çelebi, Evliya Çelebi, Piri Reis, Barbaros Hayrettin Paşa, Mehmet Akif Ersoy, İbn-i Sina, Mustafa Kemal Atatürk gibi Türk büyüklerinin

---

⁵⁷Ferhan Oğuzkan, Çocuk Edebiyatı,10.bs.(Ankara: Anı, 2013),164.

⁵⁸Yalçın ve Aytaş, Çocuk Edebiyatı, 251.

⁵⁹ A.g.e., 251.

⁶⁰ A.g.e., 252.

⁶¹Enver Naci Gökşen, Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız, 1. bs.(İstanbul, Okat, 1966),125.

biyografilerinin yazıldığı görülmektedir. Bunlarla beraber, Peygamber hikâyelerinden oluşan 12 kitaplık bir seri de biyografik eserler kapsamında incelenmiştir.⁶²

2.1.4. Dini Biyografik Örnekler

Çocuk edebiyatında dini içerikli biyografi eserleri; peygamberlerin hayatları, Hz. Peygamberi anlatan siyer kitapları, ilk Müslümanlar, hanım sahabiler ve Hz. Peygamber'in arkadaşlarını anlatan kitaplar olarak nitelendirilebilir.

Dini çocuk edebiyatı kaynakları bağlamında Prof. Dr. M. Yaşar Kandemir'in şu sözleri önemlidir.

...Bu yönüyle Kur'ân-ı Kerîm, ideal terbiyenin en sağlam ve rasyonel kaynağıdır. İlahî kitabımızın yanında, ilahî terbiye ile yetiştiğini bildiğimiz Peygamber Efendimizin örnek hayatı ve hadisleri, ashabı kiramın, İslam ve Müslüman Türk büyüklerinin örnek hayatları ve menkıbeleri çocuk edebiyatımızın en esaslı kaynaklarıdır...⁶³

Ülkemizde İslami çocuk edebiyatı bağlamında çeşitli İslam ülkelerinden çevrilen eserler Adem Çalışkan'ın çalışmasında Peygamberlerin hayatları, Peygamberimizin hayatı, örnek halifelerin hayatı, seçkin sahabilerin hayatı, hanım sahabilerin hayatı başlıklarında detaylandırılmıştır.⁶⁴ Bu çalışmanın bulgular kısmında yer verilen 43 kitabın tamamı Hz. Peygamber'i anlatmakta olup bunlar dini biyografik eser kapsamında değerlendirilmektedir.

2.1.5. Çocuk Edebiyatında Siyer Yazıcılığı

İslami çocuk edebiyatı kapsamında yazılan eserlerin büyük bölümünü siyer ve değerler eğitimi alanında yazılan çocuk kitapları oluşturmaktadır. Özellikle son yirmi

---

⁶² Başoğlu Nuran, "Edebiyatımızda Çocuklar İçin Yazılmış Biyografi Kitapları Üzerine Bir İnceleme (2005-2015)" (Yayınlanmamış Doktora Tezi S. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017), 14.

⁶³ M. Yaşar Kandemir, "Nasıl Bir Çocuk Edebiyatı", *Türk Edebiyatı, Aylık Fikir ve Sanat Dergisi* (Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı), S.111 (1983):22.

⁶⁴ Adem Çalışkan, İslami Çocuk Edebiyatı, s.423 *Ondokuz Mayıs İlahiyat Fakültesi Dergisi*,C.12, S.12-13,(2001): 435.

yılda bu alanda yazılan kitapların sayılarında büyük bir artış olduğu gözlemlenmektedir. Bu da beraberinde nicel ve nitel dalgalanmaları getirmiştir.⁶⁵

Türkiye’de çocuklar için siyer çalışmalarının son yıllarda artış göstermesinin nedeni şu şekilde açıklanmaktadır:

Dinî cemaatler, tarikatlar, sivil toplum örgütlerinin de önem verdiği çocuk siyer eserleri, çocukların Hz. Peygamber ve Siyer algılarını kendi anlayışları doğrultusunda şekillendirmeleri imkânını onlara sunmaktadır. Alandaki ihtiyaç nedeniyle yoğun okur ilgisiyle karşılaşan bu yayınlar; maddi kaygıların da etken olması sonucunu beraberinde getirmiş ve pek çok yayınevi ve bağımsız yazar da açıkça dile getirmemekle beraber içerik ve fiyatlandırmadan anlaşıldığıyla bu kaygılarla çalışmalar ortaya koymuşlardır.⁶⁶

Tarih boyunca, Hz. Peygamber’in gazvelerini, kronolojik olarak hayatını, hayatında öne çıkan özelliklerini anlatan eserlerle, Mevlid, Şemal, Hilye, Esmâü’n-Nebi, Miraçname vb. gibi klasik siyer te’lifleri üzerine yapılan çalışmalarla siyer edebiyatı oluşturulmuştur.⁶⁷ Edebî türde manzum telifler siyer alanına değil, edebiyat alanına dâhil edilmişlerdir. Kronolojik olarak ilerleyen veya birbirinden bağımsız hikâyelerin bir araya getirilmesi ile oluşturulan siyer kitapları, özgün bir tür olarak çocuk siyeri kabul edilmemektedir.⁶⁸

Dini içerikli çocuk kitaplarında dil, üslup ve içeriğin başarısı kurgu ile ortaya konmaktadır. Bir macera örgüsünde kavramların orijinal ifadelerinin sözlük ve dipnot

---

⁶⁵ Melek Demirdöğen ve Ayşe Farsakoğlu Eroğlu, İslami Çocuk Edebiyatı, *Turkish Studies-Language Dergisi*, S.16 (2021), 19.

⁶⁶ Nurgül Sarı, Türkiye’de Çocuklar İçin Siyer Çalışmaları -Diyanet Çocuk Dergisi (2000-2019) Özelinde, 1. bs.(Kahramanmaraş: SAMER, 2020), 35.

⁶⁷ Saraçoğlu, Tuba Nur. “Cihet-i Vahde Risalesi Çerçevesinde Siyer ve Siyer Edebiyatı”, *Otur Baştan Yaz Beni Oto/Biyografiye Taze Bakışlar*, Der. Abdülhamit Kırmızı. İstanbul: Küre, 2011, 11.

⁶⁸ Tuba Nur Saraçoğlu, Çocuk Siyerinde Kaynak Kullanımı ve Bilgi Hataları, Türkiye’de Çocuklara Yönelik Siyer Çalışmaları, Siyer Atölyesi 3-4 Tebliğler Kitabı: Meridyen Kitaplığı, 2012, 168.

kullanılmaksızın kurgunun içerisine yerleştirilerek anlatılmasının daha kalıcı ve eğlenceli olacağı ifade edilmektedir.⁶⁹ Hz. Peygamber dönemindeki yaşayışla ilgili günümüzle bağlantılı kurgular tercih edilmelidir. Kurgunun günümüzle ilişkilendirilmesi okuyucunun Hz. Peygamber'in hayatından prensipler çıkarması ve onu model almasını kolaylaştırmaktadır. Bu konuda şu ifadeler önemlidir:

*Çocuklar hayata dair, ilişkilere dair, sorunlarına dair aradıkları çözümleri Hz. Peygamber aracılığıyla bulacaklardır. Bu da çocukların zihninde yüzyıllar önce farklı bir ülkede farklı koşullarda yaşamış, sorun alanları ortak olmayan, hayatının kesişmediği biri yerine, örnek alınabilir evrensel bir modeli, temsil edecektir.*⁷⁰

Çocuklar için yazılan siyer kitaplarının çocuğun hayatı boyunca peygamber tasavvuru üzerinde etkili olacağı düşünülerek belli bir usul ile hazırlanmasına özen gösterilmelidir. Dini davranış modelleri de bu peygamber tasavvuru ile şekillenecektir. Çünkü "İslam dini en doğru ve düzgün şekilde Hz. Peygamberin hayatında somutlaşmıştır."⁷¹ Çocuk siyer kitaplarında özellikle keramet, mucize, savaş gibi olağan dışı olayların sık sık yer aldığı görülmektedir. Bu da çocukların yaş seviyelerine uygun içeriklerin değerlendirileceği sivil veya resmi bir otokontrol mekanizmasına ihtiyaç olduğunu göstermektedir.⁷² Çocukların seviyelerine uygun olarak biyografik detayların aktarımları da gözden geçirilmeli, 7-12 yaşlarında 'sözcükleri sınırlı, okunabilir hacimde, resimli, kişisel özellik ve duygular ön planda' tutularak işlenmelidir.⁷³

---

⁶⁹ Sevede Sevban Usak, "Siyerin Çocuk Dilinde İnşası, Türkiye'de Çocuklara Yönelik Siyer Çalışmaları" *Siyer Atölyesi 3-4 Tebliğler Kitabı, 21-22 Nisan 2012*, (İstanbul: Sonpeygamber.info Siyer Atölyesi, 2012):Meridyen Kitaplığı, 189.

⁷⁰ A.g.e., 189.

⁷¹ Fatma Şengül, "Çocuklara Yönelik Siyer Yazımında Psikolojik ve Pedagojik Faktörler", *Siyer Atölyesi 3-4 Tebliğler Kitabı, 21-22 Nisan 2012*, (İstanbul: Sonpeygamber.info Siyer Atölyesi, 2012):Meridyen Kitaplığı, 205.

⁷² Sarı, Türkiye'de Çocuklar İçin Siyer Çalışmaları -Diyanet Çocuk Dergisi (2000-2019) Özelinde, 35.

⁷³ A.g.e., 36.

Çocuk siyer eserlerinde Risalet öncesi döneme, sonrasında daha fazla yer verildiği gözlemlenmektedir. Peygamberlik sonrası dönemde, hicret, savaş ve işkenceler ile detaylandırılarak mucizelerin de ön planda tutulduğu görülmüştür. Bunun ulaşılmazlık hissinden dolayı örnek alınması güç bir peygamber tasavvuruna yol açabileceği düşünülmektedir.⁷⁴ Ancak Hz. Peygamber’i yalnızca beşerî vasfıyla anlatmak, onu tarihin belli bir zamanına hapsedmek anlamına da gelmektedir. Bununla beraber Hz. Peygamber’i vahiy alan beşer olarak, farklı haller yaşayan ve ulaşılmazlığı zor mistik bir yapıya sokan anlayış da Kur’an’ın ruhuna uygun değildir. Hz. Peygamber’in nasıl tasavvur edilmesi gerektiği ile ilgili tüm bu sözlere ek olarak Nihal Şahin Utku şunları söylemektedir:

Kanaatimizce Hz. Peygamber, insan fitratının billurlaşmış, peygamberlik gerçeğinin de heykelleşmiş halidir. Örnekliliği büyük ölçüde Allah’ın istediği ve razı olduğu insan modelini temsil etmesindedir. Hiçbir his ve duyguda aşırıya kaçmayan, bu haliyle istisnai olan ve bu istisnai durumuna bir de Allah’ın elçisi, vahyin taşıyıcısı ve öğreticisi sıfatlarının eklendiği örnek bir modeldir.⁷⁵

Çocuk siyer kitaplarının yapılan çalışmalarda dil ve anlatım, kurgu ve estetik açıdan yetişkin siyer kitaplarına benzer özelliklerde olduğu görülmüştür. Ancak çocuklar için siyer eserlerinin özgün bir yapıda ve farklı bir ‘gerçeklik’le yazılması gerekmektedir. Vahye ve Sünnet’in kültürel gerçekliğine dayanarak ‘çocuğa göre’ olmalıdır.⁷⁶ M. Ruhi Şirin bu konuya “Tüm yaş grupları ve farklı eğitim düzeylerindeki okuyucuların okuyacağı tek tip siyer metni yoktur.”⁷⁷ ifadeleri ile netlik kazandırmıştır.

---

⁷⁴ Şengül, “Çocuklara Yönelik Siyer Yazımında Psikolojik ve Pedagojik Faktörler”, 211.

⁷⁵ Nihal Şahin Utku, Popüler Siyer Eserlerinde Peygamber Tasavvuru, *Siyer Atölyesi 3-4 Tebliğler Kitabı, 16-17 Nisan 2011*, (İstanbul: Sonpeygamber.info Siyer Atölyesi, 2012):Meridyen Kitaplığı, 84-85.

⁷⁶ M. Ruhi Şirin, Çocuk Siyeri Yazma Kılavuzu İçin Ön Bilgi Notları, Hz. *Peygamberi Sanatla Anlatma Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 20-21 Nisan 2017*, (Sakarya: Sakarya Büyükşehir Belediyesi, Sakarya Üniversitesi, Fatih sultan Mehmet Üniversitesi,2017), 279.

⁷⁷ A.g.e., 279.

Çocuk siyerleri iki grupta incelenebilir. Bunlardan biri “Eğitim amaçlı pedagojik siyer metinleri”, diğeri ise “Edebiyat, sanat ve estetik ağırlıklı siyer metinleri”dir. Fakat çocuk ve yetişkin siyer kitaplarında görsel dilin anlatımda arka planda kaldığı görülmektedir.⁷⁸ Özellikle çocuk okuyucunun metinden önce resmi okuduğu düşünüldüğünde bu konunun önemi bir kez daha anlaşılmaktadır. Çocuk siyer kitaplarının resimlenmesinde iki temel ölçütten bahsedilmektedir. Bunlardan biri ‘Hz. Peygamber’i temsil eden semboller kullanılırken çocuklarda yanlış düşünelere yol açacak ikonografik anlatım ve üslubun kullanılmaması’, diğeri ise ‘Doğrudan resmedilemeyecek kişilerin varlığının ima ile hissettirilmesi’dir.⁷⁹ Kitaplarda kullanılan görsel dil için bu ölçütlere dikkat edilmelidir.

Çocuk siyer kitaplarının, dinî ve edebî faktörler bir arada düşünülerek bir komisyon tarafından hazırlanması ya da gözden geçirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu komisyonda, kitaplarda aktarılan bilgilerle başta Kur’ân-ı Kerîm olmak üzere kaynaklardaki bilgilerin uyumlu olması için dini boyut düşünülerek siyer alanında uzman bir ilahiyatçı, edebî anlamdaki kriterleri taşıması için çocuk edebiyatı yazarı, gelişimsel özellikleri bakımından uygun içerik oluşturulması için pedagoğ ve inanç gelişimi kapsamında uygunluğunun kontrolü içinde din psikoloğunun bulunması tavsiye edilmektedir.⁸⁰

Çocuk siyer kitaplarında bulunması gereken ilkeler bu konuda incelenen literatür ışığında şu şekilde ortaya konabilir⁸¹:

---

⁷⁸ A.g.e., 280.

⁷⁹ A.g.e., 282.

⁸⁰ Şaban Öz, Çocuklar İçin Yazılan Siyer Kitaplarındaki Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Çocuk, Popüler ve Edebî Siyer Yayınlarında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *IV.Siyer Çalıştayı Siyer Öğretimi, 10-12 Şubat 2017*,147; Fatma Şengül, “Çocuklara Yönelik Siyer Yazımında Psikolojik ve Pedagojik Faktörler”, 211.

⁸¹ Şaban Öz, Çocuklar İçin Yazılan Siyer Kitaplarındaki Sorunlar ve Çözüm Önerileri,147; Fatma Şengül, “Çocuklara Yönelik Siyer Yazımında Psikolojik ve Pedagojik Faktörler”, 211; M. Ruhi Şirin, Çocuk Siyeri Yazma Kılavuzu İçin Ön Bilgi Notları,279; Sevde Sevban Usak, “Siyerin Çocuk Dilinde İnşası, Türkiye’de Çocuklara Yönelik Siyer Çalışmaları”,189.

- Çocuğun gelişim özellikleri dikkate alınarak, hazırbulunuşluk düzeyine uygun içerik seçilmesi,
- İçeriğin ‘Ne, Ne Ölçüde, Nasıl Anlatılmalı’ soruları dikkate alınarak düzenlenmesi,
- Kavram ve terimlerin kurgu içerisinde açıklanarak sunulması,
- Herhangi bir tahfife yer vermeden çocuk zihninde ve karakterinde karşılık bulacak peygamber tasavvuru oluşturulması,
- Anlatılan bilgilerin biyografik ve dinî metinlerin taşıması gereken kaynaklara uyumluluk ilkesine uygun olması,
- Baskı kalitesi, kitap ve yazı boyutu gibi biçimsel özelliklerin yaş grubuna uygun olması,
- Resimlendirme ve görsel tasarımın okuyucunun anlam dünyasında karşılık bulması,
- Dinî, edebî ve pedagojik boyutların tamamının bulunduğu bir kontrol mekanizmasından geçirilmesi.

1.2. 2.2. Çocukluk Dönemi Gelişim Özellikleri

Çocukluk dönemi “oyun ve öğrenim yıllarını kapsayan dönem” olarak değerlendirilmekle birlikte, zihinsel ve bedensel gelişimin ölçü olarak kabul edilip ergenliğin başlamasıyla son bulan dönem olarak da açıklanmıştır.⁸²

Çocuğun gelişimini en çok etkileyen faktörler kalıtım ve çevredir.⁸³ Kalıtım, ebeveyn genlerinden çocuğa geçen tüm özellikleri ifade etmektedir. Çocuğun gelişimini etkileyen diğer bir etken ise çevredir. Çevre, doğuştan getirilen bedensel, zihinsel ve duygusal özelliklerin gelişmesine olumlu veya olumsuz katkı sunabilir. Kalıtım kişinin doğuştan getirdiği becerilerin gelişebileceği sınırı belirlerken, çevre bu gelişim sınırına nasıl ulaşabileceğini, ne kadar yaklaşabileceğini belirler.⁸⁴

---

⁸² Atalay Yörükoğlu, *Çocuk Ruh Sağlığı*, 1.bs. (Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür, 1978),13.

⁸³ Ayhan Aydın, *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, 4. bs. (İstanbul: Alfa,2003), 10.

⁸⁴ Mustafa Bak, *Çocuk Gelişimi*, (İstanbul: Cinius, 2011),16.

Gelişimin beş temel ilkesi ise şu şekildedir:

1. *Gelişim, dinamik bir olgudur.*
2. *Gelişim, genetik bireyselliğin bir sonucudur.*
3. *Gelişim, giderek artan bir özelleşme sürecidir.*
4. *Gelişimde denge vardır.*
5. *Gelişim, art arda görülen, düzenli bir süreçtir.*⁸⁵

Bireyin gelişim özellikleri fiziksel gelişim, bilişsel gelişim, psiko-sosyal gelişim, ahlaki gelişim ve dini gelişim alanlarında incelenmektedir.⁸⁶ Bireyin gelişim alanlarındaki özellikler birbirinden etkilenir. Örneğin, çocuğun duygusal gelişimi, fiziksel gelişiminden; dini gelişimi ise zihinsel gelişiminden etkilenerek olumlu veya olumsuz sonuçlar ortaya koyar.⁸⁷

Gelişim dönemleri, ortak özelliklerin bulunduğu yaş aralıklarıyla ifade edilmektedir. Bu dönemler; doğum öncesi, bebeklik dönemi (0-2 yaş), çocukluk dönemi (2-6 yaş), okul dönemi (6-12 yaş) ve ergenlik dönemi (12-18 yaş) olarak kaydedilmektedir.⁸⁸ Bu çalışma okul dönemini kapsadığı için aşağıdaki gelişim alanlarında yalnızca bu yaş grubunun özellikleri ile ilgili bilgi verilecektir.

2.2.1. Fiziksel Gelişim

Fiziksel gelişim, bedensel ve psiko-motor gelişim olarak iki bölümde tanımlanmaktadır. Bedensel gelişim, bireyin boyu, kilosu, kemik ve organlarının gelişimiyle ilgili olup kalıtım ve çevresel faktörlerden etkilenebilir.⁸⁹ Bedensel gelişim özellikleri en kolay ölçülebilen gelişim alanıdır. Çocuğun gelişiminin normal seyredip seyretmediğini yaşı ve boyunu karşılaştırarak bile öğrenmek mümkündür.

---

⁸⁵ Haluk Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi*, 22. bs. (İstanbul: Remzi, 2002),28-29.

⁸⁶ Bilal Yorulmaz, *Senaryo Yaklaşımlı ve Etkinlik Temelli Siyer Öğretimi*, 1.bs.(İstanbul: Erkam, 2013),112-124.

⁸⁷ Hasan Dam, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*, Gelişimsel Basamaklara Göre Din Eğitimi, Haz. Mustafa Köylü, 1. bs. (Ankara: Nobel, 2010), 17.

⁸⁸ Nuray Senemoğlu, *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*, 17. bs.(Ankara: Pegem, 2010),18.

⁸⁹ Nas Mehmet, “Çocukluk Dönemi Gelişimi ve Din Eğitimi” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018),21.

Okul çağında bedensel gelişim, 2-6 yaş evresine göre daha yavaş seyreder. Bu dönemde yıllık boy artışı ortalama 5.5 cm'dir. Çocuğun boy ve kilosunda hızlı dalgalanmalar görülmez. Erkek çocuklarının boyu, kız çocuklarına göre 1-2 cm daha uzun seyreder. İlköğretim döneminde ağırlık artışı da boy gibi yavaş ilerler. Erkek çocukları bu dönemde de kız çocuklarına göre daha hareketlidir.⁹⁰

J. M. Tanner, bedensel gelişimi etkileyen en önemli unsurların '*kalıtım, ırk, beslenme, hastalık, psikolojik bozukluklar ve sosyo-ekonomik statü*' olduğunu ortaya koymuştur.⁹¹ Bedensel gelişim, psiko-motor gelişim için ön koşul niteliğindedir.⁹² Psiko-motor becerilerinde, okul çağının ilk yıllarında çocukların küçük kasları hala tam olarak gelişmemiştir. Bu yüzden ince motor becerilerinden ziyade büyük kaslarını kullanabileceği görevleri yerine getirirler.⁹³ Okula yeni başlayan çocuklar, henüz parmak ve bilek kasları yeterince gelişmediğinden yazı yazma ve incelik isteyen kesme işlemlerinde zorluk çekebilmektedirler. Bu dönemde çocuğun kol, bacak ve omurga kemiklerine aşırı yüklemeler henüz kemiklerindeki sertleşme son halini almadığı için iskelet gelişimini bozabilir. Bununla beraber çocuklar, büyüme ağrılarıyla da sık karşılaşmaktadırlar.⁹⁴

Altı yaşından itibaren göz kaslarının gelişmesi ile nesnelerin derinlik ve uzaklığını daha iyi görebilirler. İlkokul çocuğu çevresindeki seslerde ayırım yapabilir, seslere uyumlu tepkiler verebilir.⁹⁵ İlköğretim dönemi, öncesindeki ilk çocukluk ve sonrasındaki ergenlik dönemine göre fiziksel gelişim olarak daha sakin geçen bir dönem olarak değerlendirilmektedir.⁹⁶

---

⁹⁰ Ziya Selçuk, *Gelişim ve Öğrenme*, 11. bs. (Ankara: Nobel Yayınları, 2004),33.

⁹¹ Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi*, 35.

⁹² Gülsen Ünver, *Gelişim ve Öğrenme*, Haz. Ayten Ulusoy, 5. bs. (Ankara: Anı Yayıncılık, 2006), 19.

⁹³ A.g.e. 37.

⁹⁴ Senemoğlu, *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*, 26.

⁹⁵ İbrahim Ethem Başaran, *Eğitim Psikolojisi*, (Ankara: Yargıçoğlu Yayınları, 1974),74.

⁹⁶ Selçuk, *Gelişim ve Öğrenme*,34.

2.2.2. Bilişsel Gelişim

Bilişsel gelişim, “Bireyin çevresindeki dünyayı anlama ve öğrenmesini sağlayan, aktif zihinsel faaliyetlerdeki gelişime denir. Bebeklikten yetişkinliğe kadar, bireyin çevreyi anlama yollarının daha kompleks ve etkili hale gelme sürecidir.”⁹⁷ Diğer gelişim alanlarında olduğu gibi bilişsel gelişim de çevre ve kalıtım etkileşiminin ürünü olarak ifade edilmektedir. Buna göre birey, genlerinde taşıdığı potansiyel bilişsel gücünü öğrenme ve deneyim yoluyla en üst sınıra ulaştırabilir.⁹⁸

Piaget ve Vygotsky gelişim kuramları ile çocuğun çevresindeki dünyayı nasıl anladığını ortaya koymuşlardır. Bilişsel gelişime dair en önemli kuram Piaget'nin bilişsel gelişim kuramı olarak nitelendirilmektedir.⁹⁹ Çocuğun zekâsını incelemeye kendi üç çocuğundan başlayan Piaget, çocukların içinde buldukları dünyayı öğrenmede pasif değil aktif olduklarını ortaya koymuştur.¹⁰⁰ Zekânın çevreye uyum sağlama gücü olduğunu öne sürmüş, zekânın anlaşılması için bilginin nasıl edinildiğini ele almak gerektiğini savunmuştur.¹⁰¹

Piaget'nin kuramında bilişsel gelişimi etkileyen beş temel kavram vardır. Bunlar; ‘şema, olgunlaşma, örgütleme, uyum ve dengeleme’dir.¹⁰²

Piaget bilişsel gelişimi dört döneme ayırmıştır. Bu dönemler şu şekildedir.

1. Duyusal-Motor Dönemi (0-2 yaş)
2. İşlem Öncesi Dönem (3-6 yaş)
3. Somut İşlemler Dönemi (7-11 yaş)
4. Soyut İşlemler Dönemi (12 yaş ve üstü)¹⁰³

---

⁹⁷ Senemoğlu, *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*, 32.

⁹⁸ Dam, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*, 17.

⁹⁹ Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi*, 39.

¹⁰⁰ Köksal Akyol, *Gelişim ve Öğrenme*, 45.

¹⁰¹ Yadigar Doğan, İlköğretim Çağındaki 10-14 Yaş Grubu Öğrencilerinin Gelişim Özellikleri, *Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2007, C.8,S.13,162.

¹⁰² Betül Aydın, *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*, 5. Bs. (Ankara: Nobel, 2004),54.

¹⁰³ Mustafa Köylü ve Cemil Oruç, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*, (Ankara: Nobel, 2017), 13.

Bu çalışma kapsamında yalnızca somut işlemler dönemi açıklanacaktır. Somut işlemler döneminde çocuğun mantıksal düşünme yeteneğinde gelişme görülür. Çocuk, basit problemleri çözebilir. İşlem öncesi dönemdeki korunum kavramı artık gelişmiştir. Nesnelerin yerinin değişmesi ile azalmayacağını bilir. Aynı miktardaki suyun farklı bardaklara konmuş olmasının miktarını değiştirmedini fark eder. Tersine çevirebilme kavramını kazanmıştır. Bu sayede algıladığı görüntüye göre değil gerçeği kavrayarak tepki verir.¹⁰⁴

Somut işlemler döneminde çocuklar üst düzey sınıflandırmalar yapabilir. Büyüklük, renk ve şekil farklılıkları bulunan nesnelere istenilen özelliği esas alarak sınıflandırabilirler.¹⁰⁵ Geçiş ve dönüştürmeleri de bu sınıflandırma sonrasında daha kolay olur. Örneğin; Ömer Enes'ten büyüktür. Enes de Zeynep'ten büyüktür işleminde en büyük kişinin kim olduğunu 7-11 yaş grubundaki çocuklar rahatlıkla bulurlar.

Çocuklar bu dönemde en ileri gruplandırma işlemlerini yapabilirler. Bir grup nesnenin, başka bir nesnenin alt grubu olduğunu kavrarlar. Araçları ticari ve binek araçlar olarak, benzin ve diğer yakıtlarla çalışan araçlar olarak gruplandırabilirler.¹⁰⁶

Somut işlemler döneminde benmerkezcilikten uzaklaşan çocuklar, olaylara bir başkası açısından bakabilirler. Ancak bu yalnızca yaşadığı gerçek olaylarla sınırlıdır. Bu dönemin okul dönemi olması benmerkezciliğin yerini sosyal davranışların almasını sağlamaktadır. Çocuklar bu dönemde soyut kavramları çevresinden gözlemle öğrenmelerine ve günlük yaşamda doğru kullanmalarına rağmen anlamlarını açıklayamazlar.

7-12 yaş döneminde çocuklar dönüşümsel düşünme yeteneğine sahiptirler. Geçmiş olayları ve durumları yeniden kurarak problemlere farklı yaklaşım sağlayabilirler. Ancak varsayımlara ilişkin düşünemezler. Yalnızca somut olaylar üzerinden dönüşümsel düşünme gerçekleştirebilirler.¹⁰⁷

---

¹⁰⁴ Şenay Yapıcı ve Mehmet Yapıcı, *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, (Ankara: Anı Yayınları, 2005),154.

¹⁰⁵ Aydın, *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*, 54.

¹⁰⁶ Senemoğlu, *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*,47.

¹⁰⁷ Köksal Akyol, *Gelişim ve Öğrenme*, 59.

Somut işlemler döneminin özellikleri şu şekilde özetlenebilir:

- Zihin sürekli gelişim halinde olmasına rağmen somut düşünce hâkimdir.
- Sayısal becerilerinde artış gerçekleşir, sıralama ve sınıflama yeteneği ilerler.
- Eski olaylar ile yenileri arasında bağ kurarak benzerlik ve zıtlıkları ortaya koyar.
- Atasözleri ve deyimlerde sözcükleri gerçek anlamıyla yorumlar. Soyut ifadeleri kullansa da açıklayamaz.
- Mantığa dayalı şemalar oluşturur.
- Akıl yürütmeye dayalı sonuçlara ulaşır ve somut problemleri çözebilir.¹⁰⁸

Vygotsky, Piaget'nin çağdaşı olarak bilinmektedir. Piaget'nin kuramından farklı olarak gelişim ve öğrenmenin sosyo-kültürel yönünü vurgulamıştır. Toplumsal çevre, tüm öğrenmelerin kaynağıdır. Çocuğun kazandığı bilişsel ve duyuşsal özellikler toplumsal bağlama bağlıdır. Vygotsky, zihinsel gelişimin kendiliğinden olmayıp çocuğun akranları ve yetişkinlerle kurduğu iletişim neticesinde, öğrendiklerini bilgiye dönüştürmesiyle gerçekleştiğini savunmaktadır.¹⁰⁹

Bruner ise bebeklik, okul öncesi, okul çağı ve erişkinlik dönemleri üzerine bir kuram geliştirmiştir. Bruner, bilgiyi işleme ve depolama sistemi oluşmasını çocuğun gelişimine bağlamıştır. Çocuğun çevresindeki dünyayı zihninde anlayabilmesini '*Hareket Dönemi, İmgeleme Dönemi ve Sembolik Dönem*' olmak üzere üç aşamada incelemiştir.¹¹⁰ Sembolik dönem, somut işlemler dönemine karşılık gelmektedir. Bilişsel gelişimi Piaget'e benzer şekilde incelemiş ve bilginin kodlanması, işlenmesi, depolanması ve sıralanması üstünde durmuştur.¹¹¹

---

¹⁰⁸ Mualla Selçuk, *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*, 2. bs. (Ankara: TDV Yayınları, 1991),95./ Selçuk, *Gelişim ve Öğrenme*, 93.

¹⁰⁹ Selçuk, *Gelişim ve Öğrenme*, 102.

¹¹⁰ Aydın, *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*,53.

¹¹¹ Senemoğlu, *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*,54.

2.2.3. Ahlaki Gelişim

Ahlak, “Bir toplumun belli bir döneminde geçerli bireysel ve toplumsal davranışların tümüdür.”¹¹² Ahlaki gelişim, “Toplumun tüm değerlerine kayıtsız şartsız edilgin bir uyma değil, topluma etkin bir uyum sağlamak için değerler sistemi oluşturma sürecidir.”¹¹³ Ahlaki gelişim, çocuğun toplumsallaşma sürecinde iyi ve kötüyü ayırt edebilmesi konusunda bilinçlenmesiyle ilgili olduğu için kişilik gelişiminin en önemli öğelerinden biridir.¹¹⁴ Çocukların ahlaki gelişimi ile ilgili modern dönemde Freud öncülüğünde Psikanalitik yaklaşım, Piaget ve Kohlberg öncülüğünde Bilişsel Ahlak Gelişimi Yaklaşımı, Erikson öncülüğünde Sosyal Öğrenme Ahlak Gelişimi yaklaşımları ön plana çıkmıştır.¹¹⁵

Freud, psikanalitik kuram bağlamında ahlaki gelişimin 6 yaşına kadar tamamlandığını ileri sürmektedir. Ahlaki gelişimi duygusal-güdüsel bir süreç olarak ele alan Freud, bu süreci ‘id-ego-süper ego’ arasındaki dengeye bağlamaktadır. İd, kişiliğin temel sistemi olup insanın doğuştan beri sahip olduğu güdülerin bütünüdür. İd, kişinin iç yaşantılarını, gizli duygularını ifade eder ve tamamen bilinç dışıdır. İd’in hangi isteklerinin karşılanacağına dair kararı ‘ego’ verir. Kişiliğin gerçeklik ögesi ego’dur. Ruhsal yapıda denge kurma ve kişinin uyum sağlama görevini ego üstlenmiştir. Son olarak ‘süper ego’ ise kişiliğin ahlaki yönünü ifade etmektedir. Toplumsal ölçülere ve kurallara göre davranmak ister. Süper ego’nun bir kısmı bilinçli ancak bir kısmı bilinçaltındadır. Çocukta ‘vicdan duygusu’ toplumsal ahlaki kuralları benimsemesi ile oluşmaktadır.¹¹⁶

---

¹¹² Orhan Hançerlioğlu, Ruh Bilim Sözlüğü, (İstanbul: Remzi Kitabevi,1998), 13.

¹¹³ A.g.e., 62.

¹¹⁴ Selçuk, *Gelişim ve Öğrenme*, 110.

¹¹⁵ Muhammed Muhdi Gündüz, *İslam Düşüncesinde Çocukluk Dönemi Ahlak Eğitimi*, 1.bs.(Ankara: Eskiye yayınları:2021),26.

¹¹⁶ Abide Güngör, *Gelişim ve Öğrenme*, Haz. Ayten Ulusoy, 5. bs. (Ankara: Anı Yayıncılık, 2006), 72.

Ahlaki gelişimi açıklayabileceğimiz bir diğer kuram olan sosyal öğrenme kuramına göre, “ahlak, öğrenilmiş alışkanlıklar, tutumlar, değerler bütünüdür.”¹¹⁷ Kişilerdeki farklılığı oluşturan unsur çevre olup ahlaksal davranışlar diğer toplumsal davranışlar gibi pekiştirme, ceza ve gözlem ile öğrenilir. Çocuk küçüklüğünden itibaren cezalandırıldığı davranışlardan kaçınıp, ödüllendirildiği davranışları yerine getirerek belirli bir ahlaka sahip olmaya başlar.¹¹⁸ Bandura, Skinner ve W. Mischel gibi sosyal öğrenme kuramcıları ahlakın “davranışsal” bileşeni ile “iteleyici bir unsurla karşılaştığımızda ne yaparız konusu” üzerinde durmuşlardır.¹¹⁹

Skinner, davranışların tepkisel ve edimsel iki tür koşullanmadan meydana geldiğini belirtmektedir. Skinner, refleks özelliği taşıyan davranışları tepkisel, kendiliğinden ortaya konan ve sonuçları kişi tarafından kontrol edilebilen davranışları edimsel olarak nitelendirmiştir.¹²⁰

Bandura ise ahlaki gelişimin gözlem yoluyla öğrenilerek oluştuğunu savunmaktadır. Gözlem ile sadece çevre tarafından onaylanan davranışlar değil, onaylanmayan davranışlar da öğrenilir. Gözlemin yanı sıra model alma ve taklit yoluyla da öğrenim gerçekleşir. Davranışların hangilerinin iyi hangilerinin kötü olduğunu yetişkinlerin ödül ve cezaları ile anlar.¹²¹

Ahlak gelişimi konusunda en geniş çalışmalar Piaget ve Kohlberg tarafından yapılmıştır. Piaget, ahlak gelişiminin bilişsel gelişim ile ilişkili olduğunu, ahlaki yargıların bilişsel bir temele dayandığını ifade etmiştir.¹²² Çocukların ahlaki gelişimini anlamak üzere oyunlarını gözlemleyen Piaget, “Çocukta ahlaki yargının gelişimi” adlı çalışması ile ahlaki yargıları bilişsel temele dayandıran bir kuram ortaya koymuştur.¹²³

---

¹¹⁷Nermin Çiftçi, Kohlberg’in Bilişsel Ahlak Gelişimi Teorisi: Ahlak ve Demokrasi Eğitimi, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 2003, 1,1, 51.

¹¹⁸ Yorulmaz, *Senaryo Yaklaşımlı ve Etkinlik Temelli Siyer Öğretimi*, 123.

¹¹⁹ Güngör, *Gelişim ve Öğrenme*, 83.

¹²⁰ Gündüz, *İslam Düşüncesinde Çocukluk Dönemi Ahlak Eğitimi*, 32.

¹²¹ A.g.e.,33.

¹²² Elif Özseri ve Ayşe D. Öğretir Özçelik, Toplumsal Alan Kuramına Göre Türkiye’de Orta Çocukluk Dönemindeki Ahlaki Gelişim, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*,2020, C.53, S.3. s.1054.

¹²³ Senemoğlu, *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*, 62, Güngör, *Gelişim ve Öğrenme*, 74.

Piaget ahlaki gelişimi, “Dışsal Kurallara Bağlılık” ve “Ahlaki Özerlik Dönemi” olarak iki dönemde incelemektedir. Çalışmamız ilkökul dönemini kapsadığı için yalnızca dışsal kurallara bağlılık dönemi ile ilgili açıklamaya yer verilecektir.

Dışsal kurallara bağlılık dönemi, 6-12 yaş arasını kapsamaktadır. Bu dönemde çocuklar kuralların asla değişmeyeceğine inanır ve kuralları ihlal edenlerin doğrudan cezalandırılması gerektiğini düşünürler. Bu dönem ahlaki gerçekçilik olarak da ifade edilmektedir. Çocuklar, ahlaki konularda tek doğru ve tek yanlış olduğunu ve doğrunun yalnızca mevcut kurala uymak olduğunu düşünürler. Kurallara uyulmamasının doğal sonucunun ceza olduğuna inanırlar. Davranışın nedenleriyle ilgilenmezler.¹²⁴

Kohlberg, Piaget'nin bilişsel ahlaki gelişim teorisini yeniden incelemiştir. Bu bağlamda çocuk ve yetişkinlerden oluşan deneklere ahlaki ikilemler sorarak bir ahlaki evre kuramı geliştirmiştir.¹²⁵ Çalışmalarında ikilem durumunda insanın nasıl davranması gerektiğiyle değil doğru davranışı nasıl anladığıyla ilgilenmiştir.¹²⁶ Bilişsel gelişimin ahlaki gelişim için gerekli ancak yeterli olmadığını savunan Kohlberg, ahlaki gelişimi bilişsel gelişim gibi birbirini takip eden aşamalarda ele almıştır. Çocukluk döneminden yetişkinliğe kadar geliştirdiği ikilemlere verilen yanıtları sınıflandıran Kohlberg, altı yargı aşaması içeren üç düzey ortaya koymuştur.¹²⁷ Bunların her biri kendinden önceki düzeye dayanmakla birlikte kendinden sonraki düzey için de basamak oluşturmaktadır.¹²⁸ Bu düzeyler:

2. Gelenek öncesi düzey
3. Geleneksel düzey
4. Gelenek sonrası düzey

---

¹²⁴ Senemoğlu, *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*,63.

¹²⁵ Mustafa Köylü, Çocukluk Dönemi Ahlaki Gelişim, *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2003, s.12,78.

¹²⁶ Mustafa Köylü ve Cemil Oruç, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*, 2. bs, (Ankara: Nobel, 2020),30.

¹²⁷ Senemoğlu, *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*,65.

¹²⁸ Güngör, *Gelişim ve Öğrenme*, 79.

Gelenek öncesi ahlak düzeyi, Piaget'nin "dışsal kurallara bağlılık" döneminin özelliklerini içerir. Bu düzeyde, çocuğun doğru ve yanlış konusundaki düşünceleri fiziksel üstünlüğü bulunan bir otorite tarafından belirlenen kurallara dayanır. Çocuğun iyi ve kötü betimlemelerinde kültür içinde kabul edilen ölçütler yer alır. Ahlaki gelişimin gelenek öncesi düzeyinde iki evre bulunmaktadır.¹²⁹

1. *Ceza ve itaat yönelimi:* Bu dönemde çocuklar yaptıkları eylemin iyi veya kötü olduğuna fiziksel sonucuna göre karar verirler. Cezalandırılırsa davranışı yanlış, cezalandırılmazsa doğru kabul ederler. Olayın nedeninin bir önemi yoktur.¹³⁰

2. *Araçsal İlişkiler yönelimi:* Bu dönemde çocuk ödül ve ceza odaklı hareket eder. Ödüllendirileceği şeyleri yapmak, cezalandırılacağı şeylerden kaçınmak ister. Bu aşamaya "saf hedonizm" (hoşlanmacılık) dönemi de denir. Bir şey yapıldığında iyi hissettiriyor ve güzel sonuçlanıyorsa iyi olarak nitelendirilir. Ön planda kendileri vardır.¹³¹

Psikanalitik ahlaki gelişim çocuğun doğuştan kötü olduğunu, bilişsel ahlaki gelişim ise çocuğun doğuştan iyi olduğunu ve iyi olan yapısının muhafaza edilerek ileriye taşınması gerektiğini savunmuş, farklı aşamalarla geliştirilen teorileri ortaya koymuştur. Psikanalitik kuramda çocuğun vicdan duygusunu destekleyecek, bilişsel ahlaki kuramda ise çocuğun bilişsel gelişimine katkıda bulunacak ahlaki eğitim faaliyetleri yapılmalıdır.¹³²

İslam düşüncesinde ise çocuğun ahlaki gelişimi bir bütün olarak ele alınmıştır. Çocuğun yaratılışla getirdiği iyi olan yapısının korunması, kötüye yöneliminin ise iyiye yönlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. İslam ahlakçalarına göre ahlaki gelişim; arzu, öfke ve aklın gelişim aşamalarından oluşur. Gazali ve İbn Miskeveyh, çocuğun önce ihtiyacı olan süte ulaşma arzusunun ortaya çıktığını, ardından öfke gücü

---

¹²⁹ Gündüz, *İslam Düşüncesinde Çocukluk Dönemi Ahlak Eğitimi*,45.

¹³⁰ Senemoğlu, *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*,65.

¹³¹ Güngör, *Gelişim ve Öğrenme*, 81.

¹³² Gündüz, *İslam Düşüncesinde Çocukluk Dönemi Ahlak Eğitimi*,50.

ile kin ve nefret gibi duyguların geliştiğini ve son olarak aklın bedensel ve çevresel etkilerle olgunlaştığını belirtmektedir.¹³³

2.2.4. Psikososyal Gelişim

İnsan gelişimini dönemler halinde inceleyen bir kuram da Erik H. Erikson tarafından geliştirilen Psikososyal gelişim kuramıdır. Erikson, insan gelişiminde kültürel, sosyal ve çevresel etkenlerin önemini vurgulamıştır. İnsan gelişimini sekiz döneme ayıran Erikson her dönemde aşılması gereken problem ve doğal gelişimsel krizleri belirtmiştir.¹³⁴

Erikson'un psikososyal gelişim dönemleri şu şekildedir:

1. *Güvene karşı güvensizlik (0-1 yaş)*
2. *Bağımsızlığa karşı utanma ve şüphecilik (1-3 yaş)*
3. *Girişkenliğe karşı suçluluk duyma (3-6 yaş)*
4. *Başarıya karşı aşağılık duygusu (6-12 yaş)*
5. *Kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası (12-18 yaş)*
6. *Dostluk kazanmaya karşı yalnız kalma (Genç yetişkinlik)*
7. *Üretkenliğe karşı duraklama (orta yetişkinlik)*
8. *Benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluk (ileri yetişkinlik)¹³⁵*

Bu çalışma ilkökul dönemini kapsadığı için Erikson'un gelişim dönemlerinden yalnızca 4.Evre: *Başarıya karşı aşağılık duygusu* açıklanacaktır. Bu dönemde çocuğun okula başlamasıyla birlikte sosyal çevresinde büyük değişiklikler meydana gelir. Çocuğun üzerinde ebeveynlerinin etkisi azalırken öğretmen ve arkadaşlarının etkisi artar. Çocuk için başarmak çok önemlidir. Okuldaki başarıma duygusu akademik özgüvenini geliştirir.

Çocuklar bu dönemde, bir şeyler üretmeye çalışır. Yetişkinlerin kullandığı aletleri kullanmak isterler. Çocukların çabaları takdir edilerek çalışma ve başarı duyguları desteklenmelidir. Yapabileceği sorumluluklar verilerek başarı duygusu tattırılan

---

¹³³ A.g.e., 91.

¹³⁴ Selçuk, *Gelişim ve Öğrenme*,57.

¹³⁵ Senemoğlu, *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*,81.

çocuklar olumlu benlik algısı geliştirirler. Yaptıkları sürekli eleştirilen, yaptıklarının değersizliğine inanan çocuklar aşığılık ve başarısızlık duygusuna kapılabilirler.¹³⁶

Bu dönemin psikososyal gelişim özellikleri şu şekilde özetlenebilir:

- Korku ve endişenin yoğunlaştığı okul öncesi dönemdeki heyecanın azaldığı görülür.
- İletişim becerileri güçlenerek oyun kurup sınıf faaliyetlerine etkin katılım gösterir.
- Sorumluluk üstlenmek isterler. Çevresinden kolay etkilenir, rekabet içerisine girerler.
- Arkadaşlarına ve öğretmenlerine önem verir, onları model alırlar.
- Kurallara öncelik verir, kuralları bozmamaya özen gösterirler.¹³⁷

2.2.5. Dini Gelişim

İnsan, inanma duygusu ile beraber kutsal bir varlığa inanma ihtiyacı taşımaktadır. Din duygusu, “Bir insanın kutsal tanıdığı varlık karşısında duygulanması ve duyarlılığı”¹³⁸ olarak ifade edilmektedir. Din duygusunun kaynağı konusunda iki farklı görüş vardır.¹³⁹ Bunlardan birincisi dinin fitri olduğudur. Kur’ân-ı Kerîm’e göre din duygusu fitridir. İnsan doğuştan yüce bir varlığa inanma, güvenme, bağlanma ve sığınma gibi dini duygular ile doğar.¹⁴⁰ Doğuştan var olan dini duygunun erken ya da geç olarak hissedilmeye başlanması, iyi veya kötü gelişmesi tamamen çocuğun yakın çevresi ile ilgilidir. Hz. Peygamber (s.a.v.) de şu hadisi söylemiştir:

Her doğan çocuk fıtrat üzere doğar. Sonra anne babası onu Yahudi, Hristiyan veya Mecusi yapar.¹⁴¹

---

¹³⁶ Yorulmaz, *Senaryo Yaklaşımlı ve Etkinlik Temelli Siyer Öğretimi*,123.

¹³⁷ Selçuk, *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*, 96.

¹³⁸ Zeynep Nezahat Cihandide, *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi*, 2.bs, (İstanbul, Dem,2012),62.

¹³⁹ Pierre Bovet, *Din Duygusu ve Çocuk psikolojisi*, (çev. S. Odabaşı), (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1958),93; Hökelekli, *Din Psikolojisi*, 253.

¹⁴⁰ Kur’an: 7:172; Kur’an 30:30; Dam, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*, 29.

¹⁴¹ Buhari, *Sahih*, Cenaiz,78, C.1, 454; Müslim, *Sahih*, Kader, ‘3, C.4, 2048.

Diğer bir görüş ise, din duygusunun doğuştan getirilmediğini geç yaşlarda ortaya çıktığını ifade etmektedir. J. J. Rousseau ve H. Lisager bu görüşü savunmaktadır. Ancak din duygusunun çocuğun doğumundan itibaren var olduğunu Batıda, W. James, Erasmus, Spencer, Herbart, Fröbel; İslam dünyasında İbn Sahnun, Farabi, İbn Sina, İmam Şafî gibi ilim adamları savunmaktadır.¹⁴²

İslam âlimlerinden bazıları ebeveynlerinin ırkı ve dini ne olursa olsun çocuğun kendisine verilen inancı alabileceğini ve ahlaki esasları benimseyebilecek potansiyelde doğduğunu ifade etmektedir.¹⁴³ Gazali, her çocuğun saf ve yöneltilen tarafa gidebilecek bir doğada doğduğu görüşündedir.¹⁴⁴ Rudolf Otto, kutsal olana inanma ihtiyacının ve manevi deneyimlerin her çocuğun doğumundan itibaren köklerinde var olduğunu ifade etmektedir. Bu kutsallık hissi akıl üst olup tarifi mümkün değildir.¹⁴⁵

Ancak bu iki görüşe bütüncül olarak bakıldığında şu sonuca ulaşılmaktadır: “Çocuk, dünyaya dindar olarak gelmez, ancak dini duygu ve kabiliyetler bakımından tamamen boş bir durumda da değildir.”¹⁴⁶ Çocuk, çevresinde dine olan ilgi ve teşvikin etkisi ile beraber ruhunda taşıdığı Allah arayışı ve içgüdüsel dürtülerle dini merak duygusu içine girer. Dil gelişimiyle beraber öğrendiği kavramları kendisi için anlamlı hale getirerek dini duyguyu hissetmeye başlar.¹⁴⁷

---

¹⁴² Esra Türk, “Çocukluk Döneminde Duygusal Gelişim ve Din Eğitimi”, *Marife Dergisi*, Kış (2014):146.

¹⁴³ Mustafa Öcal, “Ailede Çocukların Dini ve Ahlaki Eğitimlerinde Karşılaşılan Problemlerin Başlıca Sebepleri ve Çözüm İçin Bazı Teklifler”, *Din Eğitimi Araştırma Dergisi*, s.3, İstanbul, (1996): 192; Fatih Menderes Bilgili, *Çocuğun Din Eğitimi ve Karşılaşılan Güçlükler*, (İstanbul: Beyan, 2005), 60.

¹⁴⁴ Fatih Menderes Bilgili, *Çocuğun Din Eğitimi Ve Karşılaşılan Güçlükler*, (İstanbul: Beyan, 2005), 60.

¹⁴⁵ Rudolf Otto, *The Idea of Holy-An Inquiry into the Non-rational Factor in Idea of The Divine and its Relation to the Rational*, Oxford: Oxford University Press, 1958, 5-7’den aktaran Köylü ve Oruç, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*, 42.

¹⁴⁶ Köylü ve Oruç, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*, 39.

¹⁴⁷ A.g.e., 40.

Çocuk dindar olarak doğmaz ancak çocukta asli bir dini beceri ve eğilim mevcuttur.¹⁴⁸ Çocuğun tabii olarak taşıdığı bu dini inanç, yaşın ilerlemesiyle birlikte çeşitli gelişimsel ve çevresel faktörlerden etkilenecek şekilde ortaya çıkmaktadır. Çocuktaki din duygusunun hissedilmeye başlanması ilk çocukluk dönemine denk gelmektedir.¹⁴⁹

Çocuğun yakın çevresinin dini tutum ve davranışları, çocuğun dini gelişimi üzerinde büyük bir öneme sahiptir. Çocuğun dini gelişimine en çok ailesi daha sonra sırasıyla okul ortamı ve kendi kişisel düşüncesinin gelişimi etki etmektedir. Dini davranışların ailede hep birlikte yapılması çocuğun bunu benimsemesinde büyük öneme sahiptir. Eğer anne ve baba bir davranışı yapmayıp çocuktan bu davranışı yapmasını isterse, bu çocuk üzerinde kalıcı ve sağlam bir düşünce oluşmasına engel olur.¹⁵⁰

Din, çocuğun ruhi fonksiyonlarıyla birlikte olmasına rağmen gelişimini bağımsız olarak gerçekleştirir. Dini inanç gelişiminin başlangıcı çocuğun 'himaye altında bulunma ihtiyacı' kabul edilmektedir. Bu ihtiyaç insanın temel ihtiyaçlarından olup başkalarından sevgi, şefkat ve ilgi görmekle beraber kendini güvenli hissetme anlamındadır.¹⁵¹ Doğumundan itibaren bu güven duygusu çocukta anne ve babasına duyduğu güven ile sağlanmaktadır. Allah'la ilgili bilgisinin artması ve inancının gelişmesiyle birlikte çocukta bu güven duygusu süreklilik ve güç kazanır. Çocuğun içinde bulunduğu dünyayı tanıması, yaşadığı olaylara sağduyulu tepkiler verebilmesi ve çevresini tanımak üzere yeni faaliyetlere katılması kendisine her şeyin üstünde güç sahibi bir dayanak bulması ile mümkündür. Korunma ve güven duygusu içerisinde büyüyen çocukta kişiliğin temeli oluşmaktadır. Bu, çocuğun beslenmesi kadar önemlidir. Sevgi ve şefkat, korunma ve güvenlik, merak ve arayış gibi duygu ve tecrübeler dini inancın gelişmesinde önemli rol oynamaktadır.¹⁵²

---

¹⁴⁸ Hayati Hökelekli, *Din Psikolojisi*, (Ankara; Türkiye Diyanet Vakfı, 1993),252.

¹⁴⁹ Dam, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*, 30.

¹⁵⁰ A.g.e., 170.

¹⁵¹ Esra Türk, "Çocukluk Döneminde Duygusal Gelişim ve Din Eğitimi", *Marife Dergisi*, Kış (2014):148.

¹⁵² Hökelekli, *Din Psikolojisi*, 254.

Allport dinin dinamik, kuşatıcı, özgün ve davranış geliştirmeye destek olan pozitif özelliklerinin insan hayatına olumlu olarak katkı sağladığını ifade etmektedir.¹⁵³ Allport ve Goldman çocukluk dönemini yetişkinlik dönemi için bir basamak ve hazırlık aşaması olarak nitelendirmekte, dini gelişimin diğer gelişim alanları gibi aşamalardan oluştuğunu ifade etmektedir.¹⁵⁴

Kişiliğin en karmaşık gelişim alanını dini gelişim olarak değerlendiren Allport, dini gelişimin sadece yaş ile belirlenmesinin mümkün olmadığını, kültürel özelliklerle beraber tutum ve davranışların bütün olarak gözlemlenmesi gerektiğini ifade etmektedir.¹⁵⁵

Dini duyguların eğitimi ve gelişimi okul öncesi dönemde başlamakla beraber bu duyguların karşılanması okul çağına denk gelmektedir. Okul öncesinde bu duygular doğru yönlendirilmiş ve işlenmiş olursa daha sağlıklı bir okul dönemi geçirilebilir. Öğrendiği bilgileri davranışa dönüştürebilmek için çocuğun duygusal olarak bu bilgileri kabul etmesi gerekmektedir. Çocuklar, kendileri ve çevresindeki varlıklarla ilgili sorularıyla dini bilgilere ulaşmaktadırlar. Verilen yanıtlar ışığında daha fazlasını sorarak düşünce işlerliği kazanırlar. 6-7 yaşlarından itibaren sordukları sorularla olayların sebeplerini öğrenme çabasındadırlar. Öğrendiklerini kendi anlam dünyasında sebeplendirerek dini inancın bilinçli temelini oluştururlar.¹⁵⁶

Dini gelişimi etkileyen temel unsurlar “merak ve soru sorma, hayret ve şaşkınlık, kolay inanırlık, taklit ve özdeşim kurma, çocuk ve oyun”¹⁵⁷ olarak özetlenmektedir. Aynı şekilde bu dönemde dini gelişim özellikleri “himaye altında bulunma duygusu, kolay inanırlık, taklit ve soru sormaya düşkünlük”¹⁵⁸ olarak da ifade edilmektedir.

---

¹⁵³ Gordon W. Allport, *The Individual and His Religion*, (New York: Macmillan Publishers,1960), 124.

¹⁵⁴ Ronald Goldman, *Realness for Religion*, (New York: The Seabury Pres,1970), 130.

¹⁵⁵ Allport, *The Individual And His Religion*, 126; Köylü ve Oruç, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*, 48.

¹⁵⁶ A.g.e., 79.

¹⁵⁷ Karaca, *Dini Gelişim Psikolojisi*,105-110.

¹⁵⁸ Dam, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*, 32-35.

Çocukluk döneminde en belirgin dini gelişim özelliği ‘kolay inanırlık’ olup çocuk duyduklarına karşı çıkmadan inanır.¹⁵⁹ Starbuck, ilk yıllarda şuur dışı olarak nitelediği çocukluk döneminde imanın zihinsel, duygusal ve kültürel etkenlerle bilinçli bir aşamaya geçtiğini belirtmektedir.¹⁶⁰

Çocuğun dini gelişimi ve dini davranışlarının dış dünyaya yansımaları üzerine R. M. Loomba yaptığı çalışmada çocukların dini inanç aşamalarını şu şekilde incelemiştir:

1. *Sadece dış dünya ile ilgilenilen bir din anlayışı (6 yaşa kadar)*
2. *Realistik gerçekçi din anlayışı (7-12 yaş)*
3. *Manevi alemi de içine alan bir din anlayışı (12 yaş ve üstü)¹⁶¹*

Benzer bir araştırma da Ernest Harms tarafından ortaya konmuştur. Çocukların dini yaşantılarını sözlerden çok şekiller ile ifade ettiklerini vurgulayan Harms çocuklardan Allah hakkındaki düşüncelerini sembollerle ifade etmelerini istemiştir. Bu şekilde çizimleri üç ana grupta sınıflandırarak dini gelişim dönemlerini tespit etmiştir.

1. *Peri masalları çağı (3-6 yaş)*
2. *Realistik çağ (7-12 yaş)*
3. *Ferdiyetçi çağ (12 yaş ve üstü)¹⁶²*

Bu araştırma evrensel dinlerin ortak özelliği olan duygunun ele alınması bakımından önemlidir. Dinin tek unsuru duygu olmasa da çocuğun dine yöneliminde önemli bir faktördür.¹⁶³ İlkokul dönemini kapsayan gerçekçi çağda çocuklar dini öğeleri somutlaştırma yönelimindedirler. Dini semboller ve ifadeler bu dönemde çocuk için anlam ifade etmeye başlamıştır. Bazı dini konuları artık daha bilinçli bir şekilde anlamaya başlayan çocuk, ahlaki konuları kendine göre değerlendirerek sorgular. Bu

---

¹⁵⁹ Selçuk, *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*, 101.

¹⁶⁰ Starbuck, *The Psychology of Religion*, 190’dan aktaran Mualla Selçuk, *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*, 101.

¹⁶¹ “Stages in Development of Religious Thinking” British Journal of Religious Education, 1980,III, 24-28’den aktaran Yurdağül Konuk, *Okul Öncesi Çocuklarda (5-6 Yaş) Dini Duygunun Gelişimi ve Eğitimi*,(Ankara: TDV,1994),15.

¹⁶² Yorulmaz, *Senaryo Yaklaşımlı ve Etkinlik Temelli Siyer Öğretimi*,127.

¹⁶³ Konuk, *Okul Öncesi Çocuklarda (5-6 Yaş) Dini Duygunun Gelişimi ve Eğitimi*, 16.

dönemin sonlarında eleştirel düşünme etkisiyle dini öğretileri kendi akıl süzgecinden geçirerek kabul etmeye başlar.¹⁶⁴

Goldman, dini düşüncenin özünde diğer gelişim alanlarından farklı olmadığını savunmaktadır. Dini gelişimin zihinsel gelişime paralel olarak geliştiğini ifade eden Goldman, Piaget'nin bilişsel gelişim basamaklarına benzeyen bir sıralama ile dini düşüncenin gelişimini ortaya koymuştur:

1. *İşlem öncesi sezgisel dini düşünceler (Yaklaşık 7-8 yaş)*
2. *Somut dini düşünce (Yaklaşık 7-8 yaşından 13-14 yaşa kadar)*
3. *Soyut dini düşünce (Yaklaşık 13-14 yaş ve yukarısı)¹⁶⁵*

Okul döneminde çocuklar akran gruplarıyla sosyalleşerek onlarla yüz yüze ve kuvvetli ilişkiler kurarlar. Bu yaş döneminde çocuklar kolay etkilenme özelliğine sahiptir.¹⁶⁶ Son çocukluk evresi olarak da nitelendirilen bu dönemde din anlayışının, bilinçli ve gerçekçi bir din anlayışı olduğunu belirtmek mümkündür. 7-9 yaşlarında kavramsal düşünmenin gelişmesiyle birlikte çocuklar dini konuları daha rahat anlamaya ve sorgulamaya başlarlar. Okul öncesi dönemde şüphe duymaksızın kabul edip taklit ettikleri davranışları bu evrede sorguladıktan sonra kabul ederler.¹⁶⁷

Okul çağında çocuğun dini gelişiminde aile ile beraber başka faktörler de önem kazanmaktadır. Öğretmenlerinin hem sözel hem davranışsal dini tutumlarından etkilenen çocuk eleştirilere karşı da çok hassastır. Çocuğun ailede taklit ile başlayan dini yöneliminin okulda öğretmenleri ile de devam etmesi çok önemlidir. Özdeşim modelleri olan öğretmenlerinin din ile bağdaştıramadığı davranışlarda bulunması ya da öğrencilerine karşı sert davranması çocuklarda olumsuz bakış açıları oluşturabilir. Bu dönemde sadece aile ve öğretmenin model olması değil okunan kitaplar, kitle iletişim araçlarında maruz kalınan içerikler çocuğun dini gelişimini doğrudan etkilemektedir.

---

¹⁶⁴ Ahmet Ali Çanakçı, *Çocukluk Dönemi Gelişim Özellikleri ve Din Eğitimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri Üzerine Bir Araştırma, Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, S.6 (2018): 74.

¹⁶⁵ Konuk, *Okul Öncesi Çocuklarda (5-6 Yaş) Dini Duygunun Gelişimi ve Eğitimi*, 17.

¹⁶⁶ Faruk Karaca, *Dini Gelişim Psikolojisi*, 1. Bs, (Trabzon: Kişisel, 2016), 101.

¹⁶⁷ A.g.e.103.

Dini gelişim için okul döneminde önemli olan dinin teorik bilgilerinin aktarılması ve çocuğun dini ritüelleri ezberlemesi olmayıp dine olan ilgisinin diri tutulmasıdır. Çocuğun dini bilgileri anlamlandırması için bilişsel gelişiminin buna uygun olması gerekir. Çünkü çocuk bu dönemde zihinsel olarak öğrendiği bilgileri duygusal olarak yaşamaya çalışır.¹⁶⁸ Teorik bilgi yüklemesi çocukta dinin teorik bir olgu olduğu anlayışına neden olabilir. Oysa din hayatın kendisidir.¹⁶⁹

Çocuğun ilkökul yaşlarındaki dini gelişiminde taklit ve tekrarın hız kazandığı ve bu dönemde öğrenilenlerin çocukta karşılık bulduğu ifade edilmektedir. Hz. Peygamber'in "Çocuğunuza 7 yaşında namazı öğretiniz." hadisi de bu durumu desteklemektedir.¹⁷⁰

Son çocukluk evresinde çocuğun artan sosyal çevresiyle birlikte anlayışı genişler ve anlaşılması güç kavramlar açıklık kazanmaya başlar. Allah'ı insana ait özellikler çerçevesinde düşünen çocukta antropomorfik düşünce bu dönemle birlikte yerini sembolik ve soyut bir anlayışa bırakır.¹⁷¹

Dini gelişimin bazı temel ilkeleri şu şekildedir:

1. *Dini gelişimin kendine mahsus bir sıra ve düzeni vardır.*
2. *Dini gelişim diğer gelişim alanları ile beraber bir bütünlük içerisinde gerçekleşir.*
3. *Dini gelişimde erken çocukluk dönemi kritik bir öneme sahiptir.*
4. *Dini gelişimde çocukların ilgi ve merakları esastır.*
5. *Dini gelişim doğal bir dini ortamda gerçekleşir.*
6. *Dini gelişimde duygular ve hayal gücü önemli bir yere sahiptir.*
7. *Dini gelişimde din dilinin kazanılması esastır.¹⁷²*

---

¹⁶⁸ Fatih Menderes Bilgili, *Çocuğun Din Eğitimi ve Karşılaşılan Güçlükler*, (İstanbul: Beyan, 2005),60.

¹⁶⁹ Hüseyin Peker, *Din Psikolojisi*, (İstanbul:Çamlıca, 2008), 104-169.

¹⁷⁰ Selçuk, *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*, 102.

¹⁷¹ Peker, *Din Psikolojisi*, 169.

¹⁷² Köylü ve Oruç, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*, 48-57.

4.1. 2.3. Çocukluk Dönemi Din Eğitimi

Çocukluk dönemi, bireyin hayatının her aşamasını etkileyen, davranışların kazanıldığı, inanç ve değer yargılarının oluşmaya başlayıp kişiliğin şekillendiği önemli bir dönemdir. Bu dönemin değerlendirilmesi ancak çocuğun dini gelişim özelliklerine dikkat edilerek doğru zamanda doğru bilgilerin doğru şekilde verilmesiyle mümkündür.¹⁷³ Bu dönemde sağlıklı bir şekilde verilen din eğitimi bireyin toplumsal hayatta gelişen olaylara karşı güvende hissetmesini sağlar. Çocukluk dönemi itibariyle sağlam bir güven duygusu oluşan bireylerin sağduyulu bir anlayış geliştirdikleri ve kaygılarını kontrol edebildikleri bilinmektedir.¹⁷⁴

Çocukluk dönemi, gelişim alanlarının tamamında önemli bir yere sahiptir. Çocuğun hızlı ve verimli bir gelişim gösterdiği bu dönem bireyin ilerleyen yaşamındaki dini hayatını da etkilemektedir. Çocukluğunda sağlam bir din eğitimi alan birey, evreni ve insanı araştırarak Allah'a kul olma bilincine ulaşır.¹⁷⁵

“Din eğitiminin amacı; inançlı, faziletli, erdemli üstün bir topluma ulaşmaktır.”¹⁷⁶ Bu amaca ulaşabilmek adına ise şu iki unsura dikkat etmek gerekir. Bunlardan birincisi, çocuğun gelişim basamakları bilinerek buna uygun bilgiler verilmesi ve bu bilgilerin davranışa dönüşümünün aşamalı olarak takip edilmesidir. İkincisi ise her çocuğun kendine özel olduğunun bilinmesi ve bireysel farklılıkların dikkate alınmasıdır.¹⁷⁷

---

¹⁷³ Mehmet Nas, “Çocukluk Dönemi Gelişimi ve Din Eğitimi”, *Talim: Journal of Education in Muslim Societies and Communities*, s.2, (2018): 314.

¹⁷⁴ Muhammed Ali Yazıbaşı, “Çocukluk Döneminde Din ve Din Eğitiminin Çocuklara Kazandırdıkları”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, C.6, S.1, (2017):315.

¹⁷⁵ Amanat Araz Zeynep, “Dini Çocuk Kitaplarının Din Eğitimi Açısından İncelenmesi: “Dinimi Öğreniyorum Amentü Serisi” ile “Hikâyelerle 365 Gün İman Esasları” Örnekleri” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018), 8.

¹⁷⁶ Suat Cebeci, *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye’de Din Eğitimi*, 3.bs. (Ankara: Akçağ,2015), 45.

¹⁷⁷ Hayati Hökelekli, “Çocuk”, *DİA* (Ankara:TDV Yayınları,1993), 8/355-559.

Çocukluk döneminde başta Kur'ân-ı Kerîm ve sünnet olmak üzere temel İslam kaynaklarına dayanan ve gelişim basamaklarına uygun olarak planlanan din eğitimi çocuğun kimlik kazanımına olumlu etki etmektedir. Bu dönemde kimlik kazanımını doğru bir şekilde gerçekleştiren kişi, toplumun her alanında özgüveni tam, sorgulayan ve bağımsız düşünebilen bir birey olarak hayatına devam eder.¹⁷⁸ Çocuğun dini uyanış ve merakının olduğu bu dönemde din eğitiminde yapılacak yanlışlar ise ilerleyen yaşamında telafisi zor zararlara yol açabilir. Bunun için atılacak en önemli adım çocuğa olumlu bir dini bakış açısı kazandırmaktır.¹⁷⁹

Din eğitimi ailede başlar. Çocuğa ahlaki ve dini bir eğitim vermek, ona güzel davranışlar kazandırmak ailenin en önemli görevlerindedir. Hz. Peygamber (s.a.v.) “Bir babanın evladına verebileceği en değerli hediye iyi bir terbiyedir.”¹⁸⁰ hadisi ile ailedeki eğitimin önemini vurgulamıştır. Ailede din eğitiminin en önemli özelliği, çocuğun doğumundan itibaren başlayıp sürekli gelişen spontane bir eğitim ortamı olmasıdır. Değerlendirilme kaygısı olmayan, devam zorunluluğu taşımayan bu eğitim ortamı çocuğa cazip gelmektedir.¹⁸¹

Çocuğun din eğitiminin temelini aile oluşturur. Çocuğun ailedeki din eğitiminin sağlıklı olabilmesi için ilk olarak huzurlu bir aile ortamının oluşturulması ve ebeveynlerin din eğitimini verebilecek yeterli bilgi ve tecrübeyi taşıması gerekir.¹⁸² Aile, din eğitiminin hem şeklini hem de içeriğini belirler. Tutum ve davranışları ise çocuk üzerinde olumlu veya olumsuz bir din olgusu meydana getirir.¹⁸³

Din eğitiminde çocukların merakları iyi yönlendirilmeli, soruları fırsata çevrilmelidir. Çocuğun soru sormaktan çekinmediği bir eğitim ortamı oluşturulmalı, sorduğu sorular anlayışla karşılanmalıdır. Bu sebeple çocuğun sorduğu soruları doğru ve anlaşılır

---

¹⁷⁸ Haluk Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi*, 22. bs. (İstanbul: Remzi, 2002), 11.

¹⁷⁹ Vehbi Karakaş, *Nasıl Bir Din Eğitimi: Din Eğitiminde Peygamber Modeli*, (İstanbul: Rağbet, 2015),132-138.

¹⁸⁰ Buhârî, “Vesaya”,9.

¹⁸¹ Köylü ve Oruç, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*, 115.

¹⁸² İsmail Sağlam, *Çocuk ve İbadet: 7-14 Yaş Dönemi İbadet Eğitimi Üzerine Bir Araştırma*, (Bursa: Düşünce, 2003),204.

¹⁸³ Beyza Bilgin, *İslam ve Çocuk*, 3.Bs.(Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 1997), 128.

şekilde ciddiye alarak yanıtlamak gerekir. Sorunun cevabının doğruluğu konusunda bir tereddüt yaşıyorsa çocuğa asla yanlış bir cevap verilmemelidir. Eğer ebeveyn veya öğretmen sorunun cevabını bilmiyorsa bilmediğini söylemeli, çocuğu başından savmak için öylesine yanıt vermemelidir. Verilen yanlış bilgiler ilerleyen dönemde bireyin öğrendikleriyle bir tutarsızlığa neden olabilir.¹⁸⁴

Çocukların sorduğu sorular karşısında tüm bilgilerin aktarılması doğru değildir. Sorduğu kadarı yanıtlanmalı, seviyesine uygun yeteri kadar bilgi verilmelidir. Eğitimin her aşamasında olduğu gibi soruları yanıtlanırken de cevapların çocuğun zihinsel ve dini gelişimine uygun olmasına özen gösterilmelidir.¹⁸⁵ Hz. Peygamber ‘İnsanlara akıllarının alacağı kadar konuşunuz.’¹⁸⁶ hadisi ile bu durumun önemini vurgulamaktadır. Yine bu konuda hadisi şerifi destekleyen şu sözlerin de önemli olduğu düşünülmektedir.

*Eğitim açısından insanı tanımanın önemi büyüktür. İnsanların bilgi ve idrak seviyelerini hesaba katmadan herkesten aynı anlayışı beklemek, herkese aynı metodu uygulamak, gerçekleri hiçe saymak demektir.*¹⁸⁷

Çocuğun dini eğitiminde Kur’ân-ı Kerîm’deki kıssalardan ve Hz. Peygamber’in hayatından yararlanmak, ahlaki ve dini yaşantıyı bu iki temele dayandırmak önemlidir. Bu aşamada doğru olan olayların doğrudan aktarılması olmayıp Kur’ân-ı Kerîm’deki kıssaları çocuğun anlayışına uygun olarak ve bilmesi gerektiği kadar anlatmaktır. Hz. Peygamber’in hayatında da güzel ahlakına, insanlarla ilişkisine, çocuklara yaklaşımına yer vermektir. Kolay anlaşılır ifadelerle çocuğun aktif katılabileceği bir öğretim metodu tercih edilmelidir. Teorik bilgi aktarımından ziyade çocuğun dikkatini çekecek konu ve olaylar sevgi ve hoşgörü merkezli olarak sunulmalıdır.¹⁸⁸

---

¹⁸⁴ Dam, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*, 57.

¹⁸⁵ Beyza Bilgin ve Mualla Selçuk, *Din Öğretimi*,(Ankara: Akid,1991),121.; Mehmet Emin Ay, *Çocuklarımıza Allah’ı Nasıl Anlatalım?* 37. Bs. (İstanbul: Timaş, 2018), 109.

¹⁸⁶ Buhârî, “İlim”, 4.

¹⁸⁷ Abdullah Özbek, *Hz. Muhammed: Bir Eğitimci Olarak*, 3. Bs. (Konya: Esra,1995),84-85.

¹⁸⁸ Cemil Oruç, “Erken Çocukluk Dönemi Din Eğitimi: Teorik Çerçeve, Yaklaşımlar ve Uygulama Örnekleri”, *Yeni Türkiye Dergisi*, S.58, (2014): 633.

Çocuklar için din eğitiminde kullanılacak materyallerin şu özelliklere sahip olması gerekir:

- 1. Dinin gündelik hayatla ilişkisini yansıtan ve çocuğun ilgisini çeken bir içerikte olması*
- 2. Çocukta merak duygusu uyandırması*
- 3. Sadece dini kavramları açıklamaktan ziyade dini düşünce ve bakış açısı oluşturması¹⁸⁹*

Son çocukluk döneminde çocuklar bilinçli dini inancın ilk adımlarını atarken öğrendikleri dini bilgileri hayatlarına aktarmakta zorluk çekmezler.¹⁹⁰ Bu dönemde çocuklar aşamalı olarak dini ritüellere dahil ve davet edilmelidirler. Erken dönemde çocuğun aldığı dini eğitim şüphe döneminin daha kolay atlatılmasına olanak tanımaktadır. Çevrenin olumsuz etkisiyle ya da yanlış yaklaşımlarla sağlam bir dini eğitimden mahrum kalan bireyin ilerleyen yaşamında ibadetleri küçümsemek gibi birtakım problemler yaşadığı görülmüştür. Çocukluk döneminde hiç camide namaz kılma tecrübesi olmayan bir çocuk, yetişkinliğinde camiye girmeye çekinebilir ya da camiye gerekli görmeyebilir.¹⁹¹

İlkokul dönemi dini uyanış çağı olarak da ifade edilmektedir. Bu dönemde çocuklar ‘bütünden parçaya’ doğru bir anlama faaliyeti içine girerler. Dinin özünü anlayarak dine olan ilgisi artan çocuk, namazını heyecanla kılar, orucunu hevesle tutar.¹⁹²

---

¹⁸⁹ A.g.e., 625.

¹⁹⁰ Ay, *Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım?*, 44.

¹⁹¹ Hökelekli, *Din Psikolojisi*, 254; Ay, *Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım?*,47; İsmail Sağlam, *Çocuk ve İbadet*, (Bursa: Düşünce, 2003),31.

¹⁹² Salih Aybey, “6-14 Yaş Arası Çocuğun Dini Gelişim Dönemi Özelliklerinin Bilinmesinin Din Eğitimi Açısından Önemi”, *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, C.11, S.5 (2016): 76.

Çocuğun din eğitiminde yedi yaş önemli eşiklerden birisidir. Çocukta tabîî yönelişler bu yaşta ortaya çıkar.¹⁹³ Erken çocukluk döneminde anlamakta güçlük çektiği durumlar artık daha anlaşılır bir hal almıştır. Bu dönemde altı ve yedi yaşlarını ayıran en önemli özellik yedi yaş ile ‘akıl çağı’nın başlamış olmasıdır.¹⁹⁴ Piaget, “yedi yaşından itibaren çocukları sözle anlamak ve onlarla iletişim kurmak mümkündür.”¹⁹⁵ ifadeleriyle bu dönemde anlatım yeteneği gelişen çocuk ile dini düşüncesi hakkında doğrudan iletişim kurarak kıymetli bilgiler öğrenilebileceğini ortaya koymaktadır.

Yedi yaş döneminde çocuğun din eğitimiyle ilgili şu sözler de önemlidir.

*Yedi yaşında öğretim sahası başlar. Artık zihin tekâmül etmiştir. Öğretime hazırdır. “Çocuklara yedi yaşında namaz kılmayı öğretin” hadisi bize bunu açıkça belirtmektedir.*¹⁹⁶

Okul döneminde Allah’ın varlığını, Allah’ın yaratıcı sıfatlarını hayatın içinden örneklerle anlatmak, Allah’ın tabiatı ve kâinatı nasıl yarattığı üzerine düşündürmek, sorular ile yönlendirmek çocukta güçlü bir Allah tasavvuru oluşmasına ortam hazırlamaktadır. Dikkat edilmesi gereken temel unsur ise sevgi temelli bir öğretim programı içerisinde ilerlemektir. Çocuğa Allah’tan bahsedilirken “Allah seni sevmez, seni taş yapar, seni cehenneminde yakar.” gibi ifadelerden kaçınılmalıdır. Bu şekilde korku temelli bir anlatım din eğitiminin ilerleyen dönemlerinde problemlere yol açabilir.¹⁹⁷ Çocuklar üzerinde yapılan bir çalışmada “Allah’ı sevmiyorum çünkü onun cehennemi var. Ama Peygamberi seviyorum o hep iyilik yapar.”¹⁹⁸ cevabı bu durumu açıklamaktadır. Bu konuda yapılan başka bir çalışmada ise çalışmaya katılan

---

¹⁹³ Kerim Yavuz, *Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişmesi: (7-12 yaş)*, (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı,1983), 2.

¹⁹⁴ Ay, *Çocuklarımıza Allah’ı Nasıl Anlatalım?*, 43.

¹⁹⁵ Jean Piaget, *Çocukta Dini Duygu ve Düşünce*, (İstanbul, 1938), 67’den aktaran Ay, *Çocuklarımıza Allah’ı Nasıl Anlatalım?*, 44.

¹⁹⁶ Bayraktar Bayraklı, *İslam’da Eğitim: Batı Eğitim Sistemleri ile Mukayeseli*, (İstanbul: Dergâh,1980), 143.

¹⁹⁷ Cihandide, *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi*, 190.

¹⁹⁸ Cemil Oruç, *Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Din Eğitimi*, 3. Bs. (İstanbul: Dem,2021), 149.

çocukların büyük kısmının (%65,90) Allah'tan korkmadıklarını, onu sevdiklerini ifade ettiği, ondan korktuğunu söyleyen çocukların ise aile yaşantılarında uygulanan cezaların Allah'ın cezalandırmasıyla özdeşleştirildiği görülmektedir.¹⁹⁹

İslam'ın temel esaslarından ikincisi Hz. Muhammed'in peygamberliğine inanmak olup din eğitimi içinde çok önemli bir yere sahiptir. "İslam dini en doğru ve düzgün şekilde Hz. Peygamberin hayatında somutlaşmıştır."²⁰⁰ Hz. Peygamber'in "Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim."²⁰¹ hadisi, din ve ahlakın birbirini tamamlayan iki özne olduğunu ifade etmektedir. Zira uygulamada ahlak her ne kadar dinden bağımsız görünse de prensip ve fikir olarak birbirinden ayrı düşünülmesi mümkün değildir.²⁰² İslam dini güzel ahlak üzerine kurulmuştur. Çocuğun din eğitiminde en önemli unsurlardan biri Hz. Peygamberi tanıyıp, sağlıklı bir peygamber tasavvuru oluşturmasıdır.

Hz. Peygamber'in ahlaki yaşantısının bilinmesi, aile hayatından toplum hayatına, çocuklara olan davranışlarından yetişkinlere olan davranışlarına örnek alınması açısından iyi tanınması ve çocuklara iyi anlatılması gerekmektedir.²⁰³ Bu noktada gerek ebeveynlerin gerekse eğitimcilerin Hz. Peygamber'in gözetimi altında yetişen çocuklarla günlük hayatın içinde nasıl dini eğitim faaliyetlerini sürdürdüğünü kavraması önemlidir. Hz. Peygamber, yanında yetişen çocuk ve sahabilere ahlak eğitiminde çeşitli uygulamalarda bulunmuştur.

Güzel ahlakî davranışlar kazandırmak için onlara Allah sevgisini aşlaması, temizliğe, sır saklamaya, sabırlı olmaya alıştırması; onları sohbet ve ilim meclislerine, hasta ziyaretlerine götürmesi; kin ve düşmanlıktan sakındırması,

---

¹⁹⁹ Yurdagül Konuk, *Okul Öncesi Çocuklarda (5-6 Yaş) Dini Duygunun Gelişimi ve Eğitimi*,(Ankara: TDV, 1994),48; Kerim Yavuz, *Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişmesi: (7-12 yaş)*, 53.

²⁰⁰ Şengül, "Çocuklara Yönelik Siyer Yazımında Psikolojik ve Pedagojik Faktörler", 205.

²⁰¹ Muvatta, Hüsnü'l- Hulk,8.

²⁰² Ahmet Çın, "İlk Çocukluk Döneminde Çocuğun Ahlak Eğitimi", *Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, C.13, S.1 (2021):549.

²⁰³ Faruk Kanger, *Peygamber Ahlakını Referans Alan Karakter Eğitimi*, (İstanbul: Erkam,2009), 32.

*iş yapmaya ve çalışkanlığa alıştırmaları gibi durumlar O'nun karakter eğitiminden sadece birkaç örnektir.*²⁰⁴

Dini uyanma döneminde çocukların din eğitimi konularından özellikle dua ve ibadetler ilgisini çekmektedir. Özellikle 7-9 yaş aralığında yapılan ibadetleri izlemekten hoşlanan çocuklar onlara dâhil olarak onlar gibi namaz kılmak ve dua etmek isterler.²⁰⁵ Bu dönemde çocuklar, Allah ile samimi ilişki kurabilmesi adına Allah'a dua etmeye yönlendirilmelidir. Son çocukluk döneminin başından sonuna kadar çocuktaki Allah inancı konusunda büyük bir değişim ve gelişim söz konusudur. Bunun şekillenmesi ise çocuğun doğru bir şekilde yönlendirilmesine bağlıdır.²⁰⁶

*Bu dönemdeki çocukların dinle ilgili soruları, duaları ve pratikleri ne tamamen öğrenmeye bağlı ne de tamamen fitri olup aksine onların hayat tecrübelerinden kaynaklanmaktadır.*²⁰⁷

Çocukluk döneminde din eğitimine çocuğun anlayacağı kolay ve ilgi çeken yöntemlerle başlamak gerekir. Dini faaliyetlere zorlanmadan teşvik edilmeli, oyunlaştırarak davet edilmelidir. Bu dönemde dini ve ahlaki içerikli, ilahiler, oyunlar, çizgi filmler ve kitaplardan yararlanılabilir.²⁰⁸ Bu gibi sanatsal değeri olan çalışmalar çocuğun ilgisini çekerken aynı zamanda değer kazanımını destekler. Öğüt ve nasihat ile çocuğun zihninde yer etmesi zor olacak dini içerikler, çocuğun içinde olduğu bu tarz etkinliklerle kalıcı hale gelecektir.²⁰⁹

---

²⁰⁴ A.g.e.,35.

²⁰⁵ Selçuk, *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*, 99.

²⁰⁶ Eyüp Şimşek, "Çocukluk Dönemi Dini Gelişim Özellikleri ve Din Eğitimi", *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, C.4, S.1 (2004):219.

²⁰⁷ Mustafa Köylü, "Çocukluk Dönemi Dini İnanç Gelişimi ve Din Eğitimi", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.11 (2004):141.

²⁰⁸ Ahmet Ali Çanakçı, "Çocukluk Dönemi Gelişim Özellikleri ve Din Eğitimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri Üzerine Bir Araştırma", *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, S.6 (2018):76.

²⁰⁹ Ertaş Ülkühan, "Çocuklarda Din Eğitimi" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012), 52.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu araştırmanın amacı, ilkokul dönemi Hz. Peygamber'in hayatını konu alan çocuk kitaplarının bilgilerinin doğruluğu, pedagojik açıdan uygunluğu ve din eğitimi katkısını değerlendirmektir.

Bu bölümde, araştırmanın temel amacı kapsamında oluşturulan alt başlıklar ile çocuk siyer kitaplarında anlatılan bilgilerin klasik/temel siyer kaynaklarında olup olmadığı, dini tazim ifadelerinin kullanılıp kullanılmadığı başta olmak üzere çocuk edebiyatı ve pedagojik ilkelere uygunluğu elde edilen veriler çerçevesinde değerlendirilecektir.

4.2. Dil ve Edebiyat İle İlgili Hususlar

3.1.1. Yazım Yanlışları

Araştırmanın birinci alt problemi “Hz. Peygamber'in hayatını konu alan çocuk kitaplarında yazım yanlışı yapılmış mıdır?” ve ikinci alt problemi “Hz. Peygamber'in hayatını konu alan çocuk kitaplarında anlatım bozukluğu var mıdır?” olarak düzenlenmiştir. Bu bölümde kitaplardan alıntılara yer verilerek bu sorulara cevap aranmıştır.

Anne Bana Peygamberimizi Anlat kitabında “Peygamberimizin yetim olduğunu duyması üzerine Ali, “Bizim sınıfta yetim bir çocuk var. Babası o daha bebekten ölmüş.”²¹⁰ cümlesinde bebekken yazılmak yerine bebekten yazılmıştır. Aynı eserde ayrı yazılması gereken ‘Kim bilir’ kelimesi iki yerde bitişik yazılmıştır. Yine ayrı yazılması gereken ‘her şey’ kelimesi de ‘herşey’ şeklinde kitabın bütününde bitişik yazılmıştır. Bununla beraber Mekkeliler ve Medineliler kelimelerinde yapım ve çoğul ekleri bitişik yazılmalyken her biri ‘Mekke’liler ve Medine’liler’olarak ayrılmıştır.²¹¹

---

²¹⁰ Selçuk Yıldırım, *Anne Bana Peygamberimizi Anlat*, 1.bs. (İstanbul: Uğurböceği, 2006),19.

²¹¹ A.g.e., 24-81.

Üzülmesin, Ağlamasın, Gülsün Peygamberim kitabında müşrikler kelimesi ‘müşriker’ şeklinde yanlış yazılmıştır.²¹² *Dua Eden Peygamberim* kitabında “Teneffüste arkadaşlarla toplandık. onun için bir şeyler yapmak istiyorduk.”²¹³ cümlesinde noktadan sonra küçük harfle devam edilmiştir.

Örnekleme incelenen kitaplarda anlatım bozuklukları çoğunlukla aynı anlamda kelimelerin tekrarıyla ya da ekler kullanılarak yapılmıştır. *Peygamber Efendimiz (a.s.)* de “Ama Mekke’de Müslümanlar için hayat çok zordu. Onlara türlü acayip zorluklar çıkarıyorlardı...”²¹⁴ cümlesi aynı anlamdaki kelimelerin tekrarıyla yapılan anlatım bozukluğuna örneklik etmektedir. Yanlış ek kullanımına ise *Hikâyelerle 365 Gün Siyer Saati* kitabından “İnsanların kıtlıktan dolayı çok zor günler geçiriyor...” ve “Cebrail (a.s.) şu anlamdaki beş ayetini okudu.”²¹⁵ cümleleri örnek gösterilebilir. Aynı kitapta, ‘grup’ kelimesi tüm kitapta ‘gurup’ şeklinde yanlış yazılmıştır. Şehadet kelimesi ise iki yerde ‘şahadet’ diye yazılırken diğer yerlerde ‘şehadet’ olarak doğru yazılmıştır. Aynı kitap içerisinde böyle farklılıklar olması dikkat çekmektedir. “Çocukların şahadet getirirken avazı çıktıkları kadar bağırıyorlardı.”²¹⁶ cümlesinde hem yazım yanlışı hem de anlatım bozukluğu bulunmaktadır.

Hikâyelerle 365 Gün Siyer Saati kitabında ‘ğ’ harfinin kullanımı ile ilgili de sorunlar gözlemlenmiştir. “Allah Resulü, özellikle o yokluk zamanlarında sadece arpa ekmeği ve sirkeyle dahi sahur ve iftar yapmış, ekmeyi sirkeye bandırarak yemiştir...İftar yemeyi vermenin çok sevap olduğunu söylemiştir.”²¹⁷ cümleleri bu durumu ortaya koymaktadır. Aynı yazılması gereken -de,-da eki ile ilgili “Medine’ye kalabalık bir grup gelmişti. İçlerinde çocuklar davardı.”²¹⁸ ifadesi dikkat çekerken bugün kelimesi de “Dün Kerem Bey’in anlatmaya başladığı Tebuk Seferi’ni bu gün Murat Bey

---

²¹²Mehmet Akif Karayel, *Üzülmesin, Ağlamasın, Gülsün Peygamberim*, 1.bs. (İstanbul: Erkam, 2009),59.

²¹³ Nefise Atçakarlar, *Dua Eden Peygamberim*, 1. bs. (İstanbul: Timaş Çocuk, 2020),40.

²¹⁴ Özkan Öze, *Peygamber Efendimiz (a.s.)*, (İstanbul: Uğurböceği, 2018),88.

²¹⁵ Ali Karaçam, Nihat Karaçam, *Hikâyelerle 365 Gün Siyer Saati*, (İstanbul: Nesil, 2019), 65-67.

²¹⁶ A.g.e., 118.

²¹⁷ A.g.e., 125.

²¹⁸ A.g.e., 187.

anlatmaya devam etti.”²¹⁹; “Ancak birçok yeri anlamadım, diyerek bu günkü siyer saatini başlatmış oldu Yusuf.”²²⁰; “Bu gün aynı zamanda Babalar Günü’ydü. Yusuf ve Zeynep’ler bu günü bu kez farklı bir coğrafya da kutlayacaklardı”²²¹ ve “Bu gün de siyer saatini Ahmet Dede yapmak istedi.”²²² cümlelerinde ayrı olarak yanlış yazılmıştır.

Sevgili Peygamberim isimli çizgi romanda konuşma balonlarıyla verilen metinde ‘inananlar’ kelimesi “Müşrikler Peygamberimize inananalarlar alay ediyor, bazen de işkence yapıyorlardı.”²²³ şeklinde yanlış yazılmıştır.

Peygamber Efendimizin Hayatı kitabında “Yıllar içerisinde Peygamber Efendimiz (s.a.s.)’in güzel ahlakını, kişiliği çok beğendi Hz. Hatice ve yakın arkadaşı Nefise’yi aracı kılarak Efendimize evlilik konusunda düşüncesi sordurarak kendisi ile evlenmeyi istediğini ilettili.”²²⁴ cümlesinde noktalama işaretlerine ve eklerin kullanımına bağlı olan anlatım bozukluğu vardır. Aynı kitapta “Bunun üzerine müşrikler savaş için asker toplanmaya başladılar.”²²⁵ cümlesinde de ek kullanımına bağlı anlam düşüklüğü vardır.

Çocuklar için İslam Tarihi ve Peygamberimizin Hayatı kitabında genel olarak virgül kullanımını hatalarıyla karşılaşmakla beraber büyük küçük harf kullanım durumları da dikkat çekmektedir. Peygamberimize atfedilen ‘o’ küçük yazılırken Amine ve Halime annemiz denirken buradaki ‘A’ harfleri kitap içerisinde büyük harfle yazılmıştır. “Ömer bu habere öyle öfkelenildi ki, yolunu değiştirip, doğruca kızkardeşinin evine koştu. Kızkardeşi ve eniştesi ...”²²⁶ cümlesinde ‘koştı’ ve ‘kız kardeşi’ kelimeleri

---

²¹⁹ A.g.e., 291.

²²⁰ A.g.e., 307.

²²¹ A.g.e., 351.

²²² A.g.e., 373.

²²³ Kollektif, *Sevgili Peygamberim*, 1.bs. (İstanbul: Tire yay, 2016),8.

²²⁴ Hamit Yolcu, *Peygamber Efendimiz Serisi 1/ Peygamber Efendimizin Hayatı*, 1. bs (İstanbul: Siyer Çocuk,2020), 11.

²²⁵ A.g.e.,45.

²²⁶ Emine Aydın, *Çocuklar İçin İslam Tarihi ve Peygamberimizin Hayatı*, 7 bs. (İstanbul: Uğurböceği, 2015), 44.

yanlış yazılmıştır. Aynı anlamdaki kelimelerin yinelenmesiyle “Ayrıca, ertesi gün, emanet olarak kendisine bırakılan malları da yarın sabah sahiplerine teslim etmesini emretti.”²²⁷ cümlesinde anlatım bozukluğu gözlemlenmiştir. Yine bu kitapta her şey kelimesinin daima bitişik yazıldığı görülmüştür.

Sevgilinin Öyküsü’nde “Onlar ise güneydeki SERV Mağarasında üç gün beraber saklandılar.”²²⁸ cümlesinde Sevr mağarasının yanlış yazıldığı görülmektedir. *İlk İlmihalim Canım Peygamberim’de* “İnsanların uydurduğu dinlere, tanrılara inanmıyordu. Ama henüz peygamberlik vazifesi kendisine bildirmemişti.”²²⁹ cümlesinde anlam düşüklüğü görülmektedir. Yine aynı kitapta “Melek üçüncü kez Peygamberimi’zi sarıp kuvvetlice sıktıktan sonra bıraktı.”²³⁰ ve “Bir gün Peygamberimiz Efendimiz’i Hz. Hatice ile namaz kılarken gördü.”²³¹ cümlelerinde de ek kullanımından kaynaklanan yazım yanlışları vardır.

Bizimkiler Yaz Kampında serisinin *İlk Vahiy* kitabında “Allah beni, sizi kıyamet gününün zorluklarına karşılık uyarmaya görevlendirdi.”²³² cümlesinde ‘uyarmaya’ kelimesiyle yazım yanlışına, ‘karşılık’ kelimesiyle anlam düşüklüğüne sebep olduğu görülmektedir. *İslama Çağrı* kitabında ise “Erkam’ın evinde toplanırlarmış. Çünkü Erkam’ın evi gözden uzakmış. Dikkati çekmiyormuş.”²³³ ifadesi yerine ‘dikkat çekmiyormuş’ kelimesinin kullanımı daha doğru olacaktır. *Bedir, Uhud, Hendek* kitabında “Geçen gün Ömer ağbim nasıl hastalanmıştı?”²³⁴ cümlesinde ‘ağabeyim’ ifadesinde yazım yanlışları vardır.

---

²²⁷ A.g.e., 63.

²²⁸ Mehmet Nalbant, *Sevgilinin Öyküsü*, (İstanbul: Semerkand Çocuk, 2019), 59.

²²⁹ Emrah Demiryent, *İlk İlmihalim Canım Peygamberim*, (İstanbul: Fidan, 2019), 31.

²³⁰ A.g.e., 32.

²³¹ A.g.e., 38.

²³² Ayşe Alkan Sarıççek, *Bizimkiler Yaz Kampında 3 İlk Vahiy*, (İstanbul: İnkılab, 2013), 15.

²³³ Ayşe Alkan Sarıççek, *Bizimkiler Yaz Kampında 4 İslam’a Çağrı*, (İstanbul: İnkılab, 2013), 9.

²³⁴ Ayşe Alkan Sarıççek, *Bizimkiler Yaz Kampında 7 Bedir, Uhud, Hendek*, (İstanbul: İnkılab, 2013), 2.

Örneğim Peygamberim de “Gönlünde hiçbir put heykeline yer vermemiş, onlara saygı göstermemişti. Herkesin evlerinde şarap yapıp küplerle içki içtiği bir toplumda Hz. Muhammed dudaklarına içki değmemişti.”²³⁵ cümlesinde anlatım bozukluğu olduğu görülmektedir. “Hz. Muhammed’in peygamberlik döneminin 13 yıl Mekke’de 10 yıl Medine’de geçti.”²³⁶ cümlesinde de ek kullanılmamasından kaynaklı anlam düşüklüğü vardır.

Güneşe Yolculuk kitabında “fısıl fısıl sohbet edeceklermiş gibi geldi.”²³⁷ ifadelerinde ikileme yanlış yazılmıştır. Bu ikilemenin doğru yazımı ‘fısır fısır’ şeklinde olmalıdır. Yine Hikâyelerle 365 Gün Siyer Saati kitabında olduğu gibi grup kelimesi kitabın bütününde ‘gurup’ şeklinde yanlış yazılmıştır.

365 Günde Sevgili Peygamberim kitabında da grup kelimesi ‘gurup’ şeklinde yazılmıştır. Mezkur eserde “Peygamberimizle kapı komşuydular.”²³⁸, “Sevgili Peygamberimiz, Cuma günleri erkenden kalkar, boy abesti alırdı.”²³⁹, “Bunun için onları atlara ve devlere bindirdi.”²⁴⁰ ve “Hz. Abdurrahman da sevgili Peygamberimizin hemen yanı başında namazını kılıp bitirmesini bekliyordu.”²⁴¹ cümlelerinde yazım yanlış olduğu görülmektedir. “Kervanın başında Ebu Sufyan ile vardı.”²⁴² cümlesinde ise anlatım bozukluğu vardır.

Sevgili Peygamberim’de “Böylece Kureyş, Efendimiz’e başkanlık, kadın ve mal teklif ettiler.”²⁴³ ve “Bu sebepler birbirlerine miraççı olma durumu kaldırıldı.”²⁴⁴

---

²³⁵ Adil Akkoyunlu, *Örneğim Peygamberim*,7. bs. (İstanbul: Çıra, 2018), 23.

²³⁶ A.g.e., 69.

²³⁷ Ayşe Sevim, *Güneşe Yolculuk Hz. Muhammed’in (s.a.v.) Hayatı*, (İstanbul: Şule, 2020),21-141.

²³⁸ Nurdan Damla, *365 Günde Sevgili Peygamberim*, (İstanbul: Timaş,2019),101.

²³⁹ A.g.e., 254.

²⁴⁰ A.g.e., 362.

²⁴¹ A.g.e., 434.

²⁴² A.g.e., 231.

²⁴³ Mehmet Doğru, *Sevgili Peygamberimi Öğreniyorum*, 1. bs. (İstanbul: Damla, 2018),80.

²⁴⁴ A.g.e., 132.

cümlelerinde anlam düşüklüğü olduğu görülmektedir. Yine bu kitapta da grup kelimesinin ‘gurup’ olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Nazife Varlı tarafından yazılan kitapta ise “Tepeye ulaşınca hep beraber dua etmeye başladılar... Amine’den, onu, tekrar beraberinde götürme izinin alana kadar bekledi.”²⁴⁵ ve “Bahira, Muhammed’in yemeğe katılmadığı öğrenince onunda gelmesini istedi.”²⁴⁶ cümlelerinde yazım yanlışı olduğu görülmektedir. *Kutlu Peygamberimde* “Davet gerçekleşti.”²⁴⁷, “Sayıma göre Medine Devletinde yaşayan Müslüman nüfusun bin beşyüz, genel nüfusun ise on on bin olduğu rivayet edilmektedir.”²⁴⁸ ve “Bunu gören müşrik ordusunun komutanı Halid bin velid, bu fırsatı değerlendirdi.”²⁴⁹ ifadelerinde yazım yanlışları olduğu görülmektedir.

20 Öyküde Hz. Muhammed’in Hayatı ve Son Mühür kitapları çeviri eserler olduğu için yazım yanlışlarının yazar tarafından değil çeviren tarafından yapıldığı düşünülmektedir. *Son Mühür’de* “Medine’de günlerin her biri dierinden daha güzel geçiyordu.”²⁵⁰ cümlesinde ‘diğerinden’ kelimesinin yanlış yazıldığı görülmektedir. *20 Öyküde Hz. Muhammed’in Hayatı* isimli kitapta “Ateşte kızdırılmış demirlerle arkama vuracak yürütmeye çalıştılar.”²⁵¹, “Allah, sana zara vermeme engel oldu Ey Muhammed!”²⁵², “Bazan kumaştan, bazan da kumaşsız olan bir bayrağım ben...Ben, Yüce Allah’ın Son Peygamberi Hz. Muhammed aracılığıyla bizlere gösterdiği o Yüce Dinin bayrağıym.”²⁵³ ve “Yüz bin Müslüman Peygamber Efendimizle birlikte Kabe’yi tavaf ederken bende göndere çekilmiş bu muhteşem manzarayı

---

²⁴⁵ Nazife Varlı, *Sevgili Peygamberim*, 1. Bs. (İstanbul: Hikmet Çocuk, 2012), 9.

²⁴⁶ A.g.e., 15.

²⁴⁷ Vural Kaya, *Kutlu Peygamberim Çocuklar için Hz. Muhammed’in Hayatı*, 9.bs. (İstanbul: Nar Çocuk, 2019),79.

²⁴⁸ A.g.e., 126.

²⁴⁹ A.g.e., 138.

²⁵⁰ Dalal el-Alami, *Son Mühür*, çev. Merve Akkuş, 10 bs. (İstanbul: Edam,2015),70.

²⁵¹ Abdul Tawwab Yusuf- *20 Öyküde Hz. Muhammed’in Hayatı*, çev. Muharrem Tan 1.bs. (İstanbul: Uysal,2005),10.

²⁵² A.g.e., 85.

²⁵³ A.g.e., 154.

izliyordum.”²⁵⁴ cümlelerinde yazım yanlışı vardır. Bununla beraber büyük küçük harf kullanımında “Yani ey hep Canlı olan! ey her şeyi Çekip çeviren!”²⁵⁵ bu cümlede olduğu gibi genel olarak tutarsızlıklar olduğu görülmektedir.

Çocuklar için kitap okumayı önemli kılan sebeplerden birisi de dil bilgisi kurallarına hâkimiyetlerinin oluşması, doğru okuma ve yazma alışkanlıklarının kazanılmasıdır. Buraya kadar verilen örnekler kitaplarda yapılan hataların sıklığını ortaya koymaktadır. Örnekleme incelenen kitaplardan 20’sinde (%46,51) yazım yanlışı yapıldığı, 23’ünde (%53,49) dil bilgisi ile ilgili bir hata olmadığı tespit edilmiştir. Bununla beraber dokuzuncu, yirmi beşinci, üçüncü baskıları yapılmış olmasına rağmen birçok hata gözlemlenen kitaplar da bulunmaktadır. En azından yeni baskılarında tekrar gözden geçirilerek bu hataların düzeltilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

3.1.2. Biçimsel Özellikler

4.2.2.1. Tasarım ile İlgili Unsurlar

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Hz. Peygamber’in hayatını konu alan çocuk kitaplarının biçimsel özellikleri çocuk yayıncılığı ilkelerine uygun mudur?” şeklinde düzenlenmiştir. Hazırlanan kitapların resim-metin uyumu, yazı fontu ve puntosu, kitapların ciltleme ve boyutları bu problem başlığı altında ele alınarak yanıtlanmıştır.

Çocuk kitaplarında resim-metin uyumu gözetilmeli, ilkökul döneminde 12 punto ve üzeri yazı boyutu tercih edilmelidir.²⁵⁶ Örnekleme incelenen kitaplarda yazı boyutu olarak ideal puntolar kullanıldığı görülmüştür. Resim-metin uyumu söz konusu olduğunda ise Hz. Peygamber’in yaşadığı dönemin çöl, deve ve gül sembolü ile resimlendirildiği görülmektedir. Gül sembolünün fazlaca kullanıldığı kitaplar için yapılan bir çalışmada temsil unsuru olan gülün, temsil eden ile temsil edilen arasında

---

²⁵⁴ A.g.e., 156.

²⁵⁵ A.g.e., 107.

²⁵⁶ Candemir Demircan, “TÜBİTAK Çocuk Kitaplığı Dizisindeki Kitapların Dış Yapısal ve İç Yapısal Olarak İncelenmesi”, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C.2, S.1 (2006): 114.

birbirine karışmadan resimlendirilmede kullanılmasının daha uygun olacağı ifade edilmektedir.²⁵⁷

Pedagojik olarak uygun olmadığı düşünülen görseller “Pedagojik Olarak Uygun Olmayan Unsurlar” bölümünde yer verilen örneklerle sınırlıdır. Bunun haricinde resimlendirme hakkında tekrar bir değerlendirmede bulunulmayacaktır.

Kitapların ciltleme ve boyut tercihlerinde ise bazı kitapların ebeveyn ile okunmasının planlandığı düşünülmektedir. Zira 21*29 cm boyutunda 450 sayfalık bir kitabı ilkökul çağındaki bir çocuğun kendi başına taşıması oldukça zor olacaktır.²⁵⁸ Geniş hacimli 365 gün serili kitapların haricinde genel anlamda kitapların boyutu ve sayfa aralığının uygun olduğu görülmüştür.

3.1.2.2.İçindekiler Kullanımı

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Hz. Peygamber’in hayatını konu alan çocuk kitaplarında içindekiler bölümüne yer verilmiş midir?” olarak düzenlenmiştir. Bu bölümde, anlatılacakların önceden bildirilmesi ve zihinde bir şema oluşması açısından önemli olduğu düşünülen içindekiler bölümünün kullanımına tablo ile yer verilerek bu soruya yanıt aranacaktır.

Tablo 2: İçindekiler Bölümü Kullanımı

	Sayı	Yüzde %
İçindekiler bölümü olanlar	28	65.12
İçindekiler bölümü olmayanlar	15	34.88

Araştırmamızda incelediğimiz kitapların 28’inde içindekiler bölümü kullanıldığı, 15’inde ise bu bölüme yer verilmediği görülmüştür. İçindekiler bölümü olmayan

²⁵⁷ BİSAV Çocuk Edebiyatı Atölyesi, Cumhuriyet Dönemi Çocuk Siyerleri: Biçim ve İçerik Açısından İnceleme, *Siyer Atölyesi 2012 Türkiye’de Çocuklara Yönelik Siyer Çalışmaları*, 257.

²⁵⁸ Nurdan Damla, *365 Günde Sevgili Peygamberim*, (İstanbul: Timaş,2019).

eserlerin bazısının sayfa sayısının çok az olduğu bazısının tek bir hikayeden oluştuğu bu nedenle içindekiler bölümüne ihtiyaç olmadığı görülmüştür. İçindekiler bölümü olan kitaplarda ise bu bölümün bazı kitaplarda verilen başlık ile bazılarında ise tarihsel olarak ilerlediği tespit edilmiştir. *Son Mühür* adlı eserde 569 yılından başlayan tarihsel sıralama ve meydana gelen olay başlıkları ile kitabın içindekiler bölümü oluşturulmuş ve dikkat çekici bir başlangıç sağlanmıştır.²⁵⁹ Bir yıllık planlama ile hazırlanan 365 gün serili, geniş hacimli iki kitabın birinde içindekilere hiç yer verilmemiş²⁶⁰ iken diğerinde hem konularına hem de gün sıralamasına göre iki ayrı içindekiler hazırlandığı tespit edilmiştir.²⁶¹ Konulara göre bir sınıflandırma yapılması çocuğu yönlendiren ebeveyn ve öğretmenlerin de kullanımını kolaylaştırması açısından güzel bir durumdur. Çocuk okurda öğreneceği, okuyacağı bilgilere dair merak uyandırması ve ipucu vermesi açısından içindekiler bölümünün önemli olduğu düşünülmektedir.

4.3. Din Eğitimi ile İlgili Hususlar

3.2.1. Tazim İfadelerinin Kullanımı

Araştırmanın beşinci alt problemi “Hz. Peygamber’in hayatını konu alan çocuk kitaplarında tazim ifadelerine ve din dilini destekleyen unsurlara yer verilmiş midir?” olarak düzenlenmiştir. Araştırmanın bu alt problemine örnekleme kullanılan kitapların tazim ifadesi kullanım durumu tablo olarak sunulmaktadır.

Tablo 3: Kitaplarda Tazim ifadelerinin Kullanımı

Kitabın Adı	Daima Tazim İfadesi Kullanılmış	Ara Sıra Tazim İfadesi Kullanılmış	Hiç Tazim İfadesi Kullanılmamış
Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı			X
Gül Peygamberim	X		
Hz. Muhammed (s.a.v.) /Peygamber Öyküleri	X		

²⁵⁹ Dalal el-Alami, *Son Mühür*, 6.

²⁶⁰ Karaçam ve Karaçam, *Hikâyelerle 365 Gün Siyer Saati*.

²⁶¹ Nurdan Damla, *365 Günde Sevgili Peygamberim*, (İstanbul: Timaş, 2019).

Anne Bana Peygamberimi Anlat		X	
Son mühür	X		
Üzülmesin, Ağlamasın Gülsün Peygamberim		X	
Peygamber Efendimiz (s.a.v.) (Ciltli)			X
Can İle Canan Peygamberimizi Seviyoruz 2 – Ramazan Ayını Seven Peygamberim		X	
Can İle Canan Peygamberimizi Seviyoruz 2 – Çocukları Çok Seven Peygamberim		X	
Can İle Canan Peygamberimizi Seviyoruz 2 –Dua Eden Peygamberim		X	
Can İle Canan Peygamberimizi Seviyoruz 1 – Tertemiz Peygamberim		X	
Can İle Canan Peygamberimizi Seviyoruz 1 – Merhametli Peygamberim		X	
Hikâyelerle 365 Gün Siyer Saati	X		
Peygamberimi Tanıyorum		X	
Peygamberimin Kim Olduğunu Biliyorum	X		
Hz. Muhammed (Sav) ve Üzgün Deve / Peygamberlerimizi Tanıyalım Sevelim Serisi 8	X		
Sevgili Peygamberim			X
Peygamber Efendimizin (s.a.s.) Hayatı / Peygamber Efendimiz Serisi 1	X		
Peygamber Efendimizin (s.a.s.) Ahlakı / Peygamber Efendimiz Serisi 2	X		

Çocuklar İçin İslam Tarihi ve Peygamberimizin Hayatı			X
Sevgilinin Öyküsü	X		
Seyyah Sıraç Hicaz'da Nur Peygamberim	X		
Canım Peygamberim	X		
Bizimkiler Yaz Kampında 1 Peygamberimizin Doğumu			X
Bizimkiler Yaz Kampında 3 İlk Vahiy			X
Bizimkiler Yaz Kampında-4 İslam'a Çağrı			X
Bizimkiler Yaz Kampında-6 Medine			X
Bizimkiler Yaz Kampında-7 Bedir Uhud Hendek			X
Örneğim Peygamberim			X
Güneşe Yolculuk Hz. Muhammed (s.a.v.)'in Hayatı			X
Varlıkların Dilinden Efendimiz	X		
Dinmeyen Gözyaşları			X
Ebu Cendel'in Zincirleri			X
Peygamberimizin Güzel Huyları			X
Peygamberimizin Son Yılları			X
365 Günde Sevgili Peygamberim	X		
Sevgili Peygamberimi Öğreniyorum			X
Sevgili Peygamberim	X		
Kutlu Peygamberim Çocuklar İçin Hz. Peygamberin Hayatı		X	

20 Öyküde Peygamberimizin Hayatı		X	
Küçük Ömer'in Maceraları- Canım Peygamberim			X
En Güzel Örneğim Peygamberim			X
Gül Peygamberim Hz. Muhammed (sav) Çocuklar İçin Siyer	X		
Toplam	15	10	18
Yüzde	%35	%23	%42

Kitapta Hz. Muhammed isminin geçtiği her yerde “Sallallahu Aleyhi ve Sellem” ifadesi veya kısaltması kullanıldıysa tabloda ‘daima tazim ifadesi kullanılmıştır’ olarak işaretlenmiştir. Fakat Efendimiz ya da Peygamber kelimelerinden sonra kullanılıp kullanılmamasına bakılmamıştır. Hiç kullanılmadıysa, hiç kullanılmadı işaretlenmiştir. Eğer ki Hz. Muhammed ismi geçtiğinde bazen kullanılıyor, çoğu zaman kullanılmıyorsa ‘ara sıra tazim ifadesi kullanılmıştır’ işaretlenmiştir.

Din eğitiminde önemli noktalardan biri, dini terimleri çocuğun anlayabileceği sadelik ve açıklıkta, aslından uzaklaşmadan çocuğa anlatmaktır. Din dili, din eğitiminde hedefe ulaşmada önemli bir basamaktır.²⁶² Bu sebeple Hz. Peygamber’in ismi anıldıktan sonra “Sallallahu Aleyhi ve Sellem” diye salatu selam getirilmeli ve bunun pekişmesi için daima söylenmelidir. Ancak örnekleme incelediğimiz kitapların %42’sinde bu tazim ifadesine hiç yer verilmediği görülmektedir. Kullanımında ve metne yerleştirilmesinde hiçbir zorluk olmayan bu ifadenin kitaplarda atlanmaması gerekmektedir.²⁶³ Farklı yazım stilleri ile metne yerleştirilerek, Hz. Peygamber’in adı anıldıktan sonra daima tazim ifadelerine yer verilen kitaplar örnekleme incelediğimiz

²⁶² Alpaslan Durmuş, Hz. Peygamber’le İlgili Çocuk Kitaplarında Duyuşsal Boyut, *Siyer Atölyesi 2012 Türkiye’de Çocuklara Yönelik Siyer Çalışmaları*, (İstanbul: Meridyen Kitaplığı,2013),197.

²⁶³ Şeyma Aslan vd., *Hz. Peygamber’i Nasıl Öğretelim*, (İstanbul: Dem,2013), 46.

kitapların %35'ini oluşturmaktadır. Son olarak; çoğu zaman terk edilen ancak ara ara yer verilen kitaplar ise %23 olarak belirlenmiştir.

Din dilini, yalnızca salatü selam ifadeleriyle sınırlamak doğru değildir. Kitaplarda geçen; vahiy, hicret, tövbe, hamd, hutbe, müşrik, tavaf gibi dini terimler kimi zaman bir konuşma balonu, kimi zaman dipnot, kimi zaman ise kurgu içinde açıklanmıştır. Bu kelimeler birçok kitapta kullanılmaktadır. Kelimelerin aslına uygun şekilde kullanımının din dilinin oluşmasına katkı sağladığı düşünülmektedir. Fakat bazı kitaplarda sadeleştirme yapıldığı görülmektedir. Örneğin *365 Günde Sevgili Peygamberim* adlı eserde 'hicret' kavramı yerine 'göç etmek' tercih edilmiştir. Din dilinin muhafazası açısından sadeleştirme maksadıyla böyle değişiklikler yapılmamalı, kavram aslına uygun şekilde kullanılarak pekiştirmek üzere etkinlikler eklenmelidir.²⁶⁴

3.2.2. Anlatılan Bilgilerin Doğruluğu ve Kaynakça Kullanımı

Araştırmamızın altıncı alt problemi "Hz. Peygamberin hayatını konu alan çocuk kitaplarında kaynakça kullanılmış mıdır?" olarak düzenlenmiştir. Bu kapsamda incelediğimiz kitapların kaynakça kullanım durumu aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 4: Kaynakça Kullanımı

		Kaynakça Kullanan	Kaynakça Kullanmayan
1.	Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı		x
2.	Gül Peygamberim	x	
3.	Hz. Muhammed (s.a.v.) /Peygamber Öyküleri		x
4.	Anne Bana Peygamberimi Anlat		x
5.	Son mühür		x
6.	Üzülmesin, Ağlamasın Gülsün Peygamberim	x	

²⁶⁴ Yorulmaz, *Senaryo Yaklaşımlı ve Etkinlik Temelli Siyer Öğretimi*, 36.

7.	Peygamber Efendimiz (s.a.v.) (Ciltli)		x
8.	Can İle Canan Peygamberimizi Seviyoruz 2 – Ramazan Ayını Seven Peygamberim		x
9.	Can İle Canan Peygamberimizi Seviyoruz 2 – Çocukları Çok Seven Peygamberim		x
10.	Can İle Canan Peygamberimizi Seviyoruz 2 –Dua Eden Peygamberim		x
11.	Can İle Canan Peygamberimizi Seviyoruz 1 –Tertemiz Peygamberim		x
12.	Can İle Canan Peygamberimizi Seviyoruz 1 – Merhametli Peygamberim		x
13.	Hikâyelerle 365 Gün Siyer Saati		x
14.	Peygamberimi Tanıyorum		x
15.	Peygamberimin Kim Olduğunu Biliyorum		x
16.	Hız.Muhammed (Sav) ve Üzgün Deve / Peygamberlerimizi Tanıyalım Sevelim Serisi 8	x	
17.	Sevgili Peygamberim		x
18.	Peygamber Efendimizin (s.a.s.) Hayatı / Peygamber Efendimiz Serisi 1		x
19.	Peygamber Efendimizin (s.a.s.) Ahlakı / Peygamber Efendimiz Serisi 2		x
20.	Çocuklar İçin İslam Tarihi ve Peygamberimizin Hayatı		x
21.	Sevgilinin Öyküsü		x
22.	Seyyah Sıraç Hicaz'da Nur Peygamberim	x	

23.	Canım Peygamberim		x
24.	Bizimkiler Yaz Kampında 1 Peygamberimiz'in Doğumu		x
25.	Bizimkiler Yaz Kampında 3 İlk Vahiy		x
26.	Bizimkiler Yaz Kampında-4 İslama Çağrı		x
27.	Bizimkiler Yaz Kampında-6 Medine		x
28.	Bizimkiler Yaz Kampında-7 Bedir Uhud Hendek		x
29.	Örneğim Peygamberim	x	
30.	Güneşe Yolculuk Hz. Muhammed (s.a.v.)'in Hayatı		x
31.	Varlıkların Dilinden Efendimiz		x
32.	Dinmeyen Gözyaşları		x
33.	Ebu Cendel'in Zincirleri		x
34.	Peygamberimizin Güzel Huyları		x
35.	Peygamberimizin Son Yılları		x
36.	365 Günde Sevgili Peygamberim	x	
37.	Sevgili Peygamberimi Öğreniyorum		x
38.	Sevgili Peygamberim		x
39.	Kutlu Peygamberim Çocuklar İçin Hz. Peygamberin Hayatı		x
40.	20 Öyküde Peygamberimizin Hayatı		x
41.	Küçük Ömer'in Maceraları-1 Canım Peygamberim		x
42.	En Güzel Örneğim Peygamberim		x

43.	Gül Peygamberim Hz. Muhammed (sav) Çocuklar İçin Siyer		x
Toplam		6	37
Yüzde		%13.95	%86.05

Araştırmamız kapsamında incelediğimiz çocuk kitaplarının yalnızca altısında kaynakça belirtilmiş olup diğer otuz yedi kitapta herhangi bir kaynak bildirimini söz konusu değildir. Kullanılan kaynakların belirtilmemesi neyin kurgu neyin gerçek olduğunu ayırt etmeyi güçleştirmektedir. Bu kapsamda karşılaşılan sorunların başında kurgu içerisinde kaynağı bilinmeyen abartılı anlatımlar, kültürel aktarım ve uyarlama yapılırken aslından uzaklaşılan ve oluşturulmaya çalışılan din diliyle uyuşmayan olay aktarımları gelmektedir.

Çocuk siyer kitaplarının yazımında vahye dayanan ve sünnete uygun anlatımların dışında, Hz. Peygamber'in beşerî yönünden uzaklaşarak sürekli mucizeler gerçekleştiren ya da insanlardan ayrı özellikler taşıyan 'süper peygamber'²⁶⁵ tasavvuru oluşturulması din eğitiminde amacımız olan örnek şahsiyet inşasına engel olmakta, 'Ben Kral değilim. Ben ancak Kureyşli kuru et yiyen bir kadının oğluyum'²⁶⁶ diyen Hz. Peygamber'in yanlış anlatılmasına neden olmaktadır. Bu sebeple çocuk siyeri yazımında kaynakça kullanımının çok önemli olduğu ve kullanılan kaynakların belirtilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu konunun önemini ifade eden örneklere "Kaynaklarla Karşılaştırıldığında Farklılık Gösteren Anlatımlar" bölümünde yer verilecektir.

3.2.3. Kaynaklarla Karşılaştırıldığında Farklılık Gösteren Anlatımlar

Araştırmamızın yedinci alt problemi "Hz. Peygamber'in hayatını konu alan çocuk kitapları temel İslam kaynaklarından istifade edilerek mi oluşturulmuştur?" ve

²⁶⁵ Musa Mert, Sözlü ve Yazılı Edebiyatla Hz. Muhammed'i (s.a.v.) Çocuklara Anlatırken Dikkate Alınması Gerekenler, *Hz. Peygamber'i Sanatla Anlatmak Sempozyumu*, (Sakarya:Sakarya Büyük Şehir Belediyesi, 2017), 259.

²⁶⁶ Hakim, Müstedrek, H/4366; Hatib, Tarih, VI/277, 279; Zebîdî,- İthafu's-Sadeti-Muttakîn, VII/142; Heysemî, Mecmau'z-Zevaid, IX/20.

sekizinci alt problemi “Hz. Peygamber’in hayatını konu alan çocuk kitaplarında yer alan bilgiler arasında farklılıklar var mıdır?” olarak düzenlenmiştir. Bu başlık altında bu problemlere klasik kaynaklardan ve örnekleme incelenen kitaplardan alıntılara yer verilerek sırasıyla yanıt verilecektir.

3.2.3.1 Hz. Peygamber’in Doğumu

Bu bölümde örnekleme incelenen kitaplarda Hz. Peygamber’in doğum tarihiyle ilgili yer alan farklılıklardan bahsedilecektir. Tematik yani Hz. Muhammed’in örnek kişiliği, davranışları ve kıssalarının yer aldığı kitaplarda doğum tarihi zikredilmeksizin anlatılan konu çerçevesinde ilerlendiği görülmektedir. Ancak kronolojik yani Hz. Peygamber’in doğumundan vefatına kadar hayatını konu alan kitaplarda ise doğum tarihiyle ilgili farklı bilgilerle karşılaşmaktadır. Kitapların bir kısmında Hz. Peygamber’in doğumu 569 olarak yer alırken büyük bir kısmında 571 olarak zikredilmektedir.

Tablo 5: Hz. Peygamber’in Doğum Tarihinin Kitaplardaki Farklılığı

	Sayı	Yüzde %
Doğum Tarihi 569	1	2.32
Doğum Tarihi 571	17	39.53
Doğum Tarihi Olmayan	25	58.13

Örnekleme incelenen kitapların on yedisinde Hz. Peygamber’in doğum tarihinin 571 olduğu, yalnızca birinde 569 olduğu görülmektedir. Bununla beraber doğum hadisesi detaylı olarak anlatılmasına ya da fil yılında gerçekleşmiştir denmesine rağmen tarih kullanımı tercih edilmemiş üç ve tematik olması itibarıyla tarih bulunmayan 22 kitap vardır. Bu konuda kafa karışıklığı oluşturan bir diğer unsur ise doğum tarihi 571 olarak zikredilip devamındaki tarihlerin 569 yılı üzerinden yer bulmasıdır. Örneğin; *Çocuklar İçin İslam Tarihi ve Peygamberimizin Hayatı* kitabında “577 Peygamberimizin dedesi

vefat etti.”²⁶⁷ ifadeleri yer alırken devamında Hz. Peygamber’in (s.a.v.) sekiz yaşında dedesini kaybettiği geçmektedir. 577’de 8 yaşında olan bir çocuğun doğum tarihi 569 olacaktır.

Hz. Peygamber’in 63 yaşında 632 yılında vefat ettiği konusunda kitaplarda herhangi bir farklılık bulunmamaktadır. Ancak kitaplarda yer alan 571-632 tarihleri arasında 61 yıl olduğu görülmekte 63 yaşında vefat ettiği bilgisinin sağlaması yapılamamaktadır. Bu konuda temel siyer kaynaklarına başvurulduğunda ise aynı farklılıkların orada da var olduğu görülmektedir.

*Kitabü’t-Tabakati’l Kebir*²⁶⁸ ve *İslam Peygamberi*²⁶⁹ kitaplarında 571 tarihine hiç yer verilmemiştir. Fakat Mısırlı alim Mahmud Feleki Paşa’nın yaptığı hesapla 20 Nisan 571 yılına ulaştığı, kendisinden önceki peygamberlerin doğumu gibi Hz. Peygamber’in doğumunun da Kamer menzillerinden üç yıldızın doğduğu zamana rast geldiği söylenmiştir.²⁷⁰ Örnekleme incelediğimiz çocuk siyer kitaplarıyla da 571 tarihinin büyük çoğunluk tarafından kabul gördüğü anlaşılmaktadır.

Muhammed Hamidullah’ın eserinde yer alan detaylı hesaplamalarda güneş yılı ve ay yılı eşitleme ve nesih işlemleriyle İslam tarihçilerinin verdikleri tarihler aşağıdaki tabloda sunulmaktadır;²⁷¹

---

²⁶⁷ Emine Aydın, *Çocuklar İçin İslam Tarihi ve Peygamberimizin Hayatı*, 7 bs. (İstanbul: Uğurböceği, 2015), 16.

²⁶⁸ İbn Sa’d, *Kitabü’t Tabakati’l-Kebir*, çev. Prof. Dr. Musa Kazım Yılmaz (İstanbul: Siyer, 2015), C.1:103

²⁶⁹ Muhammed Hamidullah, *İslam Peygamberi*, çev. Yrd. Doç. Dr. Mehmet Yazgan (İstanbul: Beyan, 2017).

²⁷⁰ Asım Köksal, *İslamiyet ve Hz. Muahmmmed I*, (1936): 54; Mehmet Hüseyin Heykel, *Hz. Muhammed Mustafa*, çev. Ömer Rıza Doğrul, (1945), 38; Hz. Muhammed’in Vahiy Öncesi Dönemi; Doç. Dr. Ramazan Boyacıoğlu, (2001),7.

²⁷¹ Hamidullah, *İslam Peygamberi*, 651;1290.

Tablo 6: Hz. Peygamber'in Doğum Tarihi İhtilafları²⁷²

Olay	Hicri Takvime Göre	Miladi Takvime Göre
Rasulullah'ın doğumu	2 Rebi'ü'l-evvel	7 Haziran 569, Cuma
	8 Rebi'ü'l-evvel	13 Haziran 569, Perşembe
	10 Rebi'ü'l-evvel	15 Haziran 569, Cumartesi
	12 Rebi'ü'l-evvel, Pazartesi (H.Ö. 53)	17 Haziran 569 Pazartesi
İlk vahyin inişi	17 Ramazan	22 Aralık 609, Pazartesi
	27 Ramazan, Pazartesi (H.Ö. 53)	1 Ocak 610, Perşembe
Hicri Takvimin Başlangıcı	1 Muharrem, (H. 1)	21 Mart 622, Pazar
Rasulullah'ın Medine'ye varışı	12 Rebi'ü'l-evvel, Pazartesi (H.1)	31 Mayıs 622, Pazartesi
Bedir savaşı	17 Ramazan, Cuma(H. 2)	18 Kasım 623, Cuma
Hendek Savaşı'nın sona ermesi	29 Şevval, Cumartesi (H. 3)	24 Ocak 627, Cumartesi
Veda Haccı	9 Zilhicce, Cuma (H. 10)	6 Mart 632, Cuma
Rasulullah'ın vefatı	2 Rebi'ü'l-evvel	25 Mayıs 632, Pazartesi
	8 Rebi'ü'l-evvel	31 Mayıs 632, Pazar
	12 Rebi'ü'l-evvel Pazartesi (H.11)	4 Haziran 632, Perşembe

²⁷² Bu tablo Hamidullah, *İslam Peygamberi*, 651;1290'den doğrudan aktarılmıştır.

İbn Sad'da ise bu konuda yalnızca hicri takvimle ilgili rivayetler yer almakta olup; 'Rasulullah (sas) Rebiülevvel ayından on gün geçtikten sonra, pazartesi günü dünyaya geldi.'²⁷³ ve 'Rasulullah (sas) pazartesi günü, Rebiülevvel ayının 12. Gecesinde dünyaya geldi.'²⁷⁴ ibareleri mevcuttur.

*Astronomi âlimi Mahmûd Paşa el-Felekî, Hz. Peygamber'in oğlu İbrâhîm'in vefatı esnasında vuku bulan güneş tutulmasından hareketle bu tarihi Fil Vak'ası'nın meydana geldiği yılın 9 Rebiülevvel'i (20 Nisan 571 Pazartesi günü) olarak tespit etmiş, Muhammed Hamidullah ise cahiliye dönemi Araplar'ında cârî olan nesî' uygulamasını göz önüne alarak yaptığı hesaplamada doğum tarihini hicretten önce 53. yılın 12 Rebülevvel'i (17 Haziran 569 Pazartesi günü) şeklinde belirlemiştir.*²⁷⁵

Peygamberimizin fil olayından ne kadar sonra doğduğu ile ilgili çeşitli rivayetler söz konusudur. Bu konuda yapılan başka bir çalışmada, tarih kaynaklarından edinilen bilgi ile Hz. Peygamber'in fil olayından elli gün sonra dünyaya geldiği kaydedilmiştir.²⁷⁶

Hz. Peygamber'in doğum tarihi ile ilgili bulunan farklı hesaplama ve rivayetler Risalet öncesinde de devam etmiştir. Bu konuda en güvenilir olanı, önemli olayların yıla ismini vermesi geleneğiyle Peygamberimizin Fil yılı dünyaya geldiğini söylemek olacaktır. Ashabı Kiram zamanında Hz. Peygambere ne zaman hangi gün, hangi tarihte doğduğuyula ilgili soru yöneltilmediği, tarihte yaşanan bu farklılıkların bizim asıl amacımız olan Hz. Peygamber'in örnek şahsiyetini etkilemeyen bir konu olması hasebiyle burada zikrettiklerimizin yeterli olduğunu belirtmek gerekir.

---

²⁷³ İbn Sa'd, *Kitabü't Tabakati'l-Kebir*, çev. Prof. Dr. Musa Kazım Yılmaz (İstanbul: Siyer Yayınları, 2015), C.1:101

²⁷⁴ A.g.e., C.1:102

²⁷⁵ Mustafa Fayda, "Muhammed", *DİA*, (Ankara: TDV Yayınları, 2005), 30/408-409; Demil, Emine, "Hz. Peygamberin Risalet Öncesi Hayatına Dair Rivayetler" (Yayınlanmamış Doktora Tezi. A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016), 96.

²⁷⁶ Gazzalî, Muhammed, *Fıkhu's-ûire*, ter. Resul Tosun, Risâle Yayınları, İstanbul, 1987, 69-70; Demil, Emine, "Hz. Peygamberin Risalet Öncesi Hayatına Dair Rivayetler" (Yayınlanmamış Doktora Tezi. A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016), 183.

3.2.3.2. Hz. Peygamber'in Doğumunda Meydana Gelen Olaylar

Hz. Peygamber'in doğduğu gece meydana gelen olaylar ile ilgili benzer anlatımlar olsa da birçok kitapta yaşanan olağanüstülükler arasında tercih yapıldığı, sayfa sayısı fazla olan hacimli kitaplarda ise bu olağanüstülüklerin atlanılmaksızın yer bulduğu gözlemlenmektedir. Fakat başvurduğumuz kaynaklarda ve güncel yapılan çalışmalarda bu olaylar ile ilgili açıklamalar farklılık göstermektedir. Öncelikle kitaplarda anlatılan olaylara yer verip ardından bunların kaynaklardaki durumu sunulacaktır.

365 Günde Sevgili Peygamberim isimli kitapta Hz. Peygamber'in doğduğu gece meydana gelen olaylar şu şekilde verilmiştir:

O gece bir yıldız doğmuştu. Bu yıldızı gören Yahudi bilginler, bunun Peygamberin doğduğuna dair bir işaret olduğunu anlamışlardı. Bir Yahudi, Medine sokaklarında şöyle bağıırıyordu: "Hey Yahudiler! Haberiniz olsun: Ahmed'in yıldızı bu gece doğdu. O bu gece dünyaya geldi.! Bunu duyan Yahudiler, peygamberliğin kendi soylarından gelen birine verilmemesine çok üzüldüler."²⁷⁷

Hikâyelerle 365 Gün Siyer Saati ailesiyle birlikte her gün Hz. Peygamber'in hayatından kesitler öğrenen iki çocuk üzerinden ilerleyen, sürükleyici bir kurgu ile yazılmış bir kitap olmakla beraber bu gece yaşananlar 'İlginç olaylar' başlığında tüm olağanüstülüklerle yer verilerek şu şekilde aktarılmaktadır:

Peygamberimizin doğduğu gece dünyanın değişik yerlerinde ilginç olaylar oldu. Mekke'de ticaretle uğraşan bir Yahudi vardı. Bu kişi yıldızları izlemeye meraklıydı. O gece hiç görmediği bir yıldız gördü. Heyecanla, 'Bu gece beklenen peygamberin yıldızı doğdu.' diye sokaklarda bağırmaaya başladı. Bu sözleri bütün Kureyş halkı duydu... 'Yahudilerin kutsal kitabı Tevrat ve Hıristiyanların kutsal kitabı İncil'de son peygamberin geleceği ve özellikleri bildiriliyordu. Yahudi ve Hıristiyan bilginleri de bunu çok iyi biliyorlardı.'

---

²⁷⁷ Damla, *365 Günde Sevgili Peygamberim*, 24.

*Yahudi de bu bilginlerden birisiydi. Yine aynı gece Semave Vadisi'nin suyu taştı. Ateşe tapan Mecusilerin bin yıldır yanan ateşi birden söniüverdi.*²⁷⁸

Hiz. Peygamber'in doğduğu gece yıldızın doğması ile ilgili *Güneşe Yolculuk* kitabında da benzer anlatımlar söz konusu olup konu bütünlüğü bağlamında alıntıya aşağıda yer verilmiştir.²⁷⁹

Hiz. Peygamber'in doğduğu gece doğan yıldız hakkında İbn Hişam'da şu ifadeler yer almaktadır.

*Hassan b. Sabit'ten rivayetle 'Yedi veya sekiz yaşında idim. İştittiğim her şeyi aklediyordum. Bir Yahudi'nin Medine'deki Atama denilen bir kalenin üzerinde en yüksek sesiyle: 'Ey Yahudi topluluğu, diye bağırdığını işittim. Nihayet onun yanına toplandılar. 'Bu gece Ahmed'in yıldızı Ahmed'le beraber doğdu.' diyordu.'*²⁸⁰

Hiz. Peygamber'in doğduğu gece görülen yıldız ile ilgili İhsan Arslan tarafından yapılan güncel bir çalışmada o günün teknolojik imkanları ve koşulları düşünüldüğünde binlerce yıldız arasından nübüvvet yıldızını tanımanın çok güç olduğu ve bunun Peygamberi mucize olarak nitelenen bir olaya dönüştürülmesinin akla, ilime ve mantığa aykırı olduğu ifade edilmektedir.²⁸¹ Yapılan bir başka çalışmada ise Kur'ân-ı Kerîm'de bu konuya hiç temas edilmemekle birlikte muteber hadis rivayetlerinde de yer almadığı bildirilmiştir.²⁸²

Nur Peygamberim Seyyah Sıraç Hicaz'da kitabında Hiz. Peygamber'e hamile olan Amine'ye rüyasında 'Sen insanların en hayırlısı yani Peygamberine hamilesin!

---

²⁷⁸ Karaçam ve Karaçam, *Hikâyelerle 365 Gün Siyer Saati*,18.

²⁷⁹ Sevim, *Güneşe Yolculuk Hiz. Muhammed'in (s.a.v.) Hayatı*,14.

²⁸⁰ İbn Hişam, *es-Sireti İbni Hişam İslam Tarihi*, çev. Hasan Ege, (İstanbul: Kahraman, 2006), C.1, 216.

²⁸¹ İhsan Arslan, Risalet Beklentisi ve Hiz. Peygamber'in Doğumu Esnasında Meydana gelen Olayların Değerlendirilmesi, *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilgiler Dergisi* s.7(2018): 271.

²⁸² Bünyamin Erul, Hiz. Peygamber'in Risalet Öncesi Hayatına Farklı Bir Yaklaşım, *Diyanet İlmî Dergi*, Özel sayı, Ankara, (2003): 35.

Doğacak bebeğinin adını Muhammed koy' dendiği ve Hz. Peygamber'in dedesi Abdulmuttalib'e rüyasını anlatınca onun da benzer bir rüya gördüğü zikredilmektedir.²⁸³

Hz. Peygamber'in doğduğu gece ile ilgili *Sevgilinin Öyküsü* adlı eserde ise "Doğuda ve Batıda dolaştırın, gezdirin deryaları. Tanısınlar Muhammed'i tüm yaratılanlar. Tanısınlar. İsmiyle tanısınlar, suretiyle tanısınlar."²⁸⁴ sesleri duyulduğu anlatılmaktadır.

Amine Kevser Karaca ve Ayşe Yıldız Yıldırım tarafından kaleme alınan *Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı* adlı çalışmada "Peygamberimizin doğduğu gece 'Deniz suyu ortadan kaybolurken, bazı yerler ise suyla doldu.'" ²⁸⁵ cümleleriyle anlatıldığı görülmektedir.

Gül Peygamberim Hz. Muhammed (s.a.v.) kitabında da Peygamberimizin doğumu 'Yıl 571, aylardan nisan ayıydı...Bu gece neler oluyordu böyle! Ateşe tapan Mecusilerin bin yıldır yanan ateşi bir anda sönmüştü. Save Gölü kurumuştü. Semave Vadisi'ni su basmıştı. İran hükümdarının sarayının on dört sütunu yıkılmıştı. Kabe'deki putlar yere serilmişti. Gökyüzünde yepyeni bir yıldız doğmuştu."²⁸⁶ şeklinde mezkur örneklerde de olduğu gibi mucizeler eşliğinde yer almaktadır.

Hz. Peygamber daha doğmadan kendisine yüklenen olağanüstülükler ile ilgili örneklere yer verilmiştir. Bu konuda Hamidullah, Hz. Peygamber'in yüceltilmesi gerektiğini zikretmekle beraber, yukarıdaki kitaplarda anlatılan yıldızın doğması, gölün kuruması, sesler duyulması, saray sütunlarının devrilmesi, Mecusilerin ateşinin sönmesi hadiselerinden hiçbirine eserinde yer vermemiştir.²⁸⁷ Bununla birlikte güncel

---

²⁸³ Hilal Acar, *Seyyah Sıraç Hicaz'da Nur Peygamberim*, (İstanbul: Pırıltı, 2017), 27

²⁸⁴ Mehmet Nalbant, *Sevgilinin Öyküsü*, (İstanbul: Semerkand Çocuk, 2019):16

²⁸⁵ Amine Kevser Karaca, Ayşe Yıldız Yıldırım, *Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı*, 1. bs. (İstanbul: Düş Değirmeni, 2016):7

²⁸⁶ Ömer Nasuhi Bilmen, *Gül Peygamberim*, 1. Bs. (İstanbul: Mavi Lale,2016):40

²⁸⁷ Hamidullah, *İslam Peygamberi*, 49.

çalışmaları incelediğimizde, onlar da bu durumların birçoğunu kaynaklardaki yer buluşu ile zikretmiş ardından akıl ve mantık süzgecinden geçirerek yorumlamıştır.²⁸⁸

Ayşe Sevim tarafından kaleme alınan *Güneşe Yolculuk* kitabında bu gece ile ilgili bazı farklı olay aktarımları dikkat çekmektedir. Hz. Peygamber’in anne ve babasının evliliği ile ilgili aşağıdaki ifadelerin çocuk kitabında yer almasının bir fayda sağlamayacağı düşünülmektedir.

“O”na kendisi gibi temiz bir soydan gelen Hz. Amine’yi eş olarak düşündüklerinde, buna Ümmü Kattal denilen bir kadın çok üzülmüştü. Çünkü o Hz. Abdullah’ın yolunu sık sık kesip, kendisiyle evlenmesini istiyordu. Bu evlilik gerçekleştiğinde Ümmü Kattal yere oturup ağlamaya başladı. Çevresindeki kadınlar onu teskin etmeye çalıştılar. Ona, Abdullah hiçbirimize yüz vermezdi onun için üzölmeye değmez; boş ver, diyordu. Sonunda Ümmü Kattal içindeki sırrı döktü. O Abdullah’ın alnındaki nuru fark etmiş ve evlenerek o nurun kendisine geçmesini istemişti.²⁸⁹

Hz. Peygamber’in babası Abdullah’ın evlenmeden önce yüzünde taşıdığı nurla ilgili farklı rivayetler mevcut olup, bu nur sebebiyle kendisiyle evlenmek isteyen hanımlardan söz edilmektedir. Abdullah’ın yüzündeki bu nura yalnızca kendisiyle evlenmek isteyen hanımlarla geçen konuşmalarda değinildiği görölmektedir. Şu durumda bu nurun yalnızca hanımlar tarafından mı göröldüğü, hatta “nübüvvet nuru” bilgisine hâkim olan bu kişilerin bunu nerden edindiği bilinmemektedir.²⁹⁰ Bu olayın nakli ile ilgili Siyer-i İbn-i İshak’da “fima yez’umune (iddia ettiklerine göre)”²⁹¹ ifadeleri yer bulmaktadır. Diğer bir açıdan ise bu olayın çocuklarda amaçlanan Peygamber tasavvuruna bir katkısı söz konusu değildir.

---

²⁸⁸ Arslan, “Risalet Beklentisi ve Hz. Peygamber’in Doğumu Esnasında Meydana Gelen Olayların Değerlendirilmesi”, 239-248.

²⁸⁹ Sevim, *Güneşe Yolculuk Hz. Muhammed’in (s.a.v.) Hayatı*,12-15.

²⁹⁰ Arslan, “Risalet Beklentisi ve Hz. Peygamber’in Doğumu Esnasında Meydana gelen Olayların Değerlendirilmesi”, 261.

²⁹¹ İbn İshak, *Siyer-i İbn İshak Hz. Muhammed’in Hayatı*,92.

Aynı eserin devamında bu gece yaşanıldığı ifade edilen olağanüstülükler devam etmektedir:

Sanki gökyüzü yeryüzüne yaklaşmış gibiydi. Ay, kocaman gövdesini aşağıya uzatmış orada olup bitenleri izliyordu. Yıldızlarda yeryüzünde oynamak ister gibi aşağıya sarkmışlardı. Yeryüzünde ilgilerini çeken bir şeyler oluyordu sanki. İşte o esnada gökyüzünde yeni bir yıldızın şekillenmeye başladığını gördü Zehra. Bu sırada yanından koşarak bir adam geçti. Zehra da sebebini bilmeden koşarak onu takip etmeye başladı. Adam her önüne gelene:

Bu gece sizlerden birisi doğdu mu, diye soruyordu. Ve karşılaştığı kişilerden hep aynı cevap geliyordu: Bilmiyoruz.

Yahudi, eliyle gökyüzünde bir yeri işaret etti. Burası biraz önce Zehra'nın da şaşkınlıkla baktığı yerd. Yeni bir yıldızın oluştuğu yer. Şimdi yıldız daha iyi görünüyor ve ışıl ışıl parlıyordu.

Bakın dikkatli bakın, orada yeni bir yıldız doğuyor. O, Şıra yıldızı, neredeyse gökyüzündeki yerini alacak. Demek ki kutsal kitapların haber verdiği peygamber doğmak üzere. Bu cevap üzerine oradakiler hiç heyecanlanmadı Yahudi ısrarla: '- Bu gece o doğacak. Yarın araştırın Onun sırtında kızıla çalan tüylü bir ben olacak, işaretlerinden biri budur.'

Zehra gül kokularını takip ediyor Peygamberimizin doğduğu eve geliyor. İçeriden gelen seslerde Amine'nin doğum yaptığını anlıyor.

'En akli başında olanımız o, bebeğin üzerine kapatmak için çanak getirdi.'

Ama bebeğin üzerine konulan çanak kırılıyor. Bu ne demek?

'Oğlum yeryüzünün en hayırlı evladıdır. Çanağın kırılma sebebini neden anlamıyorsunuz? Hazreti Allah geceyi de gündüzü de yaratandır. Gece neden uğursuz olsun? Çocuklar doğunca yüzüne çanak kapatılması yanlış. Çanak ondan parçalandı. Bunun ikinci bir sebebi daha var. Evladım Allah'ın izniyle,

*emriyle, şu çanağın içi gibi, sapıkları yaşadıkları karanlıktan aydınlığa çıkaracak.*²⁹²

Kurgu içerisinde Hz. Peygamber'in doğduğu gece meydana geldiği öne sürülen olaylar bütünüyle yer almaktadır. Diğer çocuk kitaplarında anlatılmayan çanak kapatma hadisesi özellikle dikkat çekmektedir. Bu konuda İbn Sa'd eserinde, annesinin doğduğunda Hz. Peygamber'i bir çömleğin altına koyduğu ve çömleğin çatırdamaya başladığını, ona baktığında gözlerini açıp semaya baktığını gördüğüne yer vermektedir.²⁹³ Ancak başka bir kaynakta bu olayın aktarımına rastlanmamıştır. Devamında bahsedilen yıldızın doğması ve bu yıldız ile doğan çocuğun peygamber olduğunun anlaşılması, çanağın kırılması ve bunun peygamberlik ile ilişkilendirilmesi hadiseleri din eğitimi açısından değerlendirildiğinde de okuyucuya bir kazanım sunmamaktadır.

Hz. Peygamber'e Muhammed isminin verilmesi ile ilgili incelenen kitaplarda bazı farklılıklar söz konusudur. *Sevgili Peygamberimi Öğreniyorum* adlı eserde annesinin Ahmed, dedesinin Muhammed ismini verdiği, Hz. Peygamber'in Kur'ân-ı Kerim'de bu iki isimle anıldığı anlatılmaktadır.²⁹⁴ Bu konuda üç kitapta daha farklı anlatımlar yer almaktadır.

Kutlu Peygamberim'de annesi Amine'nin gördüğü rüya üzerine oğluna Muhammed ismini verdiği şu ifadelerle anlatılmaktadır.

Annesine yani gelini Amine'ye sordu. Amine 'Muhammed' dedi. Abdulmuttalib durup düşündü. Bu isim daha önce pek rastlamadığı bir isimdi. Kabilesinde kullanılmayan bu ismi tereddütle karşılayınca, Amine

---

²⁹² Sevim, *Güneşe Yolculuk Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Hayatı*, 16.

²⁹³ İbn Sa'd, *Kitabü't Tabakati'l-Kebir*, çev. Prof. Dr. Musa Kazım Yılmaz (İstanbul: Siyer Yayınları, 2015), C.1:3/43.

²⁹⁴ Mehmet Doğru, *Sevgili Peygamberimi Öğreniyorum*, 1. bs. (İstanbul: Damla, 2018), 13-14.

*açıklamada bulundu. Rüyasında kendisine 'Senin bir oğlun olacak, adını Muhammed koyacaksın.'*²⁹⁵

20 Öyküde Hz. Muhammed'in Hayatı kitabında ise Abdulmuttalib'in gördüğü bir rüya üzerine bu ismi verdiği "Torununa ne isim vereceksin? -Göklerde ve yerde herkes tarafından övülmesi için Muhammed 'Çok Övülen' diyeceğim."²⁹⁶ şeklinde ifade edilmiştir. Sevgili Peygamberim kitabında ise bir papazın gelecek peygamberin isminin Muhammed olacağını söylemesi ile bu ismin Mekke'de kullanılmaya başlandığı şu şekilde anlatılmıştır:

*Mekke'den Şam'a yola çıkan insanlar bir papaz'ın yanındayken "Papaz yolcuların Mekkeli olduğunu öğrenince onlara bir haber verdi. Çok yakında Allah size bir peygamber gönderecek. Ona karşı gelmeyin. Onun dediklerini yapın! Yolcular korkuyla papaza baktılar. Bu peygamberin adını sordular. Papaz Peygamberin adının Muhammed olduğunu söyleyerek gitti. Yolculardan her biri, bir oğulları olursa Muhammed ismini vermeyi kararlaştırdılar. Çünkü herkes gelecek peygamberin kendi soyundan gelmesini istiyordu."*²⁹⁷

Ancak kitaplarda yer alan bu bilgiler klasik kaynaklardan araştırıldığında anlatılandan farklı bilgilere ulaşılmıştır. Hz. Peygamber doğmadan önce Mekke'den Şam'a yolculuk yapan kervandakilere bir papazın Muhammed isimli bir peygamber gelecek haberinin ardından Araplardan haberi duyup, Peygamber olması ümidiyle çocuklarına Muhammed ismi koyanlar olmuştur. Diyarbekri, bu şekilde "Muhammed" isminin verildiği on beş kişinin olduğunu zikretmektedir.²⁹⁸ Fakat yukarıda görüldüğü üzere örneklemimiz içerisinde bu ismin Arap topluluğunda daha önce hiç duyulmadığını anlatan kitaplar da vardır.

---

²⁹⁵ Vural Kaya, *Kutlu Peygamberim Çocuklar için Hz. Muhammed'in Hayatı*, 9.bs. (İstanbul: Nar Çocuk, 2019), 25.

²⁹⁶ Yusuf, *20 Öyküde Hz. Muhammed'in Hayatı*,12.

²⁹⁷ Nazife Varlı, *Sevgili Peygamberim*, 1. bs. (İstanbul: Hikmet Çocuk, 2012), 3.

²⁹⁸ Diyarbekri, Tarihü'l Hamis, 1:339'dan aktaran Arslan, "Risalet Beklentisi ve Hz. Peygamber'in Doğumu Esnasında Meydana gelen Olayların Değerlendirilmesi" 2263.

Hız. Peygamber'e Muhammed-Ahmed isminin verilmesiyle ilgili incelenen kitaplarda Hız. Amine ve Abdulmuttalib'e rüyasında söylenmesi, Abdulmuttalib'in doğum haberini alıp övülen anlamında olduğundan ötürü Muhammed ismini koyması anlatımları görülmüştür. Bu konuyla ilgili İbn Sa'd'ın eserinde "Ona rüyasında doğuracağı çocuğa Ahmed isminin konulması emredilmiştir."²⁹⁹ ibaresiyle Amine'ye rüyasında bu ismin söylendiği anlaşılmaktadır. Siyer-i İbn İshak'ta ise "Onun Tevrat'taki ismi Ahmed -Gök ve yer ehli onu över demektir-, İncil'deki ismi de Ahmed -Gök ve yer ehli onu över- Kur'an'daki ismi Muhammed'dir."³⁰⁰ ifadeleriyle yer almaktadır.

Hız. Peygamber'in sünnet edilmesi ile ilgili *Örneğim Peygamberim* isimli kitapta Abdulmuttalib'in yedi günlükken Hız. Muhammed'i sünnet ettirdiği zikredilmiştir.³⁰¹ Klasik kaynaklar üzerinden yaptığımız araştırmada rivayet farklılıkları olduğu görülmektedir. İbn Hişam'da "Abdulmuttalib, Hız. Muhammed'in doğumunun yedinci günü bir koçu akika kurbanı olarak kesip: 'Gökte Allah, yeryüzünde de insanlar övsün' diye Kâbe'de Allah'a dua edip şükranda bulunduktan sonra küçük çocuğu sünnet ederek ona 'Muhammed' adını vermiştir."³⁰² şeklinde yedinci gün sünnet edildiği bilgisi aktarılmaktayken İbn Sad 'Rasulullah (sas) sünnet edilmiş ve göbeği kesilmiş olarak dünyaya geldi. Bu durum Abdulmuttalib'i hayrete düşürdü; O'nu yanında itibarlı hale getirdi ve 'Bu oğlum mutlaka önemli bir insan olacak.' dedi ve öyle de oldu."³⁰³ ibareleri ile Hız. Peygamber'in sünnet edilmiş olarak doğduğuna dair rivayetlere değinildiği görülmektedir. Görüldüğü üzere bu konuda oldukça farklı rivayetler söz konusu olup son rivayete atıfla İhsan Arslan çalışmasında, anlatılanların

---

²⁹⁹ İbn Sa'd, *et-Tabakatü'l Kübra*, 1:6/43.

³⁰⁰ İbn İshak, *Siyer-i İbn İshak Hız. Muhammed'in Hayatı*, 96.

³⁰¹ Adil Akkoyunlu, *Örneğim Peygamberim*, 7. bs. (İstanbul: Çıra, 2018), 22.

³⁰² İbn Hişam, *es-Sıratü'n Nebeviyye*, 1-2: 160; İbn Sa'd, *et-Tabakatü'l Kübra*, I: 83-85; İbn Kesir, *el-Bidaye*, 2:270-271, Diyarbekri, *Tarihü'l Hamis*, 1:386; Halebi, *İnsanü'l Uyün*, 1:115-118), Arslan, *Risalet Beklentisi ve Hız. Peygamber'in Doğumu Esnasında Meydana Gelen Olayların Değerlendirilmesi*, 264.

³⁰³ İbn Sa'd, *Kitabü't Tabakati'l-Kebir*, çev. Prof. Dr. Musa Kazım Yılmaz (İstanbul: Siyer Yayınları, 2015), C.1:4/43.

ancak efsanelerde ve destanlarda mümkün olabilecek gerçeklikten uzak abartılı ifadeler içerdiğini söylemektedir.³⁰⁴

Hz. Peygamber'in doğduğu gece meydana gelen olaylarla ilgili yapılan bu çalışmada, çocuk kitaplarında anlatılan olağanüstülüklerin had safhada olduğu gözlemlenmekle beraber bu anlatımların bazılarının başvuru kaynakların irhasat bahsinde de var olduğu tespit edilmiştir. Fakat bu konuda yapılan çalışmalar ışığında rivayetlere inildiğinde, kitaplarda anlatılan olayların bazılarının Kur'ân-ı Kerîm'de ve muteber Hadis kaynaklarında anlatıldığı gibi olmadığı, bazılarının ise hiç yer almadığı görülmektedir. Nitekim Kur'ân'da bazı peygamberlerin çocukluğundan itibaren nübüvvetiyle ilgili ayetler yer alırken Hz. Peygamber'in yetimliği dışında doğumu, çocukluğu, gençliği vb. ile ilgili nübüvvet öncesi döneme dair ayet bulunmamaktadır.³⁰⁵

Çocuk siyer kitaplarının kaynaklara yeteri kadar başvurulmadan, alan hakimiyeti olmaksızın yalnızca edebi eser gözüyle, yüksek sayfa sayısı ve popülerite yakalamak amacıyla yazılması sonucu Hz. Peygamber'in doğumuyla ilgili doğruluğunda şüphe duyulan rivayetlere sık yer verildiği düşünülmektedir. Ancak anlatılan bilgilerin oluşturduğu tasavvur düşünüldüğünde bu mucizevi olaylarla örülü anlatımların, Hz. Peygamber'i doğru tanıtması pek mümkün görünmemektedir.

3.2.3.3. Hz. Peygamber'in Sütannede Kalması ve Çocukluk Dönemi ile İlgili Anlatım Farklılıkları

Hz. Peygamber'in sütanneye verilmesi, sütannede kalma süresi ve çocukluğuyla ilgili örnekleme ele alınan kitaplarda anlatım ve rivayet farklılıkları olduğu görülmektedir. Bu başlık altında bu konu ile ilgili öncelikle kitaplardaki anlatımlara değinilip, ardından kaynaklardan ulaşılan bilgilere yer verilecektir.

Hz. Peygamber'in sütanneye verilen son çocuk olması ile ilgili *Hikâyelerle 365 Gün Siyer Saati* isimli kitapta "Peygamberimizin dedesi de torununu sütanneye vermek istedi. Fakat gelen kadınlardan hiçbiri kabul etmedi. Çünkü o yetimdi. Kendilerine kim

---

³⁰⁴ Arslan, Risalet Beklentisi ve Hz. Peygamber'in Doğumu Esnasında Meydana Gelen Olayların Değerlendirilmesi, 273.

³⁰⁵ Erul, Hz. Peygamber'in Risalet Öncesi Hayatına Farklı Bir Yaklaşım, 36.

hediye verecekti?”³⁰⁶ ifadeleriyle sütannelik yapacak kadınların Hz. Peygamber’i yeteri kadar ücret ödenemeyeceği kaygısıyla almadığı belirtilmiştir. Benzer bir anlatım da Halime ve Abdulmuttalib arasında geçen bir diyalog ile “Benim bir torunum var. Babası olmadığı için onu kimse almadı. Ona sütanne olur musun? Halime şaşırıp eli boş dönmek istemiyordu.”³⁰⁷ şeklinde başka bir kitapta yer almaktadır. Bu konuda klasik kaynaklardan olan Siyer-i İbn İshak ve İbn Sad’da yer alan rivayetlere başvurduğumuzda, İbn İshak’ta Mekke’ye süt çocuğu alabilmek için gelen kadınlardan çelimsiz eşeği sebebiyle geride kalan, kendisine süt çocuğu bulamayıp diğer kadınların ‘O yetimdir. Annesi ne verebilir ki?’ diyerek almadıkları Rasulullah’ı en son eşine danışarak Mekke’den eli boş dönmek için Halime’nin aldığı ifade edilmektedir.³⁰⁸ Ancak çocuk siyerlerinde bu durum ücret ve hediye beklentilerini karşılayamayacağı için almak istemedikleri şeklinde anlatılırken, çocuğun Mekke lideri Abdulmuttalib’in torunu olduğu atlanmaktadır. Benzer olay aktarımlarında rastladığımız bu birbirine tezat durumlar ulaşılmak istenen hedeften oldukça uzaktır. Nitekim yukarıda yer verdiğimiz anlatım farklılıklarını bir de kaynaklarda yer aldığı şekliyle ifade etmek istiyoruz.

İbn Sad’da Halime’nin Hz. Peygamber’i almasıyla ilgili şu cümleler bulunmaktadır:

*Rasulullah (s.a.v.) kendisine gösterildi. Halime, ‘Yetimdir, malı yoktur. Onun annesi yapamaz mıydı acaba?’ dedi. Kadınlar Halime’yi arkada bırakarak yola çıktılar. Bunun üzerine Halime kocasına, ‘Bütün arkadaşlarım gitti. Mekke’de bu yetim çocuk dışında emzirilecek bir çocuk kalmadı. Onu alsak mı, diyorum. Çünkü ben bir şey almadan memleketime dönmek istemiyorum. Ne dersin?’ dedi. Kocası kendisine ‘O çocuğu al! Belki de Allah onu bizim için hayırlı kılar.’ dedi.*³⁰⁹

Başvurduğumuz kaynaklar neticesinde Halime’nin Hz. Peygamber’i almak istemediğine dair bilgi olmayıp, diğer kadınların almadığı, Halime’nin eşi Haris’e danışıp Allah’ın rahmet ve bereketini umarak Hz. Peygamber’i aldığını söylemek

---

³⁰⁶ Karaçam ve Karaçam, *Hikâyelerle 365 Gün Siyer Saati*, 20.

³⁰⁷ Damla, *365 Günde Sevgili Peygamberim*, 27.

³⁰⁸ İbn İshak- Siyer-i İbn İshak, 97.

³⁰⁹ İbn Sa’d 1, 16:43.

doğru olacaktır. Bununla beraber Halime'nin Hz. Peygamber'i aldıktan sonra karşılaştığı değişiklikler çocuk siyer kitaplarında aşığıdaki anlatımlarla yer almıştır:

Halime, Nur bebeği alıp kocasının yanına döndü. Peygamberimizi emzirmek için sol göğsünü verdi. Bebek kabul etmedi. Sağ göğsünü verdiğinde nur bebek emmeye başladı. Halime bu duruma hayret etti. Halime Hatun, 'Muhammed'i aldıktan sonra sütüm çoğaldı. Süt kardeşiyle ikisine rahatça yetti. Sütten kesilinceye kadar sol göğsümü hiç emmedi. Her zaman süt kardeşi Abdullah'a bıraktı.' diye anlatır.³¹⁰

Sütanne Halime Muhammed bebeğe hayran hayran bakarken bebek gözlerini açtı, ona gülümsedi. Halime, kucağına alıp hemen onu emzirdi. O da ne!.. Sütü birden çoğalmıştı. Oysa yol boyunca çektiği sıkıntılar yüzünden neredeyse hiç sütü kalmamıştı.³¹¹

Yukarıda anlatılanlarla beraber Halime'nin yaşlı devesinin süt vermeye başladığı, gelirken onları geride bırakan çelimsiz eşeğin hızlı hızlı yürüdüğü, Badiye yaylasına uzun zaman sonra yağmur yağdığı ve kuraklığın bittiği, Halime'nin evinin neşe ve bollukla dolduğu ve Hz. Muhammed'i takip eden bulutun kardeşi Şeyma ve diğer insanlar tarafından da fark edilmeye başlandığı da 365 Günde Sevgili Peygamberim kitabında yer almıştır.³¹² Nübüvvet öncesi döneme ait klasik kaynaklarda çok fazla bilgiye ulaşamazken bir çocuk kitabında bu kadar detaylı örneklerle günlerin aktarılması dikkat çekicidir.

Hz. Muhammed'in sütanesi Halime'nin yanındayken göğsünün yarılması ile ilgili *Sevgili Peygamberim*'de doktor benzetmesi yapılan şu anlatım mevcuttur:

Hazreti Muhammed uzaktan iki kişinin yaklaştığını gördü. Yavaş yavaş onlara doğru yürümeye başladı. Fakat korku ile kalbi çarpıyordu. Bu adamları daha önce görmemişti. Selamlaştılar. Adamlardan biri doktor olduğunu söyledi. Yanındaki de oğluydu. Doktor oğlunun göğsünde bir rahatsızlık olduğunu anlattı. Onu iyileştirebilmek için bir yardımcı arıyorlardı. Hazreti

---

³¹⁰ Karaçam ve Karaçam, *Hikâyelerle 365 Gün Siyer Saati*, 23.

³¹¹ Damla, *365 Günde Sevgili Peygamberim*, 27-30.

³¹² Damla, *365 Günde Sevgili Peygamberim*, 27-30.

*Muhammed kendisinin de göğsünde bir sıkıntı hissettiğini söyledi. Bunun üzerine doktor, önce seni iyileştirelim diyerek Hazreti Muhammed'i otların üzerine yatırdı.*³¹³

365 Günde Sevgili Peygamberim'de yalnızca iki adamdan bahsedilerek göğsünün karla yıkandığı şu sözlerle anlatılmıştır:

*Muhammed'in karşısına birden beyazlar giyinmiş iki yabancı adam çıktı. Adamlar dikkatle ona bakıyorlardı. İyi insanlar oldukları her hallerinden belliydi. Gülümseyerek Muhammed'e selam verdiler. Birisinin elinde altın bir tabak vardı. Tabağın içi karla doluydu. Muhammed, şaşkın şaşkın onlara baktı. Usulca yanına yaklaştılar. İncitmeden onu çimenlere yatırdılar. Daha sonra göğsünü karla temizlediler. İşleri bitince aniden kayboldular. Muhammed ne korkmuş, ne de telaşlanmıştı.*³¹⁴

Ancak bu konudaki anlatımlar bu kadarla sınırlı olmayıp *Hikâyelerle 365 Gün Siyer Saati* kitabında yer alan ifadeler de şu şekildedir:

*Bir gün dağda oynarken iki melek gelip onu ameliyat ettiler. Göğsünü yarıp, siyah bir kan pıhtısını yerinden çıkardılar. Sonra kalbini yıkadılar, temizleyip, tekrar yerine yerleştirdiler. Zeynep: 'Anneciğim neden melekler onu ameliyat ettiler? Yavrucuğum Yüce Allah'ımız onun kalbinin tertemiz olmasını ve kötü bir düşünceye sahip olmamasını istiyordu. Peygamberimizi çocukluğundan itibaren büyük göreve, yani peygamberliğe hazırlıyordu. Süt kardeşi Şeyma bu olayı görmüştü.*³¹⁵

Gelenlerin melek olduğu, bunun çocuklar tarafından fark edildiği, kalbinden siyah bir pıhtının çıkarıldığı ve bunun kötülükler olduğu detaylarının çocuklar için fayda sağlamayacak detaylar olduğu düşünülmektedir. Hz. Muhammed'in yanındaki çocuk bu anlatımda Şeyma iken, 20 Öykü de Hz. Muhammed'in Hayatı kitabında "Bir gün Halime kadının küçük oğlu korku içinde bağırarak geldi. 'Beyazlar giymiş iki adam geldi anne! Kardeşim Muhammed'i götürdüler.' Halime kadın kocasıyla birlikte O'nu

---

³¹³ Varlı, *Sevgili Peygamberim*, 10.

³¹⁴ Damla, *365 Günde Sevgili Peygamberim*, 34.

³¹⁵ Karaçam ve Karaçam, *Hikâyelerle 365 Gün Siyer Saati*, 84.

aramak için koşturmaya başladılar.”³¹⁶ ifadeleriyle süt kardeşi Abdullah olduğu detayı da anlatılan olayın yanında dikkat çeken bir diğer unsurdur. Böylesine farklı benzetmelerin olduğu bu olay ile ilgili, rüyada olmuş olabileceği eğer rüyada değilse de Kur’an’ın Hz. Peygamber’in ruhen gönlünü rahata kavuşturup, yükünün hafifletmesi olayı olacağı söylenmiş fakat bunun da nübüvvet döneminde gerçekleştiği eklenmiştir.³¹⁷ Ancak bunun rüyada gerçekleştiğinin düşünülmesi, kardeşlerinden birinin onu gördüğü ve bu durumu ailesine haber verdiği göz önüne alındığında mümkün görünmemektedir.

Sütannesinin yanında göğsün yarılmaması hadisesinin anlatıldığı metinlerde ciddi farklılıklar söz konusudur. Hz. Muhammed’in yanına gelenlerle ilgili, melek Cebrail, iki beyaz elbiseli adam, beyaz iki kuş, iki melek, uçan iki şahıs vb. farklı rivayetler mevcuttur.³¹⁸ Ancak İbn Sad’ın Kitabü’t Tabakati’l-Kebir’inde yalnızca “birisi geldi” diye anlatılırken İbn İshak’ta ise “beyaz elbiseli iki adam” ifadeleriyle hadisenin anlatıldığı görülmektedir.³¹⁹ Karnının ve göğsünün yarılmaması ile ilgili de farklı rivayet ve olay aktarımları mevcuttur. Yalnız bu hususta yukarıdaki açıklamaların yeterli olduğu düşünülmektedir. Bu olaydaki altın tas, kar ve doktor benzetmelerinin başvurduğumuz kaynaklarda yer almadığı görülmüştür. Ancak Ahmed bin Hanbel’in Müsned’inde Enes bin Malik’e dayandırılan rivayette Hz. Muhammed’in kalbinin zemzem suyu ile yıkandığı yer almaktadır.³²⁰ Başvurulan siyer eserlerinde ve bu konuda yapılan güncel çalışmalarda, örnekteki çocuk kitaplarında olduğu kadar farklı anlatım ve detaya rastlanmamıştır. Bu durum bireysel yorumların çocuk siyer kitaplarına ne derece eklendiğini ortaya koymaktadır.

---

³¹⁶ Yusuf, 20 *Öyküde Hz. Muhammed’in Hayatı*, 20.

³¹⁷ Boyacıoğlu, Ramazan, “Hz. Muhammed’in Vahiy Öncesi Dönemi”, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, s.5, (2001),15.

³¹⁸ Demil, Emine, “Hz. Peygamberin Risalet Öncesi Hayatına Dair Rivayetler” (Yayınlanmamış Doktora Tezi. A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016), 185.

³¹⁹ İbn İshak, *Siyer-i İbn İshak Hz. Muhammed’in Hayatı*,28.

³²⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*; Demil, Emine, “Hz. Peygamberin Risalet Öncesi Hayatına Dair Rivayetler” (Yayınlanmamış Doktora Tezi. A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016), 185-186.

H.z. Peygamberin sütannesinin yanından dönüşü ile ilgili *Kutlu Peygamberimde* “Aradan iki yıl geçtikten sonra Mekke’ye dönüş hazırlıkları başladı. Artık sütannelik görevi bitiyordu.”³²¹ cümlesiyle iki yaşında, *Son Mühür’de* “Ona birilerinin zarar vermesinden korkan Halime üç yaşına geldiğinde H.z. Muhammed’i (s.a.v.) annesine geri götürdü.”³²² ifadesiyle üç yaşında, *Gül Peygamberimiz H.z. Muhammed (sav)de* “H.z. Halime, ayrılığın yaklaşmasıyla hüzünleniyordu. Ama emaneti sahibine vermeliydi. Gül Peygamberim (s.a.v.) dört yaşında annesi H.z. Amine’ye teslim edildi.”³²³ sözleriyle dört yaşında annesinin yanına Mekke’ye döndüğü ifade edilmiştir. *365 Günde Sevgili Peygamberim* kitabında da dört yaşında annesine ve dedesine teslim edildiği “Torunu sağlıklı büyümüş dört yaşına gelmişti.”³²⁴ şeklinde aktarılmıştır. Bununla beraber H.z. Peygamber’in iki yaşında Halime tarafından Mekke’ye getirildiği ardından kendisine geri verildiği *Güneşe Yolculuk’ta* şu konuşmalarla yer almıştır:

İki yaşında Halime Peygamberimizi Mekke’ye getirdi;

“Abdumuttalib dayanamayarak gururlanmak için onu Kabe’ye dostlarına götürdü. Geride kalan H.z. Amine ve Varaka düşünceliydi.

-Varaka: Ey Amine, aklından ne geçiyor?

-Senin aklından geçenler.

-Doğru, bence Muhammed bir müddet daha Halime’nin yanında kalsın...Hem Mekke tehlikeli bir yer. Muhammed her an kaçırılabilir. Hiç değilse evinin yolunu arkadaşlarını bulabilecek kadar büyüsün.³²⁵

Beş ve altı yaşında anne ve dedesine teslim edildiği zikredilen kitaplar da bulunmaktadır. *Bizimkiler Yaz Kampında Peygamberimizin Doğumu’nda* “Doğduktan bir hafta sonra ona bir sütanne aramışlar... Beş yaşına gelen H.z. Muhammed’i

---

³²¹ Kaya, *Kutlu Peygamberim Çocuklar için H.z. Muhammed’in Hayatı*, 30.

³²² Dalal el-Alami, *Son Mühür*, 10 bs. (İstanbul: Edam,2015),17.

³²³ Ayşe Serra Kara, *Gül Peygamberimiz H.z. Muhammed (sav) Çocuklar İçin Siyer*, (Konya: Kayalıpark, 2019), 20.

³²⁴ Damla, *365 Günde Sevgili Peygamberim*, 35.

³²⁵ Sevim, *Güneşe Yolculuk H.z. Muhammed’in (s.a.v.) Hayatı*, 26.

annesine götürmüş. Halime için ayrılmak çok zor olmuş.”³²⁶ ve *Peygamber Efendimiz (a.s)* isimli kitapta “Günler kuşlar gibi uçtu. Aylar ve yıllar geçti. Ve Peygamberimiz beş yaşına geldi. Artık Mekke’ye dönebilirdi.”³²⁷ sözleriyle beş yaşına kadar sütannesi Halime’nin yanında kaldığı ifade edilmiştir. *İlk ilmihalim Canım Peygamberim* ve *Sevgili Peygamberim* kitaplarında da altı yaşında Mekke’ye annesi ve dedesine teslim edildiği yer almaktadır.³²⁸

Hız. Muhammed’in, sütannesi Halime’nin onda gördüğü değişiklikler üzerine korkması ve onu annesinin yanına getirmeye karar vermesi hakkında araştırdığımız kaynaklarda; sütanne Halime’nin, annesi Amine’ye ona şeytanların ilişmesinden korktuğum için getirdim dediği yer almaktadır.³²⁹ Sütannesi Halime’nin, Hız. Peygamber’i aralıksız iki yıl emzirdiği sonrasında süttten keserek Mekke’ye annesi Amine’ye götürdüğü fakat Amine’nin Hız. Peygamber’e yayla havasının iyi geldiğini görmesi bir diğer rivayete göre ise Mekke’deki salgın hastalıktan ötürü bir süre daha Halime’nin yanında kalmasını istemesi üzerine sütannesi ile kalmaya devam ettiği görülmektedir.³³⁰

Son olarak Hız. Peygamber’in sütannesinin yanından dönme süreci ile ilgili İbn Hişam’da Hız. Peygamber’in, Mekke’ye döndükten sonra annesiyle iki yıl kaldığı, altı yaşında annesi ve Ümmü Eymen ile Medine’ye yolculuk yaptığından bahsedilmektedir.³³¹

Kitaplardaki olayların anlatım ve tarih farklılıkları zihni meşgul edip net bir tasavvur meydana gelmesini güçleştirmektedir. Örneğin; Peygamberimizin doğduğu gece ortaya çıkan Ahmed yıldızıyla kendilerinden peygamber gelmediği için üzüntüye boğulduğu anlatılan Yahudiler, Medine’de henüz altı yaşında bir çocuk olan Hız.

---

³²⁶ Ayşe Alkan Sarıçipek, Bizimkiler Yaz Kampında 1-Peygamberimiz’in Doğumu, (İstanbul: İnkılab, 2013),13.

³²⁷ Özkan Öze, *Peygamber Efendimiz (a.s.)*, (İstanbul: Uğurböceği,2018), 23.

³²⁸ Emrah Demiryent, *İlk İlmihalim Canım Peygamberim*, (İstanbul: Fidan, 2019), 22 / Varlı, *Sevgili Peygamberim*,13.

³²⁹ Boyacıoğlu, “Hız. Muhammed’in Vahiy Öncesi Dönemi”, 11.

³³⁰ İbn İshâk, s. 25-28; İbn Sa’d, I/112.

³³¹ İbn Hişam, Siret-i İbn-i Hişam, c.1, 89.

Peygamber'i tanıyarak onun mührüne bakıp tanışmaktan memnun olduklarını söyleyerek oradan ayrılmaktadırlar. Bu olay 365 gün serili bir kitapta şu sözlerle ifade edilmektedir:

Medine'de Ümmü Eymen ile otururken iki Yahudi gelip Hz. Muhammed'in sırtındaki mühre bakmak istiyor. Sana zarar vermeyeceğiz korkma. Sırtındaki Peygamberlik mührüdür. Bu çocuk büyüdüğünde büyük işler yapacak. Ona çok iyi bakın!... Daha sonra teşekkür ederek oradan ayrıldılar. Onu görmek çok güzeldi. Medine de ilk izler bulunmuştu.³³²

Benzer bir durum *Hikâyelerle 365 Gün Siyer Saati'nde* Hz. Peygamber'in dilinden şu şekilde aktarılmaktadır:

Medine'de arkadaşlarımla oynarken bir Yahudi bana dikkatlice bakıp, 'Ey çocuk! Senin adın nedir?' diye sordu. Bende Ahmet dedim. Sonra sırtıma baktı ve şöyle dedi: 'Bu kesinlikle son peygamber olacaktır.' Yahudi'nin dediklerini anneme anlattım. Annem hayatımdan endişe ederek hemen Mekke'ye dönmeye karar verdi.³³³

Hz. Peygamber'in yaşadığı dönemde çocuklar fasih bir lisan öğrensiner, sağlıklı koşullarda büyüsünler diye sütannelere verilirlerdi. Fakat Risalet öncesi ve sonrası örnek davranışlarla örülü bir ömür anlatılmak yerine şu tarihte doğdu, bu kadar süre sütanesiyle yaşadı, şu yaşında evlendi, bu tarihte bu yaşandı kronolojilerinin ötesine geçmeyen birçok eser mevcut olup, bu eserlerde kronolojide yaşanan farklılıklar ve dikkat çekmek üzere abartılı olarak sunulan olağanüstü durumlar bizi asıl hedefimiz olan Hz. Peygamberin örnekliğine ulaşmaktan da alıkoymaktadır.

3.2.3.4. Nübüvvet ile İlgili Durumlar

Hz. Peygamber'e doğumundan itibaren atfedilen olağanüstülüklerin büyük çoğunluğunun risalet ile ilgili olduğu görülmektedir. Doğduğu gece olduğu söylenen olaylarla daha doğumundan itibaren insanlar tarafından peygamber olacağı bilinen Hz. Peygamber korunan ve tanınan bir profil ile çocuk siyer kitaplarında yer almaktadır.

---

³³² Damla, *365 Günde Sevgili Peygamberim*, 38.

³³³ Karaçam ve Karaçam, *Hikâyelerle 365 Gün Siyer Saati*, 29.

Bu durumun örneklerine yer verilerek, Kur'an ve sünnete dayanan açıklamalar aktarılacaktır.

Hız. Peygamber'in çocukluğunda Ümmü Eymen ve annesi Amine ile birlikte çıktıkları Medine seyahatlerinde sokakta oynarken yanlarına gelen iki Yahudi'nin izin isteyip Hız. Peygamber'in sırtına baktıkları ve gördükleri mühür üzerine heyecanlanıp onun son peygamber olacağını haber vermeleri, Abdulmuttalib'in ziyaret ettiği bilge kralın 'dedesinin yanında kalan anne ve babası vefat etmiş Mekke'de yaşayan bir çocuğun kitaplara göre büyüyünce peygamber olacağını' Abdulmuttalib'e söylemesi dikkat çekmektedir. Bunlarla beraber Hız. Peygamber'in gençliğinde Hız. Hatice'nin rüyasında ona Peygamber olarak haber verildiği, Meysere ve Nastura'nın aralarında Muhammed'in Peygamber olduğu ile ilgili konuşmalarının yer aldığı ifadelere yer verilmiştir. Ve son olarak 365 *Günde Sevgili Peygamberim* kitabında nübüvvetin önceden bilinmesiyle ilgili "Hız. Hatice'nin yıllardır beklediği an gelmişti. Eşinin peygamber olacağını o zaten biliyordu. İlk olarak bu haberi kime verebileceğini düşündü." ³³⁴ ifadelerinin aktarıldığı görülmektedir.

Hız. Peygamber'in babası Abdullah'ın alnındaki nur, doğduğu gece meydana gelen olaylar, annesi Amine'nin gördüğü rüya gibi olağanüstülüklerle bu başlıkta tekrar yer verilmemiştir.

Sevgilinin Öyküsü, Sevgili Peygamberim ve Hikâyelerle 365 Gün Siyer Saati kitaplarında da Şam ziyaretlerinde Rahip Bahira ile olan diyaloglara ayrıntılı olarak yer verildiği ve onun son Peygamber olarak Hız. Muhammed'i haber verdiği görülmektedir. Özellikle burada detaylıca şu konuşmalara yer verilmesi dikkat çekicidir:

Rahip Bahira'nın Peygamberimize 'Bazı sorular soracağım sana; LAT ve UZZA adına doğru cevap verir misin bana?' Nur yüzlü çocuk: 'Cevap vermem asla, O söylediklerinin adıyla!' Bahira: 'Peki, Allah hakkı için cevap verir misin? Allah hakkı için istediğini sorabilirsin.' ³³⁵

---

³³⁴ Damla, 365 *Günde Sevgili Peygamberim*, 39-80.

³³⁵ Mehmet Nalbant, *Sevgilinin Öyküsü*, (İstanbul: Semerkand Çocuk, 2019),21-23: Varlı, *Sevgili Peygamberim*, 3-4: Karaçam ve Karaçam, *Hikâyelerle 365 Gün Siyer Saati*, 29.

Hız. Peygamber'e Peygamberlik görevi verilmeden önce yer verilen metinlerde Peygamber olacağıının çeşitli kimseler tarafından bilindiği anlaşılmakta hatta açıkça verilen diyaloglarla detaylandırılmaktadır. Ancak bu durum Kur'an-ı Kerim'de kitaplarda anlatıldığından farklı olarak yer almakta, Kasas suresi 86-87. ayetlerde Hız. Peygamber tarafından dahi bilinmediği belirtilmektedir.

«لِّلَّذِينَ ظَهَرُوا تَكُونَنَّ فَلَا رَّبَّكَ مِنْ رَحْمَةٍ إِلَّا الْكِتَابُ إِلَيْكَ يُقْفَىٰ أَنْ تَرْجُوا كُنْتَ وَمَا»

*Bu kitabın sana vahyolunacağını ummazdın; ama o, rabbinden bir rahmet olarak geldi. Öyleyse asla inkarcılara destek verme.*³³⁶

*Peygamberlik görevi kişinin istemesine ve bu yolda gayret göstermesine bağlı olmayıp, Allah'ın seçmesi, lütuf ve ihsanıyla verilen yüce bir görevdir. Nitekim ayette Hız. Peygamber'in de böyle bir ümit taşımadığı, böyle bir görev düşünmediği ifade edilmektedir.*³³⁷

Hız. Muhammed'in Ebu Talib ile çıktığı yolculukta Rahip Bahira'yla karşılaşmaları ve aralarında geçen konuşmalarla ilgili yaptığımız araştırmalarda hadisenin yalnızca Tirmizi'de yer aldığı ve Tirmizi'nin aktardığı Musa el-Eşari'nin bu olayı görmediği zikredilmiştir.³³⁸ Başka bir ravi zinciri ya da dayanağı olmayıp, Buhari ve Müslim'de yer almadığı görülmektedir. Anlatıldığı gibi Hız. Peygamber'in daha çocukken peygamber olacağı bilinmiş olsaydı vahiy geldiğinde bu durumu bildiklerini belirten davranışlar beklenirdi.

Kur'an-ı Kerim'de peygamberlik görevinin kimse tarafından bilinmediği anlatılırken çocuk siyer kitaplarında herkes tarafından bilinen, özel olduğu her davranışında fark edilen, daima mucizeler gösteren bir peygamber profili oluşturulmaktadır. Ancak oluşturulan bu profil Hız. Peygamber'in (s.a.v.) örnek şahsiyetini hayata aktarma kazanımına ulaşmaktan bizleri alıkoymaktadır.

---

³³⁶ Kollektif, *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali*. (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2003). Kasas Suresi/86-88.

³³⁷ D.İ.B. *Kur'an Yolu Tefsiri* Cilt:4 :249

³³⁸ Erul, "Hız. Peygamber'in Risalet Öncesi Hayatına Farklı Bir Yaklaşım", 47.

Muhammed Hamidullah, Rahip Bahira'nın misafirlerine başka konulardan bahsederken bir peygamber geleceğinden bahsetmiş olabileceği fakat daha on iki yaşındaki bir çocuğun yüzünden gelecek peygamber olduğunu anlayıp, onları uyarması ve onu insanlara takdim etmesinin saf dillilik olduğunu ifade etmiştir.³³⁹

Muhammed Gazali bu olayın İncillerde geçen, İsa Peygamberin doğumunun ardından onu öldürmek üzere bazı insanların onu araması hadisesine benzetilerek uydurulduğu görüşündedir.³⁴⁰ Birincil kaynaklarımız olan Kur'ân-ı Kerîm ve sünnetten uzaklaşılarak kaleme alınan, abartılar eklenen ve dini rolü devre dışı bırakılarak yalnızca dikkat çekici edebi bir metin olarak oluşturulan kitaplar ile çocuklara peygamber ahlakını öğretmek, benimsetmek ve etkili bir din eğitimi vermek mümkün görünmemektedir.

3.2.3.5. Diğer Unsurlar

Çalışma kapsamında incelenen kitaplarda önceki başlıklarda değinilmeyen bazı farklılıklar görülmektedir. Fakat bunlar Hz. Peygamber'in hayatı söz konusu olduğunda çok da önemli ayrıntılar içermemekle beraber, başvurulan kaynaklarda net bilgilere ulaşılamaması sebebiyle bu başlık altında toplanmıştır.

Hz. Peygamber'in doğumundan önce, Ebrehe ve ordusunun Kâbe'yi yıkmaya giderken yaşadıkları "Mekke'ye geldiklerinde 'Ebrehe, burada bir kamp kurun! Kâbe'yi yarın yıkarız! dedi. Bunun üzerine askerler etrafa dağıldılar. Otlayan develer gördüler ve hepsini yakaladılar. Bunlar Mekkelilerin develeriydi. Bir kısmını oracıkta kestiler. Kocaman kazanlarda pişirip yediler ve sütü olanın son damlasına kadar sütünü sağıp içtiler."³⁴¹ şeklinde anlatılan Fil vakası başlangıcı Kabe'yi yarın yıkarız cümlesiyle anlaşılan konaklama, oradaki develerin tümünün yakalanması ve el konulmasının ötesinde kesilip tüketilmesi diğer kitaplarda anlatılanlara göre farklılık göstermektedir.

---

³³⁹ Hamidullah, *İslam Peygamberi*, 51.

³⁴⁰ Muhammed Gazali, *Fıkhu's-Sire*, s.66-7; Bkz: Matta 2/13-16; dan aktaran Erul, "Hz. Peygamber'in Risalet Öncesi Hayatına Farklı Bir Yaklaşım", 49.

³⁴¹ Öze, *Peygamber Efendimiz (s.a.v.)*, 10.

Hiz. Peygamber'in hayatını anlatan çeviri eserlerden *Son Mühür*'de Hiz. Muhammed'in gençliğiyle ilgili bilgilere şu şekilde yer verilmiştir:

*Hiz. Muhammed(s.a.v.) yirmi yaşındayken Mekke'de bir savaş çıktı... Savaştan sonra, Hiz. Muhammed'in amcalarından biri olan Zübeyr, bir toplantı düzenleyerek bütün Kureyşlileri davet etti. Toplantıya katılanlar arasında Hiz. Muhammed de vardı. Hilful Fudül adı verilen bir sözleşme yapıldı. Orada bulunanlar, daima mazlumların yanında yer alacaklarına ve onlara yardım edeceklerine dair sözleştiler.*³⁴²

Burada Hiz. Peygamber'in yaşının diğer eserlerden farklı olarak ele alınması ve Hilfu'l-Fudül'e amcasının davetiyle katılması dikkat çekmiştir.

Hikâyelerle 365 Gün Siyer Saatinde Fil vakasıyla beraber Ebrehe'nin öldüğü "Bu taşları atmaya başladılar. Taşlar kime isabet ettiyse ya ölüyor ya da yaralanıyordu. Ebrehe de ölmüştü." ³⁴³ anlatımıyla yer bulmuştur. Ancak Ebrehe'nin fil vakasının ardından Kâbe'nin yanında ölmeyip sonrasında yurduna döndüğüne dair rivayetler de mevcuttur.³⁴⁴

Hiz. Peygamber'in evliliğiyle ilgili *Hikâyelerle 365 Gün Siyer Saatinde*, Hiz. Hatice'nin talebi ve teklifiyle evliliğin gerçekleştiği anlatılırken incelenen kitapların bazısında Hiz. Peygamber'in talep ettiği, bazısında akrabasının vesile olduğu anlatılmaktadır.

Hazreti Hatice, Peygamberimizin evlilikle ilgili fikrini öğrenmek istiyordu. Bunun için arkadaşı Nefise'yi, Peygamberimize yolladı. Nefise, Peygamberimize 'Ey Muhammed! Seni evlenmekten alıkoyan nedir?' diye sordu. Peygamberimiz, 'Evlenebilmek için param yok.' dedi. Nefise, 'Eğer para işi halledilse sana uygun, senin gibi soylu ve şerefli kimseyle evlenir misin?' diye sordu. Peygamberimiz, 'Kimdir?' diye sordu. Nefise,

---

³⁴² el-Alami, *Son Mühür*, 25.

³⁴³ Karaçam ve Karaçam, *Hikâyelerle 365 Gün Siyer Saati*, 15.

³⁴⁴ Ahmet Lütfi Kazancı, "Ebrehe", *DİA* (İstanbul: TDV Yayınları,1994),10/78.

*'Hatice'dir.' dedi. Peygamberimiz, 'Bu iş nasıl olabilir?' dedi. Nefise, 'Bu işe ben aracı olacağım.' dedi. Peygamberimiz, 'Ben de kabul ederim.' dedi.*³⁴⁵

Aynı eserde anlatım farklılığından ziyade hiçbir klasik kaynak ve çocuk siyerinde karşılaşmadığımız ejderha tasavvuruna rastlamaktayız. Ancak dikkat çekici bir hal alsın diye tercih edildiği düşünülen bu benzetmenin aslından tamamen uzaklaşan bir hal aldığını burada belirtmek gerekir. Bu cümleler şu şekildedir:

*Ebu Cehil bir gün Peygamberimiz secdedeyken eline kocaman bir taş aldı. Herkesin gözü önünde Peygamberimiz'in başına dikildi. Taşı kaldırdı. Peygamberimize çevirecekti ki korkuyla geri çekildi. Orada bulunanlar 'Ey Ebu Cehil! Sana ne oldu? Neden korkuyla geri çekildin?' dediler. Ebu Cehil, 'Muhammed'e taşı tam vuracaktım ki bir ejderha karşıma dikildi. Neredeyse beni yutacaktı. dedi.'*³⁴⁶

Hz. Peygamber'in erkek çocuklarının daha çok küçükken vefat ettiği konusunda tüm kaynaklarda aynı bilgiye ulaşılmaktadır. Oğlu Kasım ile ilgili mezkur eserde "Çocuklar, sevgili peygamberimizin oğlu Kasım dört yaşındayken vefat etti. Peygamberimiz oğlunun ölümüne çok üzüldü. Sevgi ve merhametinden dolayı oğlunun arkasından ağladı."³⁴⁷ denilmiştir. Yine bu konuda *Küçük Ömer'in Maceraları 1- Canım Peygamberim* isimli kitapta "Hz. Kasım, on yedi aylıkken vefat etmiştir."³⁴⁸ ifadesiyle bir başka rivayete yer verilmiştir. *Hikâyelerle 365 Gün Siyer Saatinde* dört yaşında vefat ettiği ifade edilse de İslam ansiklopedisinde bu konudaki rivayetlerde dört yaşında vefat ettiğine dair rivayetle karşılaşılmamıştır. Oğlu Kasım'ın vefatı ile Hz. Peygamber'in soyunun kesildiğini söyleyenler olması üzerine Kevser suresi inzal olmuş ve Kasım'ın süt emme çağında iken vefat ettiği yani iki yaş civarında olduğuna ulaşılmıştır.³⁴⁹

---

³⁴⁵ Karaçam ve Karaçam, *Hikâyelerle 365 Gün Siyer Saati* , 89.

³⁴⁶ A.g.e., 93.

³⁴⁷ A.g.e., 131.

³⁴⁸ Ahmet Taşçı, *Küçük Ömer'in Maceraları-1 Canım Peygamberim*, (İstanbul: Mevsimler Çocuk, 2020),17.

³⁴⁹ Asri Çubukçu, "Kasım", DİA (İstanbul: TDV Yayınları,2001),24/538.

Hız. Peygamber'in hayatını İslam tarihi çerçevesinde ele alan *Çocuklar İçin İslam Tarihi ve Peygamberimizin Hayatı* isimli kitapta Ebrehe'nin Kâbe'yi yıkmak istemesinin tek gerekçesi olarak "Ebrehe'nin Kabe'ye rakip mabet yaptırdığını duyan Mekkeli bir adam, bu işe çok kızdı. Ve üşenmeyip Mekke'ye giderek, Ebrehe'nin mabedinin sağını solunu kirletip pisletti."³⁵⁰ ifadesiyle Mekkeli bir adamın yine Mekke'ye gittiğine yer verilmiştir. Burada Mekke diye zikredilen yerin Yemen olarak yer bulması doğru olacaktır. Kitabın devamında Emin isminin Hz. Peygamber'e takıldığı söylenerek herhangi bir gerekçelendirme yapmadan takma ad olarak verilmesinin de doğru olmadığı düşünülmektedir. Çünkü Emin takma bir addan öte Hz. Peygamber'in herkes tarafından güvenilirliğini temsil eden bir sıfat olarak verilmiştir.³⁵¹

Nur Peygamberim Seyyah Sıraç Hicaz'da kitabında da yukarıda olduğu gibi yalnızca adama olan öfkesinden Ebrehe'nin Kâbe'yi yıkmaya gittiği, "Ebrehe Kilise yaptırmış. Adamın biri gelmiş kiliseye gezmiş ve bir kenarına tuvaletini yapmış. Ebrehe bunu görünce delirmiş. 'Benim güzeller güzeli kiliseme bunu kim yaptı? Nasıl böyle bir şey yaparlar, diye bağırılmış, çağırılmış. Kabe'yi yıkmaya karar vermiş."³⁵² ifadesiyle anlatılmıştır. Ancak Ebrehe yaptırdığı mabedin Kâbe'nin yerine ziyaret mekânı olmasını, Mekke'de yapılan panayırların burada yapılmasını, insanların buraya gelmesini arzuluyordu. Bu sebeple bunu bahane olarak kullanarak Kâbe'yi yıkmak üzere bir ordu hazırlatmıştır. Metinde ise tek sebebin mabede gelen Mekkeli olduğu anlaşılmaktadır.

Hız. Peygamber'in fil vakasından ne kadar sonra dünyaya geldiğiyle ilgili klasik kaynaklarda ve incelediğimiz örneklem eserlerinde benzer rivayetler söz konusudur. Burada çocuk siyer kitaplarındaki iki rivayete yer verilecektir. *Seyyah Sıraç Hicaz'da* Hz. Peygamber'in doğduğu günü fil olayından 'tam elli gün sonra'³⁵³ diye tarih

---

³⁵⁰ Aydın, *Çocuklar İçin İslam Tarihi ve Peygamberimizin Hayatı*, 25.

³⁵¹ A.g.e., 36.

³⁵² Acar, *Seyyah Sıraç Hicaz'da Nur Peygamberim*, 28.

³⁵³ A.g.e., 36.

ederken *Örneğim Peygamberim*’de ‘Hz. Muhammed, fil olayından elli beş gün sonra doğdu.’³⁵⁴ ifadeleri yer almaktadır.

Habeşistan hicretinde Mekke’den hicret eden Müslümanların lideri Hz. Cafer’in Habeş kralı Necaşi ile görüşmesinde, Necaşi’nin inandıkları kitaptan yanlarında olup olmadığını sorması üzerine “Hz. Cafer, ‘Evet var’ dedi ve hemen Kuran sayfalarını çıkarıp okudu. O okudukça Kral Necaşi’nin gözlerinden yaşlar akmaya başladı. Sakallarının arasına sızan gözyaşları onun Peygamberimize inandığını gösteriyordu.”³⁵⁵ ifadeleri Necaşi’nin hemen orada iman edip Hz. Peygambere inandığını ortaya koymaktadır. Ancak Necaşi hicret sonrası Hz. Peygamber’in devlet adamlarına gönderdiği elçi ve davet ile Müslüman olmuştur.³⁵⁶

Hz. Peygamber’e kalan miras ile ilgili örnekleme yalnızca *Sevgili Peygamberimi Öğreniyorum* kitabında “Peygamberimize babasından miras olarak beş deve, bir sürü koyun, doğduğu ev ve künyesi Ümmü Eymen olan Habeşli Bereke adında bir cariye kalmıştır.”³⁵⁷ bilgisi mevcuttur. Hz. Peygamberin gençliğinde “Mekke’deki kabile temsilcileriyle kurulan Hilfü’l Fudül- Seçkinler Yemini veya Seçkinler Andlaşması derneğine Hz. Muhammed de üyeydi.”³⁵⁸ cümlesiyle Hilfü’l-Fudül olan mensubiyeti anlatılsa da Türkçeleştirildiği ‘Seçkinler yemini ya da seçkinler andlaşması’ ifadeleriyle ilk defa burada karşılaşılmaktadır. Diğer çocuk kitaplarında ve hatta güncel çalışmalarda “Hilfü’l Fudül-Erdemliler Birliği” olarak yer almaktadır.

Cahiliye dönemi geleneklerine *Sevgili Peygamberim*’de tek paragrafla şu şekilde değinilmiştir:

Kız çocuklarını diri diri toprağa gömerlerdi. Erkek çocukları onlara gurur verirdi. Kız çocuğu doğduğu zaman bundan utanırlardı. Bu utancı temizlemek içinde kız çocuklarını öldürürlerdi. Eğer peygamberimizin kızı olsaydı insanlar onu küçük görecekti. Fakat Allah ilk çocuğunun erkek olmasını

---

³⁵⁴ Akkoyunlu, *Örneğim Peygamberim*, 12.

³⁵⁵ A.g.e., 138.

³⁵⁶ Öztürk, Levent. “Necaşi Ashame”. *DİA*. (İstanbul: TDV Yayınları, 2006), 32/476-477.

³⁵⁷ Doğru, *Sevgili Peygamberimi Öğreniyorum*, 7.

³⁵⁸ Doğru, *Sevgili Peygamberimi Öğreniyorum*, 13.

takdir etti. Böylece Muhammed insanların gözünde daha çok sevildi. Kasım vefat etti. Çünkü son peygamberin erkek çocuğu olması ilerde problem olabilirdi. Hazreti Muhammed oğluna “sen peygamber değilsin!” dese de yine insanlar onu peygamber olarak görebilirdi. Bu ve daha bilmediğimiz birçok sebeple Allah, Hazreti Muhammed’e verdiği erkek çocuğunu geri aldı.³⁵⁹

Buradaki ifadeler incelendiğinde bir çocuk kitabından ziyade yetişkinler için yazılmış hem kız çocuklarının neden istenmediği hem de Hz. Peygamber’in erkek evladının neden yaşamadığı hakkında çeşitli anlatımlar görülmektedir. Ancak bunun çocuk siyer kitabı olduğu göz önünde bulundurularak çocuk okuyucuda travmatik düşüncelere neden olabileceği unutulmamalıdır. Burada Hz. Peygamber’in erkek evladı sebebiyle daha çok sevildiği, sonrasında Kasım’ın küçük yaşta vefat etmesinin olası problemleri engellediği açıklanmaya çalışılmıştır. Fakat Hz. Peygamber’in hayatı anlatılırken olayların hikmeti net olarak biliniyormuş gibi ifadeler kullanılması doğru değildir.³⁶⁰ Çocuk okurun anlam dünyasında karşılık bulması açısından, evladının vefat üzüntüsünü yaşayan bir Peygamber anlatımının daha doğru olacağı düşünülmektedir.

Hz. Peygamber’e gelen ilk vahyin konusu *Sevgili Peygamberimi Öğreniyorum*’da “Bu gelen ilk vahiy insanlığın en muhtaç olduğu okuma ve yazma ile ilgilidir. İnsanlık cahillikten ancak böyle kurtulabilir. İslam’ın temel ibadetleri olan namaz, oruç, hac, zekât gibi ibadetlerden önce okuma ve yazma emrinin verilmesi çok anlamlıdır.”³⁶¹ şeklinde ifade edilmiştir. Ancak gelen ilk emir "Oku! Seni yaratan Rabbinin adıyla Oku!"³⁶² olup yazmayla ilgili herhangi bir ifade yoktur. İlk emir de olmayan yazma konusunun iki defa zikredilmesinin yanlışlığı pekiştirdiği görülmektedir.

Gül Peygamberim’de Ebu Talib’in iman edip söylentilerden çekindiği için imanını insanlara söylemediği ifade edilmiştir.³⁶³ Ancak “Ebû Tâlib müşriklerin, ölüm

---

³⁵⁹ Varlı, *Sevgili Peygamberim*, 36.

³⁶⁰ Yorulmaz, *Senaryo Yaklaşımlı ve Etkinlik Temelli Siyer Öğretimi*, 48.

³⁶¹ Doğru, *Sevgili Peygamberimi Öğreniyorum*, 7.

³⁶² Kollektif, *Kur’an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali*. (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2003). Alak Suresi (96:1)

³⁶³ Kara, *Gül Peygamberim Hz. Muhammed (sav) Çocuklar İçin Siyer*, 20.

korkusundan dolayı Müslüman olduğunu ileri sürerek kendisiyle alay edebileceklerini söyleyerek onlara karşı küçük düşmek istemediğini belirtmiş ve Resûl-i Ekrem'in teklifine olumlu cevap vermemiştir.³⁶⁴ Yani iman teklifini reddetmiştir.

Miraç hadisesinin başlangıcı *Güneşe Yolculuk*'ta şu ifadelerle yer almaktadır:

Peygamberimiz bir gece amcasının kızı Ümmü Hani'nin evinde uyumuştur. Bir gürültüyle uyandı. Ansızın tavan açılmış ve Cebrail (as) içeri girmişti. Peygamberimizin çocukluğundaki gibi göğsünü yardı ve zemzemle yıkadı. Burayı iman ve hikmetle doldurduktan sonra mühürledi. Sonra Burak ismindeki bineğe bindirilen Hz. Muhammed, Mescid-i Akşa'ya götürüldü.³⁶⁵

Oysa klasik kaynaklarda bu şekilde detaylı bir hadiseye yer verilmeyip, Cebrail'in (a.s.) gelip Burak isimli binek ile Mescid-i Akşa'ya götürdüğü anlatılmaktadır. Ancak manevi bir operasyondan bahsedilmeden Miraç hadisesi Kur'an-ı Kerim'de İsrâ Suresi'nde şu şekilde geçmektedir:

Bir gece, kendisine bazı ayetlerimizi gösterelim diye kulunu Mescid-i Haram'dan çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Akşa'ya götüren Allah eksiklerden münezzehtir. O, gerçekten her şeyi işitmekte ve görmektedir.³⁶⁶

Hz. Peygamber doğmadan önce vuku bulan fil olayının aktarımında çeşitli farklılıklar mevcut olmakla beraber genel olarak bu olayın pedagojik olarak uygun bir dille aktarıldığı görülmektedir. Kur'an-ı Kerim'de Fil suresinde anlatılan bu hadisenin Allah'ın her şeye gücünün yettiğini gösteren bir örnek olarak kitaplarda aktarılmasının yerinde olduğu kanaatindeyiz. Ancak kesinliğine dair kaynaklarda yeterli bilgi bulunmayan farklı rivayetlerin de mevcut olduğu, gün, yaş, diyalog gibi ayrıntıların çocuk siyer kitaplarında zikredilirken daha temkinli olunmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

---

³⁶⁴ Ethem Ruhi, "Ebu Talib", *DİA* (İstanbul: TDV, 1994) 10/237-238.

³⁶⁵ Sevim, *Güneşe Yolculuk Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Hayatı*, (İstanbul: Şule, 2020),14.

³⁶⁶ Kollektif, *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Mealî*. (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2003). İsrâ Suresi (17:1).

Hız. Muhammed'in (s.a.v.) çocukluğu ve gençliğiyle ilgili örneklemde yer alan anlatımlar aktarılmıştır. Fakat Peygamberimizin gençliğinde katıldığı Hilf'l-Fudl'n (Erdemliler Birliği) tüm aşamalarıyla kitaplarda daha fazla yer bulmasının, çocuğun karakter inşasında faydalı olacağı düşünülmektedir. Bununla beraber Hız. Peygamber'e verilen El-emin unvanı, onun hayatının her aşamasında taşıdığı güvenilir sıfatıyla kitaplarda kullanılmıştır. Hız. Muhammed, kendisine Peygamberlik görevi verilmeden önce de güvenilir ve dosdoğru bir insandı.³⁶⁷ Bunun okura aktarılması ve çocuk zihninde bu şekilde güvenilir Peygamber tasavvuru oluşması din eğitimi açısından önemlidir.

3.2.4. Popüler Kültürün Etkisinde Kalan Anlatımlar

Araştırmanın dokuzuncu alt problemi "Hız. Peygamber'in hayatını konu alan ocuk kitaplarında popüler kültürün etkisinde kalan anlatımlara yer verilmiş midir?" şeklinde düzenlenmiştir. Bu başlık altında kitaplardan ilgili anlatımlara yer verilerek bu probleme yanıt aranacaktır.

Çocuklara Hız. Muhammed'i (s.a.v.) anlatmak için seçilen anlatım yöntemlerinde orijinal olsun diye farklılaştırılmış anlatımlarla karşılaşılmaktadır. Fakat bu tür kurgular tercih edilirken çok dikkatli olunmalı, anlatılanın Hız. Peygamber'in hayatı olduğu unutulmamalıdır. Bu bölümde İslam kültüründe olmayan fakat popüler kültür kisvesi altında kitaplarda kendine yer bulan anlatımlara yer vereceğiz.

Hikâyelerle 365 Gün Siyer Saati isimli eserde popüler kültürün izlerini öncelikle Hız. Ali'nin Müslüman olmasının anlatıldığı bölümde "Kk Ali'nin Müslüman olmasına çok sevenen Zeynep: -Anne, Hazreti Ali gibi bende Müslüman olmak istiyorum, deyince kk hanım için ev halkı bir tören yaptı. Hep beraber Kelime-i şehadet getirerek Müslüman olduklarını bir kez daha dillendirdiler."³⁶⁸ ifadeleriyle zaten

---

³⁶⁷ Tursun, Hatice Kübra, "Hız. Peygamber'in Hayatını Konu Alan ocuk Kitaplarındaki Tarihi Bilgilerin Değerlendirilmesi" (Yayınlanmamış YL Tezi. A.. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011), 65.

³⁶⁸ Karaçam ve Karaçam, *Hikâyelerle 365 Gün Siyer Saati*, 80.

Müslüman olan küçük kız Zeynep'e, Müslüman oldukları için böyle bir törene ihtiyaç olmadığı açıklanmak yerine düzenlenen törenden bahsedilmektedir.

İslamiyet'te yeri olmayan ancak kültürel aktarımlarla yerleşen, anneler günü, doğum günü gibi bazı özel günler de *Hikâyelerle 365 Gün Siyer Saati*'nde kendisine yer bulmuştur. Anneler günü, "Sıra hediyeleşmeye gelmişti. Yusuf bir gül demetini annesine verdi. Zeynep de diğer gül demetini yine annesine verdi. Ancak Zeynep: Anne bu gül demeti dünyanın en güzel insanını doğuran Amine annemiz için dedi."³⁶⁹ sözleriyle kitapta yer bulurken Mevlid kandili için yapılan hazırlıklar şu ifadelerle yer almıştır:

Şimdi mutfakta özel bir şey yapma zamanıydı. Evet Peygamberimiz için doğum günü pastası... Baş aşçı Ayşegül Hanım ve yardımcıları Yusuf ve Zeynep pastanın güzel olması için çok özen gösteriyorlardı. Artık her şey hazırды. Sadece akşam babalarının işten gelmesini bekleyeceklerdi. Murat Bey bugüne özel güllerden oluşan bir çiçek buketi yaptırdı. Çocuklarına hediye aldı. Dört tane de fazla aldı. Peygamberimiz hediyeleşmeyi seviyordu. Çocukları aldıklarını arkadaşlarına hediye edebilirlerdi. Hep beraber yemeklerini yediler. Akşam namazını kıldılar. Kur'an okudular. Dualarını ettiler. Artık pastayı kesme zamanıydı. Pastayı da kesip Peygamberimizin doğum gününü kutladılar.³⁷⁰

Son olarak kitaptan aktaracağımız örnek, Hz. Peygamber'in ümmi olduğu ve cahiliye geleneklerinden uzak olduğu unutulurak "Birkaç gündür Peygamberimizin özelliklerinin konuşulması Yusuf'un aklına bir sorunun takılmasına neden olmuştu. O da; Peygamberimiz herhangi bir sanatla uğraşmış mıydı? Sorunun muhatabı baba Murat Bey oldu. Elbette oğlum. Birçok peygamberin uzmanlaştığı bir sanat dalı vardır. Peygamberimiz şiir yazmada çok iyidir."³⁷¹ cümleleriyle Hz. Peygamber'in şair olduğuna yer verilmesidir.

---

³⁶⁹ A.g.e., 302.

³⁷⁰ Karaçam ve Karaçam, *Hikâyelerle 365 Gün Siyer Saati*, 304.

³⁷¹ A.g.e., 342.

Bu metinler yalnızca bir kitapta yer almaktadır. Şaban Öz'e göre Hz. Peygamber'in edebiyat ile meşguliyeti ve doğum gününün parti şeklinde kutlanışının anlatıldığı bu iki metin İslamî değerlere karşı sınırların zorlandığı bir durumdur.³⁷² Popüler kültürün etkisinde doğum günü pastaları hazırlanıp, zaten Müslüman olan çocuklara İslamiyet'e giriş törenleri düzenlenmesi Hz. Peygamber'in örneğinin, hayatının yer aldığı kitaplarda bizce bulunmaması gereken anlatımlardır. Bunların yerine doğum günü olduğu için yapılan pasta detayı çıkartılarak ikram olarak çocukların en sevdiği pastanın yapılması, Kur'an okuyup, namaz kılıp, hediyeleşmek daha uygun olacaktır.

Örneğim Peygamberim isimli kitapta ise "İslam'a hakaret eden, Müslümanlar aleyhinde sürekli kamuoyu oluşturan bazı şairler, gazeteciler, medyacılar ve sosyal medyayı kullananlar; Peygamberin emriyle yakalanıp idam edildiler. Bunların başında Yahudi Ka'b bin Eşref geliyordu."³⁷³ metni dikkat çekmektedir. Metin içerisindeki sosyal medya kullananlar, medyacılar ve gazeteciler ifadelerinin 1400 yıl önceden bahsedildiği unutulmuş yazıldığı düşünmekteyiz. Bir yandan kabile isimleri verilip, dönem geleneklerinden bahsederken diğer yandan yüzyıllar atlayıp bugünün iletişim araçlarının aynı metinde olması anlaşılması zor bir durumdur.

4.4. 3.3. Pedagojik Açıdan Uygun Olmayan Anlatımlar

Araştırmanın onuncu alt problemi "Hz. Peygamber'in hayatını konu alan çocuk kitaplarında pedagojik olarak uygun olmayan anlatımlara yer verilmiş midir?" olarak düzenlenmiştir. Bu başlık altında Hz. Muhammed'in örneğini, onu tanıtarak anlatmayı hedefleyen çocuk siyer kitaplarında ilköğretim dönemine pedagojik olarak uygun olmayan unsurlara değinilecektir. Bu unsurların başında uzun uzadıya yer alan savaş ve öldürme sahneleri gelirken bunu ilk Müslümanlara yapılan eziyetler takip etmektedir. Bu konuların mümkün olduğunca mübalağadan uzak ve basit cümlelerle, çocuğa hitap eden olaylar öne çıkarılarak, akıcı bir kurgu ışığında anlatılması faydalı olacaktır.³⁷⁴ Çocuklara Hz. Peygamber'i tanıtmak, örneğini en güzel şekilde

---

³⁷² Şaban Öz, "Çocuklar İçin Yazılan Siyer Kitaplarındaki Sorunlar ve Çözüm Önerileri" *Siyer Öğretimi / Çocuk Kitapları, Edebi Eserler ve Popüler Yayınlar Bildiri Kitabı, 10-12 Şubat 2017*, (Darıca: Siyer Vakfı,2017), 86.

³⁷³ Akkoyunlu, *Örneğim Peygamberim*, 84.

³⁷⁴ Yorulmaz, *Senaryo Yaklaşımlı ve Etkinlik Temelli Siyer Öğretimi*, 34.

anlatabilmek için okunan ve okutulan bu kitaplarda pedagojik açıdan uygun olmadığı düşünülen anlatımların bulunma durumu şu şekildedir:

Tablo 7: Kitapların Pedagojik Durumu

	Sayı	Yüzde %
Pedagojik olarak uygun olmayan unsur içeren	15	35
Pedagojik olarak uygun olmayan unsur içermeyen	28	65

Çocuklar için yazılan siyer kitaplarının temel ölçütü ‘çocuğa göre’ ve ‘çocuğun gerçekliği’ olmalı bunun yanı sıra kitaplar vahye ve sünnete dayanmalıdır.³⁷⁵ Gelişim özellikleri göz önüne alınarak örnekleme incelenen kitapların %35’inde pedagojik olarak uygun olmamakla beraber çocukların anlam dünyalarında da karşılığı olmayan anlatımlarla karşılaşmıştır. Daha çocukken hatta bazı anlatımlarda bebekken hiçbir suçu olmadığı halde sırf kız olduğu için canlı canlı toprağın altına gömülen kız çocuklarını bir çocuğa anlatmak onun din eğitimine, Hz. Peygamber’i tanıyıp örnek alabilmesine hiçbir şekilde katkı sunmaz.

Kitapların başında ya da arkasında ‘vahyin onaylamadığı hiçbir ifade kullanılmamıştır, abartılı anlatımlardan kaçınılmıştır.’ denilmekte fakat devamında “Kız çocuklarını diri diri toprağa gömecek kadar vahşileşmişlerdi.”³⁷⁶ ifadeleriyle sosyal durum kaleme alınmaktadır. Olması gerekeni bilip, bunu uygulamaktan uzak anlatımlara yer vermenin faydası yoktur. Bu tür travmatik olabilecek anlatımlara, Peygamber Efendimiz (s.a.v.)³⁷⁷ ve Peygamber Efendimiz’in (s.a.v.) Hayatı³⁷⁸ kitaplarında olduğu gibi hiç yer verilmemesi ya da 365 Günde Sevgili Peygamberim eserindeki gibi detaylandırmadan “Zengin fakiri eziyor. Kız çocukları istenmiyordu.”³⁷⁹ ifadelerine

³⁷⁵ Şirin, “Çocuk Siyeri Yazma Kılavuzu İçin Ön Bilgi Notları”, 279.

³⁷⁶ Akkoyunlu, *Örneğim Peygamberim*, 12.

³⁷⁷ Öze, *Peygamber Efendimiz (s.a.v.)*, 17.

³⁷⁸ Hamit Yolcu, *Peygamber Efendimiz’in Hayatı*; 1. bs. (İstanbul: Siyer Çocuk, 2019),13.

³⁷⁹ Damla, *365 Günde Sevgili Peygamberim*, 19.

benzer anlatımlar tercih edilmesi uygun olacaktır. Bu durum yalnızca mezkûr esere ait olmayıp aşağıdaki örneklerde de yakın anlatımlara yer verildiği görülmüştür.

Cahiliye döneminde kız çocukları ile ilgili anlatımlara örnekleme incelenen kitaplardan alıntılarla yer verilecektir. *Gül Peygamberim* adlı kitapta “Hatta bazıları cahillikte ve kötülükte o kadar ileri gitmişlerdi ki; yeni doğan kız çocuklarını, sırf kız oldukları için diri diri toprağa gömüyorlardı.”³⁸⁰ ifadeleri ile yeni doğmuş bebeklerin dahi acımasızca toprağa verildiği ifade edilmektedir. Yine cahiliye dönemini tarif etmek amacıyla *Sevgilinin Öyküsü* kitabında “Kızların diri diri gömüldüğü, güçsüzlerin kırbaçla dövüldüğü bir zamandı.”³⁸¹ cümleleri yer almaktadır. *Örneğim Peygamberim* kitabında ise durum daha da detaylandırılarak kız çocukları ve kadınlar üzerinden “Kadın, adeta bir eşya ve hayvan gibi miras muamelesi görüyordu. Bir kısım yiyecekler erkeklere mahsustu ve kadınlara yasaktı. Erkekler diledikleri kadar kadınla evlenebiliyorlardı.”³⁸² cümleleriyle travmatik bir etki bırakabileceği düşünülen ifadeler yer verilmiştir. Bu anlatımlar Hz. Peygamberi tanımaya da katkı sunmamaktadır. Kız çocuklarının durumu ile ilgili son olarak değineceğimiz anlatım *Sevgili Peygamberim* kitabındaki “Kız çocuklarını diri diri toprağa gömerlerdi...”³⁸³ ifadeleri olacaktır.

Kitaplarda yer alan cahiliye geleneklerinden en dikkat çeken kız çocuklarının hayatlarına son verilmesi işlenirken bu kitaplarda bunlara karşı çıkan aynı dönemde yaşayan Zeyd b. Amr b. Nüfeyl gibi kişilerden hiç bahsedilmemiştir. Ancak kitapların genel anlatımında mutluluk çağı, saadet asrı diye bahsedilen Hz. Peygamber’in çocukluğunun ve yaşadığı dönemlerin anlatıldığı ifadelerin birkaç sayfa ilerisinde, ürkütücü ve karanlık anlatımların olmasının da doğru olmadığı düşünülmektedir.

Hz. Peygamber’e ilk inanan sahabilerin yaşadığı zorluklara da kitaplarda değinilmiştir. Özellikle Hz. Bilal’e yapılanların benzer anlatımlarla birkaç kitapta yer aldığı görülmektedir. *Gül Peygamberim* kitabında “Müslüman olduktan sonra müşrikler, Bilal’in boynuna ip takmışlar, sokaklarda kızgın kumların üzerinde

---

³⁸⁰ Ömer Nasuhi Bilmen, *Gül Peygamberim*, 1. bs. (İstanbul: Mavi Lale,2016),40.

³⁸¹ Nalbant, *Sevgilinin Öyküsü*, 32.

³⁸² Akkoyunlu, *Örneğim Peygamberim*, 17.

³⁸³ Varlı, *Sevgili Peygamberim*, 36.

dolaştırmışlardı.”³⁸⁴ ifadeleriyle anlatılırken, *Anne Bana Peygamberimizi Anlat* isimli eserde biraz daha detaylandırılarak şu şekilde anlatılmıştır:

*Bilal'i çöle götürüp yere yatırdılar ve göğsünün üstüne kocaman bir kaya koydular. Bilal o ağır kayanın altında inlerken Allah'ın bir olduğunu söylüyor ve putlara asla inanmıyordu. Hz. Ebubekir onu bu halde görünce çok büyük paralar vererek sahibinden satın aldı ve özgürlüğüne kavuştu. Ancak bazı Müslümanlar bu işkenceler sırasında hayatını kaybederek şehid oldular.*³⁸⁵

Çeviri eserlerden *Son Mühür*’de Hz. Bilal’in Müslüman olduğu için maruz kaldığı işkenceleri “Bir gün Ebu Bekir bir adamın kölesini dövdüğünü gördü. Adam zenci köleyi kızgın çöle sırt üstü yatırmış ve göğsünün üstüne de büyük bir kaya koymuştu. Ondan Allah’ı inkar etmesini istiyordu.”³⁸⁶ ifadeleriyle anlatmıştır. *Nur Peygamberim Seyyah Sıraç Hicaz*’da kitabında ise efendisinin Hz. Bilal’e yaptıkları şu cümleler ile yer bulmuştur:

*Kırbacıyla dövmüş, aç ve susuz bırakmış. Hakaretler etmiş, Mekke sokaklarında boynuna ip bağlayıp gezdirmiş. Bu eziyetlere karşı Bilal-i Habeşi: ‘Allah birdir, Muhammed de O’nun kulu ve Rasulüdür, diyormuş. Zengin adam iyice kızmış Bilal-i Habeşi’yi kızgın kumlara yatırmış. Ellerinden ve ayaklarından bağlamış. Karnına ağır taşlar koydurmuş.*³⁸⁷

Varlıkların Dilinden Efendimiz kitabında Hz. Bilal’e yapılanlar daha da detaylandırılarak taşların dilinden şu ifadelerle anlatılmıştır:

Kendi putlarını bırakarak Allah’a inanan Bilal’e çok kızdı. Sinirinden deliye döndü. Ne yapıp edip onu inancından vazgeçirecekti. Onu günlerce aç bıraktı. Boynuna ip takıp Mekke sokaklarında sürükledi. Çıplak sırtına kamçılar vurarak kanattı. En sonunda da kızgın kumların üzerine yatırdı. O sırada ben güneşin altında ateşten bir top gibiydim. Hazreti Bilal’i kızgın kumlar üzerine

---

³⁸⁴ Bilmen, *Gül Peygamberim*, 40.

³⁸⁵ Yıldırım, *Anne Bana Peygamberimizi Anlat*, 50.

³⁸⁶ El-Alami, *Son Mühür*, 48.

³⁸⁷ Acar, *Seyyah Sıraç Hicaz*’da *Nur Peygamberim*, 143.

yatan o zalim, birden beni gördü. Yanındaki kölelerine: 'Bu siyah taşı çabuk göğsüne koyun, diye hiddetle bağırды.'³⁸⁸

Dinmeyen Gözyaşları kitabında Hz. Bilal'e yapılanlar "Efendisi Umame zalimin biriydi. Bilal'in boynuna ip takar, ipi çocukların eline verirdi. Onu sokak sokak dolaştırır, hakaret ettirirdi."³⁸⁹ şeklinde yer alırken, *365 Günde Sevgili Peygamberim*'de Hz. Bilal'in yaşadıklarına şu şekilde yer verilmektedir:

*Efendisi bu defa boynuna ip takarak onu yerde sürüklemeye başladı. Hz. Bilal Rabbini ve Peygamberini o kadar çok seviyordu ki işkencelere katlandı, inancından vazgeçmedi. Efendisi hayret ve öfke doluydu. Bir öğle üzeri onu kızgın kumlara yattırды. Üstüne büyük bir kaya parçası koydu. Bilal acı içinde inliyor bir yandan da şöyle diyordu: 'Allah birdir! Muhammed onun peygamberidir!'*³⁹⁰

İlk Müslümanlara yapılan eziyetler kitaplarda sadece Hz. Bilal'e yapılanların anlatılmasıyla bırakılmayıp, diğer sahabilerle de örneklendirilmiştir. *Son Mühür*'de Yasir ailesine yapılanlar, "Müşriklerin ileri gelenlerinden olan Ebu Cehil, bu duruma çok öfkelenđi. Onları çöllerde sürükledi ve kızgın demirlerle vücutlarını dağladı. Ammar'ın anne ve babası, dinleri uğruna gözleri önünde şehit edildiler."³⁹¹ ifadeleriyle anlatılmıştır.

Dinmeyen Gözyaşlarında ise şiddet unsurları bir bir anlatılarak şu şekilde yer bulmuştur:

Güneşin yakıp kavurduğu öğle sıcağında, kızgın taşların üzerinde onları inim inim inletirlerdi. Ebu Cehil ona hakaret eder, o da karşılığını verirdi. Müslümanların bu baş düşmanı, elindeki mızrağı kaldırıp Sümeyye'ye sapladı. O yiğit kadını şehit etti. Babası annesi öldü diye Ammar'ı bırakmadılar. Ona en ağır işkenceyi yaptılar. Sirtına demir gömlek giydirip

---

³⁸⁸ Abdulkadir Süphandağı, *Varlıkların Dilinden Efendimiz*, (İstanbul: Nesil Çocuk, 2010),62.

³⁸⁹ Yaşar Kandemir, *Dinmeyen Gözyaşları*, 1.bs.(İstanbul: Tahlil, 2019),17.

³⁹⁰ Damla, *365 Günde Sevgili Peygamberim*, 89.

³⁹¹ El-Alami, *Son Mühür*, 49.

*güneşin altına bıraktılar. Göğsüne taşlar koyup inim inim inlettiler. Başını suya sokup boğmaya çalıştılar.*³⁹²

Diğer sahabilere yapılanlar ise *Örneğim Peygamberim* 'de “Zenginler ve Mekke'nin ileri gelen devlet adamları, zavallıları eziyor, onları en ağır işlerde hayvan gibi karın tokluğuna çalıştırıyorlardı. Dilediklerini öldürüyor veya satıyorlardı.”³⁹³ ifadesiyle yer bulurken, *Güneşe Yolculuk* kitabında şu ifadelerle anlatılmaktadır.

*Zehra, Karıncaya soruyor: “Müslümanlara çok eziyet yapılmış değil mi? ‘Evet Zehra, gözleri ateşle kör ediliyor, ölene kadar sıcak çölde kırbaçlanıyor; yemek ve içmekten mahrum bırakılmış. O zamanlar yaşamayı çok isterdim. Geceleri kafirlerin yataklarına girer gözlerinden ısırırdım. Anlarıydı o zaman kör edene dek insanlara işkence yapmak ne demek oluyor.*³⁹⁴

Dinmeyen Gözyaşları 'nda, diğer Müslümanlara yapılan eziyetlerin şiddeti şu ifadelerle anlatılmaktadır:

*“Ebu Cehil, kölesi Zinnire’yi döve döve kör etti. ‘Bak gördün mü, tanrılarımız seni cezalandırdı.’ dedi. ‘Asla!’ dedi Zinnire. ‘Gözümü Allah verdi, Allah aldı. O dilerse gözümü yine açar.’ Gerçekten de öyle oldu; birkaç gün sonra Zinnire’nin gözleri açıldı. İnkarcılar ona da bir bahane buldular: ‘Şu Muhammed çok büyük bir büyücü!’ dediler. İşkence yaparken kadın, erkek, büyük, küçük demediler. Zinnire ve Nehdiye ile kızlarını birlikte dövdüler; dövdükçe yoruldular. ‘Kusura bakmayın, dinlenince tekrar başlayacağız.’ diye onlarla alay ettiler.”*³⁹⁵

Devamında Habbab bin Eret’e yapılanlar ise yetişkin bireylerin dahi yüreğini sızlatan ifadelerle şu şekilde yer almaktadır:

---

³⁹² Kandemir, *Dinmeyen Gözyaşları*, 17.

³⁹³ Akkoyunlu, *Örneğim Peygamberim*, 17.

³⁹⁴ Sevim, *Güneşe Yolculuk Hz. Muhammed’in (s.a.v.) Hayatı*, 92.

³⁹⁵ Kandemir, *Dinmeyen Gözyaşları*, 16.

Ümmü Enmar adlı bir kadının kölesiydi. Bu kadın, Habbap'a olmadık işkenceler yaptırdı. Elbisesini çıkartır, dikenlerin üzerinde sürükletirdi. Onu alev alev yanan ateşe yatırırlardı. Ateş sönünceye kadar ayaklarıyla göğsüne basarlardı. Habbap'ın sırtındaki o yanıklar ömür boyu geçmedi. Bazen Ümmü Enmar öfkesini alamaz, Habbap'ın başını ateşte kızdırdığı demirle dağlardı.³⁹⁶

Ancak aktarılan örneklerin çocuk kitaplarından olduğuna dikkat çekmek gerekir. *Kutlu Peygamberim*'de bu işkenceler şu şekilde anlatılmıştır: “Bir gün Mekke müşrikleri, kızgın demir taraklarla vücuduna basarak Habbab bin Eret isminde bir sahabeye işkence ettiler. Bir başka gün ise Bilal Habeşi'ye kızgın çöl kumları üstünde vücuduna büyük kaya parçaları koyarak işkence ettiler.”³⁹⁷ Bu anlatımlarla çocuk okuyucuya göre olması gerektiği ilkesi göz ardı edilmiştir. Çünkü bu anlatımların bütünü travmatik olabilecek öğeler içermektedir. Özellikle detaylandırılarak verilen eziyetler, o dönemde yaşayan Müslümanlara yapılanlar, çocuklara Müslümanların aciziyetini düşündürmesi bakımından da değerlendirilmeli, bu kadar ayrıntılı anlatımlardan kaçınılmalıdır.

365 *Günde Sevgili Peygamberim* kitabında bu dönemde eziyetlere maruz kalmış bir sahabe anlatılırken şu cümlelere yer verilmiştir:

Bir adam vardı. Adı Ebu Mesud'du. Kölesine çok sinirlenmişti. Elindeki kırbaç kölenin sırtına hızla indiriyordu. Kırbaçın şaklaması taa uzaklardan duyuluyordu. Adam vurdukça daha hızlı vuruyor, öfkesi bir türlü dinmiyordu. Köle acılar içindeydi. Sırtına inen her bir kırbaç darbesiyle daha çok canı yanıyor, gözünden yaşlar akıyordu.³⁹⁸

---

³⁹⁶ A.g.e., 17.

³⁹⁷ Kaya, *Kutlu Peygamberim*, 86.

³⁹⁸ Damla, *365 Günde Sevgili Peygamberim*, 208.

Ebu Cendel ile ilgili *Sevgili Peygamberimi Öğreniyorum* kitabında şu ifadeler yer almaktadır:

Kureyş'in elçisi Süheyl, Müslüman olan oğlu Ebu Cendel'i evinde zincire vurmuştu. İşte evden kaçmayı başaran Ebu Cendel tam bu sırada ayağında bukağılarla ve zincirlerini sürüyerek, Hudeybiye'ye geldi Müslümanlara sığındı. Anlaşma gereği geri verildi.³⁹⁹

Ancak merhamet dini İslamiyet'te merhamet timsali Hz. Peygamber'in zor durumda olan bir Müslümanı müşriklere geri vermesini çocuk okuyucunun nasıl tasavvur edebileceği düşünülmemektedir. Bu tür anlatımlara ya hiç yer verilmemeli ya da bunun neden yapıldığı tatmin edici bir şekilde açıklanmalıdır.

Örnekleme incelenen kitaplarda travmatik olabileceği düşünülen şiddet öğelerinin anlatımına Cafer bin Ebu Talib'e yapılanlarla devam etmek gerekirse, *Gül Peygamberim*'de iki kolunu savaşta kaybetmesi şu cümlelerle kaydedilmektedir:

Mute savaşı meydana gelirken Peygamberimiz harp alanında neler olduğunu gözleri önünde oluyormuş gibi görüyordu. Şehitlerin ardından gözlerinden yaşlar akarken, yanındakilere anlatıyordu. Hz. Cafer'e (r.a.) kesilen iki kolunun yerine Allah tarafından iki kanat verildiğini müjdeledi. Bu yüzden 'Caferi Tayyar' yani 'Uçan Cafer' denilmişti.⁴⁰⁰

Ebu Cendel'in Zincirleri'nde ise Hz. Cafer'in şehadeti şu cümlelerle anlatılmaktadır:

Efendimiz'in amcasının oğlu Cafer: 'Cennet kokusundan daha güzel koku yoktur' diyerek düşmanla çarpıştıyordu. Derken düşman onun bir elini kesti. Cafer sancağı öteki eline aldı. O eli de kesilince, sancağı kolunun altına kıstırdı. Sonunda Cafer şehit düştü. Daha otuz üç yaşındaydı. Vücutunda tam doksan kılıç ve mızrak yarası vardı.⁴⁰¹

---

³⁹⁹ Doğru, *Sevgili Peygamberimi Öğreniyorum*, 176.

⁴⁰⁰ Bilmen, *Gül Peygamberim*, 119.

⁴⁰¹ Kandemir, *Ebu Cendel'in Zincirleri*, 67.

Aynı olay *Örneğim Peygamberim* 'de “Çok şiddetli bir savaş oldu. Bayrağı Zeyd aldı ve şehit oldu. Cafer aldı ve şehit oldu. Cafer'in cesedinde doksandandan fazla ok ve mızrak yarası vardı.”⁴⁰² cümlesiyle anlatılmıştır.

Örneklemede incelediğimiz kitaplardan buraya aktardığımız metinlerde ‘kız çocuklarının diri diri toprağa gömülmesi, ilk Müslümanlara Hz. Bilal ve Ammar ailesine yapılan eziyetler ve savaş sahneleri’ oldukça fazla yer almaktadır. İncelenen 43 kitaptan 15’i İslamiyet’in ilk dönemlerini savaşlarla, büyük kayıplarla, değer verilmeyen çocuk ve köle yaşantılarıyla ifade edip ardından çocuklara mutluluk çağı, asr-ı saadet nitelendirmeleriyle anlatmaktadır. Ancak birbirini desteklemeyen bu anlatımların hedef kitledeki çocukların gelişim özellikleri düşünüldüğünde anlam dünyalarında karışıklığa sebep olacağı düşünülmektedir.

Son olarak Uhud Savaşı’nda Hz. Peygamber’in yaralanması ve Hz. Hamza’nın şehid edilmesiyle ilgili dikkat çeken iki anlatıma yer verilecektir. *Gül Peygamberim* kitabında Hz. Peygamber’in yaralanması “Uhud harbinde Peygamberimiz (s.a.v.) savaş meydanında yalnız kaldı. Mübarek dudağı yarıldı, bir mübarek dişi kırıldı. Zırhının iki çivisi kırılıp o mübarek vücuduna saplanmıştı.”⁴⁰³ şeklinde yer almıştır.

Güneşe Yolculuk kitabında ise Hz. Hamza’nın şehid olması diğer olayların ve anlatımların üstünde çok daha şiddetli şu ifadelerle tasvir edilmiştir:

Sonra Hint, gökyüzünü korkutan bir kahkaha atarak Hz. Hamza'nın karnını deşti ve ciğerini eline aldı. Elleri arasından akan kan değil de mücevhermiş gibi heyecanla baktı, avucundaki ciğere ve onu ağzına götürüp çiğnemeye başladı. Tüm yüzü kana bulanmıştı, ağzına çiğnediği ciğerlerin parçası bulaşmıştı. Tüm ciğeri delirmiş bir yüz ifadesiyle çiğnedi, çiğnedi, çiğnedi.. Hz. Hamza'yı öldüren vahşi ona korkuyla bakıyordu. Hint istemesine rağmen ciğeri yutamadı. Ağzının yarısında et parçaları olduğu halde Vahşiye sarılıp onu kanlı yüzüyle öptü. Diğer kafir kadınlar ise şarkılar söyleyip mübarek şehitlerin arasında dolaşiyor; onların parmaklarını, kulaklarını, dillerini, burunlarını ve başka uzuvlarını da keserek gerdanlık yapmaya ve

---

⁴⁰² Akkoyunlu, *Örneğim Peygamberim*, 119.

⁴⁰³ Bilmen, *Gül Peygamberim*, 97.

*boyunlarına takmaya çalışıyorlardı. Kadınlar yerden çiçek kopartır gibi ellerindeki bıçaklarla müminlerin uzuvlarını güle oynaya kesiyorlardı. Boyunları dil ve parmaklardan yapılmış kanlı gerdanlıklarla doluydu.*⁴⁰⁴

Çocuklara yönelik siyer kitaplarında konuların seçimine özellikle dikkat edilmeli ve sahih dahi olsa çocuklar için travmatik sayılabilecek, olumsuz duygulara neden olan anlatımlara yer verilmemelidir.⁴⁰⁵ Yukarıda yer alan ifadeler yetişkin kitaplarında dahi anlatımının fayda vermeyeceği düşünülen bir içeriktedir. Çocuklar için yazılmış, kurgusu farklı ve keyifli bir eser oluşturulmuşken tarafımızca bu anlatımların olmamasının daha faydalı olacağı düşünülmektedir. Halihazırda yirmi beşinci baskısı yapılmış olan bu kitabın en azından yeni yapılacak olan baskılarında bu detay çıkarılmalıdır.

Hz. Hamza'ya ok atmak suretiyle onu şehid eden Vahşi'nin, Hz. Peygamber'in Allah'ın ayetleri ile İslam'a çağrısı üzerine Müslüman olması İslam dininin yüceliğini ve Allah'ın affediciliğini göstermektedir.⁴⁰⁶ Hz. Hamza'nın şehadeti detay verilmeksizin anlatılarak, Vahşi'nin Müslüman oluşundan bahsedilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Çocuklara her bilgi ayrıntılarıyla verilmemeli, onların dini gelişimlerine uygun, çocuk gibi düşünülerek, çocuk okura göre olay aktarımları yapılmalıdır. Bu konuda M. Ruhi Şirin şu ifadelerle durumu özetlemektedir:

*İslami bilgilerin çocuklara yetişkin algısına göre sunulması, bilginin pedagojik boyutundaki eksikliğin göstergesidir. Efendimizin (s.a.v.) hal, tavır, durum ve yaşantısının geri planda kaldığı, duygu boyutu olmayan metinlerle anlatılmaktadır. Çocuk siyeri yazımında mümin sanatçının Efendimize derin sevgisi ve hürmeti olmadan eserin pedagojik ve estetik boyutuna geçmesi imkansızdır.*⁴⁰⁷

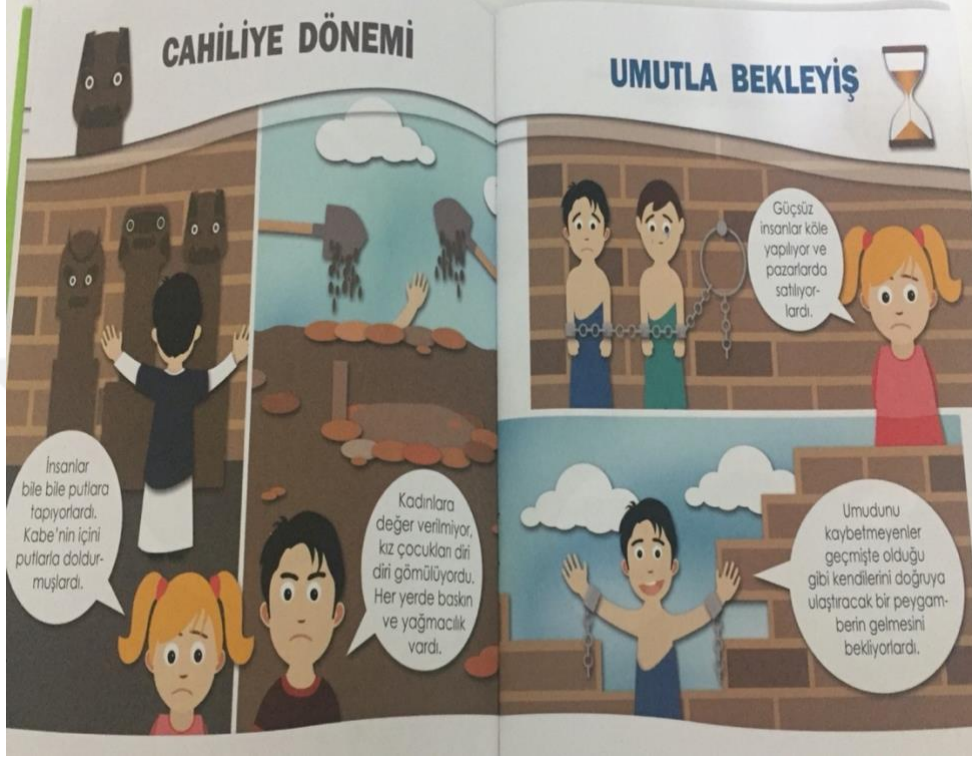
⁴⁰⁴ Sevim, *Güneşe Yolculuk Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Hayatı*, 172.

⁴⁰⁵ Yorulmaz, *Senaryo Yaklaşımı ve Etkinlik Temelli Siyer Öğretimi*, 34.

⁴⁰⁶ Kollektif. *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali*, (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2003). Furkan Suresi (25:70-71).

⁴⁰⁷ Şirin, "Çocuk Siyeri Yazma Kılavuzu için ön Bilgi Notları", 277.

Çocuk kitaplarında anlatım dili kadar görsel dil de etkilidir. Çünkü çocuk önce resmi ardından metni okur. Örnekleme incelenen kitaplarda, resim-metin uyumu ve pedagojik unsurlara uygun olmayan resimlendirme ile *Sevgili Peygamberim*⁴⁰⁸ ve *Sevgili Peygamberimi Öğreniyorum*⁴⁰⁹ kitapları dikkat çekmektedir.

Şekil 1: Korkutucu Resimler İçeren Kitap Sayfası Örneği

⁴⁰⁸ Sevgili Peygamberim;1.Bs. (İstanbul: Tire,2016),10.

⁴⁰⁹ Doğru, Sevgili Peygamberimi Öğreniyorum, 158-159.

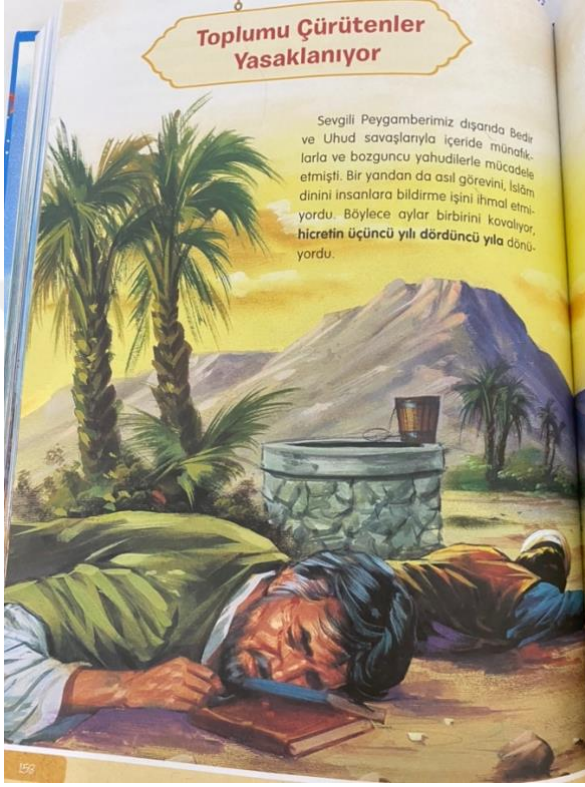

Şekil 1: Kesici Alet İçeren Kitap Sayfası Örneği

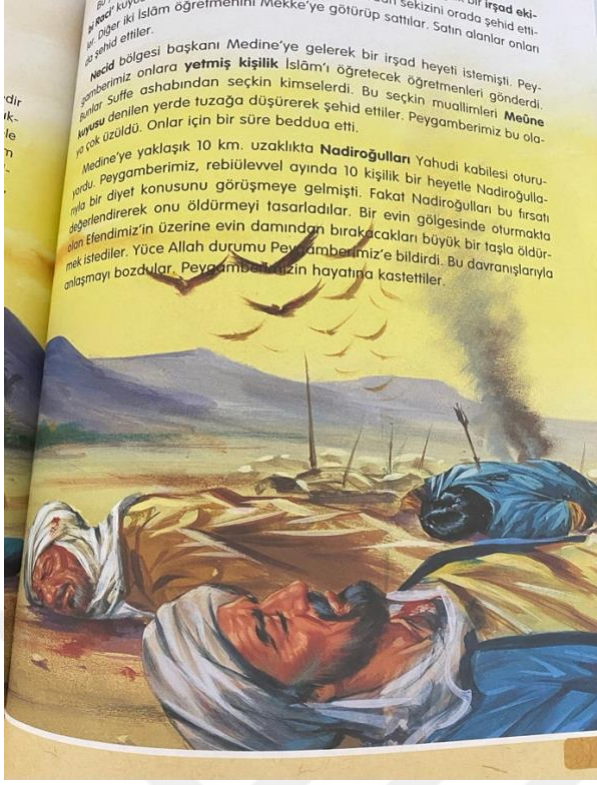

Şekil 3: İşkence Sahnesi İçeren Kitap Sayfası Örneği

Yukarıda yer verilen birinci görselde cahiliye devri kız çocuklarının diri diri toprağa gömülmesi, esir edilmiş, zincirlere vurulmuş insanlarla anlatılırken, bunu takip eden sayfalarda kılıçlara karşı mağdur durumdaki bir kız çocuğu ve sonrasında Müslüman olduğu için eziyet gören insanlara yer verilmektedir. Ancak böyle bir eserde kötülük yapan insanların sevimsiz çizilmesi normalken, şiddetin resmedilmesinin uygun olmadığı düşünülmektedir.

Şekil 4: Kan ve Ölüm İçeren Kitap Sayfası Örneği

Şekil 5: Kan ve Ölüm İçeren Kitap Sayfası Örneği

Yukarıda Uhud savaşında mağlup olan Müslümanların şehid edilmesi resmedilmiştir. Oklar ve kanlar içerisinde savaş meydanında kalan Müslümanların detaylı resmedilmesinin olumlu anlamda bir katkı sağlamayacağı düşünülmektedir.

Çocuklar için yazılan siyer kitaplarında ağırlıklı olarak Mekke dönemi Müslümanlara yapılan kötülükler ve eziyetler, Medine dönemi ise savaşlar ile anlatılmaktadır. Halbuki Hz. Peygamber'in sözlerinde, yaşantısında anlatılanların dışında bize rehberlik edecek birçok unsur yer almaktadır. Güzel örnek (üsve-i hasene) olarak ifade edilen Hz. Peygamber'in hayatını öğrenmek için başvuru olan bu kitaplarda anlatılan şehadet sahnelerinin detay verilmeksizin anlatılması gerektiği düşünülmektedir. Bu konuda başvuru olan kaynaklarda şiddet içeren öğelerin çocuk kitaplarında işlenmesi ile ilgili kabul edilen iki görüş vardır. Birinci görüşü savunanlar, çocuk kitaplarının korku ve şiddet unsurlarından uzak, onları olumsuz yönde etkileyebilecek hiçbir şey içermemesi gerektiğini ifade etmektedir.⁴¹⁰ İkinci görüşte ise, çocuğun psikolojik sağlığını olumsuz anlamda etkilememesi şartıyla hayatın içinde olan her konunun şiddet dâhil çocuk kitaplarında da yer alması gerektiği ve bunun yok sayılmasının

⁴¹⁰ Yalçın ve Aytaş, *Çocuk Edebiyatı*, 114.

doğru olmadığı ifade edilmektedir.⁴¹¹ Çocuk kitaplarında şiddet öğeleri ile ilgili ortaya konan bu düşüncelerden ikincisinin daha uygun olduğunu düşünmekle beraber yer verilen bu şiddet unsurlarının çocukların psikolojilerini etkilememesi gerektiği ölçütüne dikkat çekilmesi elzemdir. Bu noktada yapılan bilimsel çalışmalarda işlenen şiddet öğelerinin olumsuz sonuçlara neden olduğu ortaya konulmuştur.⁴¹² Ancak çocuk kitaplarından şiddet unsurlarını çekip almak yerine psikolojik uygunluğu esas alarak bunun işlenmesi gerektiğini savunanlar tarafından, çocuğun özgüven, empati ve olumsuzluklarla başa çıkabilme becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir. ⁴¹³ Bu konuda yapılan çalışmada verilen örnekler incelendiğinde sözlü ve psikolojik şiddet unsurlarını görmek mümkünken⁴¹⁴ biz çalışmamızda yalnızca fiziksel şiddet öğelerine yer vermenin yeterli olacağı kanaatindeyiz.

Çocukları ruhsal ve sosyal yönden sağlıklı⁴¹⁵, Hz. Peygamber'i model benimsemiş bireyler olarak yetiştirmede önemli materyallerden olan çocuk kitaplarının içeriğinde yer alan şiddet unsurlarının çocuğa görelilik, psikolojik uygunluk ve dini gelişimin göz önüne alınarak değerlendirilmesi ve o şekilde kaleme alınması gerektiği düşünülmektedir. Ne kadar detaylı işlenirse o kadar iyi olur düşüncesinden uzaklaşılmalıdır.

Edebiyat ve eğitim uzmanlarının da yer aldığı bir denetim mekanizması ile bu şekilde şiddet içeren metinlerin azalacağı öngörülmektedir. Çocuğun bakış açısı ile doğru bilgiler ışında, dini gelişim basamakları dikkate alınarak yazılan eserlerin, Hz. Peygamber'in örnek şahsiyetinin inşasında önemli bir yeri olduğu unutulmamalıdır.

Resimli çocuk kitapları dahil tüm çocuk kitaplarında aynı anlatım hassasiyetinin dikkate alınması gerektiği açıktır. Örneklemede incelediğimiz resimli çocuk

---

⁴¹¹ Oğuzhan Yılmaz ve Bilge Destegüloğlu, *Çocuk Kitaplarına Yansıyan Şiddet*, Elementary Education Online, 2019; 18 (3),1102.

⁴¹² Yalçın ve Aytaş, *Çocuk Edebiyatı*, 114.

⁴¹³ Yılmaz ve Destegüloğlu, *Çocuk Kitaplarına Yansıyan Şiddet*, 1103.

⁴¹⁴ A.g.e.,1105.

⁴¹⁵ Muhammed Öztürk ve Songül Giren. "Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklar İçin Hazırlanan Hikâye Kitaplarındaki Korku ve Şiddet Öğelerinin İncelenmesi", *Uluslararası Türkçe Kültür Eğitim Dergisi*, s.5 (2016):2106.

kitaplarının ikisinde bu hassasiyetin dikkate alınmadığı görülmektedir. Diğer kitaplarda ise, düşmanlık eden, kötü davranışlar sergileyen karakterler bu konuda yapılan bir çalışmada belirtildiği gibi sevimli gösterilmeyip, çocuğun kendileriyle özdeşim kurmasının önüne geçecek şekilde resmedilmiştir.⁴¹⁶

Çalışma kapsamında incelenen kitaplarda din eğitimi açısından sorun teşkil eden durumlara bu bölümde yer verilmiş ve gerekçeleriyle açıklanmıştır. Hz. Peygamber'in hayatı anlatılırken özellikle onun davası, karakteri ve insani ilişkilerine yer verilmeli örnek alınabilir bir peygamber tasavvuru oluşturulmalıdır.

---

⁴¹⁶ Mübeccel Gönen, vd.,“Resimli Çocuk Kitaplarındaki Korku ve Kaygı Figürlerinin Resimleme ve İçerik Açısından İncelenmesi”, *International Congress Of Eurasian Social Sciences (ICOESS)*, Özel Sayı, (2017): 3.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada Hz. Peygamber'in hayatını konu alan ilkökul dönemine hitap eden çocuk kitaplarından 43 çocuk kitabı incelenmiştir. Bu kitaplar çocuk kitaplarının taşınması gereken unsurlara göre biçimsel özellikleri; yazım yanlışları, anlatım bozuklukları, resim-metin uyumu, içindekiler kullanımı bakımından değerlendirilmiştir. Ardından Hz. Peygamber'in hayatını konu alan çocuk kitapları din eğitimi bakımından kaynak kullanımı, kaynaklardaki bilgiler ile kitap içeriğinin uyumu, popüler kültürün etkisinde kalan anlatımlar ile din eğitimi ilişkisi bağlamında incelenmiştir. Pedagojik olarak ilkökul dönemine uygun olmayan anlatımlar tespit edilerek gelişim özelliklerine uyulması noktasında da değerlendirilmede bulunulmuştur.

Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi ile çalışılmış, belirlenen evren üzerinden amaçlı bir örneklem seçilmiştir. Seçilen bu örneklem ise betimsel veri analizi ile analiz edilerek yukarıda bahsedilen konular çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Biçimsel özellikler bakımından kitaplar farklılık göstermektedir. Genel olarak kitapların boyutu, ağırlığı, yazı fontu ve puntosu ilkökul dönemi için uygundur. Ancak 365 günü kapsayan her güne bir içerik ile hazırlanmış iki kitabın⁴¹⁷ sayfa sayısı fazla ve kitabın hacmi ağır olduğu için biçimsel olarak ilkökul dönemine uygun değildir.

Kitapların resimlendirilmesinde o dönemi yansıtan deve, çöl gibi unsurlar tercih edilmiş, Hz. Peygamber'i yansıtan gül teması sıkça kullanılmıştır. Ancak kitapların kapakları oldukça renkli ve dikkat çekici tasarlanmışken iç sayfalarında bu albeni tam olarak sürdürülmemiştir. Çocuğun önce resmi okuduğu göz ardı edilerek metin ön planda tutulmuştur.

Hz. Peygamber'in hayatını konu alan çocuk kitaplarında dönemselsel ifade ve terimlerin de sıkça kullanıldığı görülmüştür. Örnekleme incelenen kitaplarda dini terimler sadeleştirilerek, sözlük kullanılarak, kurgu içerisinde açıklanarak veya hiç açıklanmadan kullanılmıştır. Sadeleştirerek dini terimin aslından uzaklaşılması ya da

---

⁴¹⁷ Damla, *365 Günde Sevgili Peygamberim*; Karaçam ve Karaçam, *Hikâyelerle 365 Gün Siyer Saati*.

çocuğun anlam veremediği bir ifade olarak açıklanmadan geçilmesi doğru olmayıp olayın akışında kurgu içerisinde açıklanması kalıcı bir öğrenimi ve çocuğun din diline hakimiyetini desteklemektedir.

Kitapların büyük kısmında yazım yanlışları yapıldığı görülmektedir. Bu da çocukların okumayı yeni öğrendiği ve kitapların okuma-anlama faaliyetine katkı sağlayan büyük bir etken olduğu düşünüldüğünde önemli bir problemdir. Kitapların en azından yeni baskılarında yazım yanlışlarının ortadan kaldırılması gerekmektedir.

İçindekiler bölümü kitapların büyük kısmında mevcuttur. Okunacak bölümün içeriği hakkında bilgi sahibi olunması eğitimci ve ebeveynler için oldukça önemlidir. Bununla beraber içindekiler bölümü çocukların da okuyacağı kitap hakkında bilgi sahibi olmasına katkı sağlamaktadır. İçindekiler kısmı standart başlıklardan oluşan bir bölümdense kronolojik bir takvim ya da konu başlıklarının dışında bir olay fihristi gibi tasarlanarak kitapların tamamında kullanılması tavsiye edilebilir.

Hız. Peygamber'in hayatını konu alan çocuk kitaplarından örneklemede incelediğimiz kitapların bir kısmında tazim ifadelerine hiç yer verilmediği, bir kısmında ise ara sıra yer verildiği görülmüştür. Ancak daima tazim ifadelerine yer vererek metni bu çerçevede oluşturan kitaplar da vardır. Daima tazim ifadelerine yer veren kitapların sayısı diğerlerinin oldukça altında kalmaktadır. Çocukta din dilinin inşası, Hız. Peygamber'e saygı ve salatü selam bilincinin yerleşmesi açısından tüm kitaplarda tazim ifadelerinin atlanılmaksızın yer alması yerinde olacaktır.

Kitapların kaynakça kullanımı ise içindekiler kullanımının çok altında kalmıştır. Örneklemedeki kitapların yalnızca altısında kaynakça kullanılmıştır. Kitaplar incelendiğinde özellikle Risalet öncesi dönemde Hız. Peygamber'in doğumu, çocukluğu, gençliği ile ilgili farklı, ayrıntılı ve abartılı anlatımlarla karşılaşılmıştır. Bu problemin sebeplerinden birinin kitapların yazımı sırasında klasik kaynaklara başvurulmadan yalnızca edebi bir metin olarak ele alınması olduğu düşünülmektedir. Kitapların tümünde yazımı sırasında faydalanılan eserlerden oluşan bir kaynakça kullanılmalıdır.

Hız. Peygamber'in hayatını anlatan çocuk kitaplarında popüler kültürün etkisinde kalan, dikkat çekici olması için kurguya eklenmiş anlatımlarla da karşılaşılmıştır. Bu durum yalnızca bir kitapta mevcut olup okuyucuyu şaşırtmak için Ejderha

benzetmesinin kullanıldığı görülmüştür. Bununla beraber Hz. Peygamber için Mevlid kandilinde yapılan doğum günü pastası ve zaten Müslüman olan bir çocuğa Müslüman olma töreni yapılması da bu başlık altında değerlendirilmiştir.

Hz. Peygamber'in hayatını konu alan çocuk kitaplarında pedagojik olarak uygun olmadığı düşünülen savaş sahnesi aktarımları mevcuttur. Ayrıca ilk Müslümanlara yapılan eziyetler, Müslümanların şehit oluşu gibi durumlar ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Okuyucunun çocuk olduğu düşünülerek bu tarz anlatımlara ve resimlendirmelere hiç yer verilmemesi gerekmektedir.

Hz. Peygamber'in hayatını anlatan çocuk siyer kitapları din eğitimi açısından önemli materyallerden biridir. Anne-babalar ve eğitimciler tarafından çocukların Hz. Peygamber'in hayatını kavramaları ve öğrenmeleri için tercih ettiği çocuk siyer kitapları ne yazık ki çocuk edebiyatında kendine yer bulamamıştır. Her ne kadar bu alanda bir bölüm olarak var olmamış olsa da çocuk edebiyatını kapsayan ilkeler çocuk siyer kitaplarını da içine almaktadır. Tüm çocuk kitapları gibi Hz. Peygamber'in hayatını konu alan çocuk kitapları da “çocuğa göre, çocuğun bakışı ve çocuğun gerçekliği” temele alınarak yazılmalıdır.

Çocuk kitapları, çocuk edebiyatı ilkelerine uygun olarak hazırlanırken gelişim özellikleri de dikkate alınmalıdır. Hz. Peygamber'in hayatını konu alan çocuk kitapları içinse tüm gelişim alanları ile beraber çocuğun dini gelişimi de göz önüne alınmalı ve hitap ettiği yaş aralığının anlayabileceği dini içerikle hazırlanmalıdır. Hz. Peygamber'in hayatıyla ilgili ön plana çıkarılması beklenen hususlar O'nun ahlaki özellikleri ve örnek karakteridir.

Din eğitimi için önemi ise İslam dininin en güzel peygamberimiz tarafından yaşanmış olduğu gerçeğidir. Hz. Peygamber ne kadar iyi tanınır ne kadar güzel anlatılırsa çocuğun dinini tanınmasına o kadar katkı sağlanmış olur. Bu sebeple Hz. Peygamber'in en güzel şekilde çocuklar tarafından tanınması önemlidir.

Çocuk siyer kitapları tematik olarak yalnızca Hz. Peygamber'in hayatındaki güzel örneklerin işlendiği bir anlatım biçimiyle ya da kronolojik olarak Hz. Peygamber'in doğumundan vefatına kadar tarihsel süreçte meydana gelen olaylarla yazılmaktadır. Ancak din eğitime katkısı bakımından örnek alınabilir bir peygamber tasavvuru

geliştirebilmek için bütünsel bir anlatım biçimi benimsenmesinin daha iyi olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın bulgular kısmında problemleri görülen unsurlara vurgu yapılmıştır. Fakat bu durum örneklemdeki kitapların din eğitimi açısından tamamen problemleri çalışmalar olduğunu göstermemektedir. Bahsi geçen hususların dışında kitapların din eğitimi açısından faydalı olduğu görülmüştür. Bu çalışma vurgulanan eksikliklerin giderilmesi ile daha etkin çocuk siyer kitapları yazılması noktasında bir rehberlik çalışması olarak görülmelidir.

Anlaşılır bir dil kullanılarak, örnek alınabilir bir peygamber tasavvuru etrafında Kur'an'a ve vahye dayanan çocuk siyer kitapları din eğitiminin en önemli kaynağıdır. Bu sebeple çocuk siyer kitaplarını yazan kişilerde bulunması gereken nitelikler Şaban Öz⁴¹⁸, M. Ruhi Şirin⁴¹⁹, Musa Mert⁴²⁰ ve Fatma Şengül⁴²¹ tarafından yapılan çalışmalarda tespit edilmiştir. Buna göre çocuk siyer kitapları; yanlış bilgi aktarımından kaçınılması, doğru ve yeterli bilgilere yer verilmesi açısından İslam tarihi konusunda uzman, 'çocuğa göre' ilkesi ve anlatım dilinin dikkat çekici kurgu içerisinde devam edebilmesi açısından çocuk edebiyatı konusunda yetkin, dini gelişim ve pedagojik gelişim ilkelerine uygun anlatımın tercih edilmesi için bu alanda bilgili kişiler tarafından yazılmalıdır. Burada belirtmeliyiz ki, bu nitelikleri tek başına bir kişinin taşıması oldukça zordur. Bu sebeple, çocuk siyer kitapları bu yetkinliklerde bir komisyon oluşturularak yazılmalı ya da yazılan çocuk siyer kitapları bu tür bir komisyon tarafından onaylandıktan sonra yayınlanmalıdır. Böylesine önemli bir konuda herhangi bir kontrol mekanizması olmaması yukarıda değinilen sorunlara neden olmaktadır. Çocukluk döneminde verilen din eğitiminin tüm hayatı etkilediği unutulmamalıdır. Belirtilen durumlar dikkate alınarak Hz. Peygamber'in hayatını

---

⁴¹⁸ Şaban Öz, "Çocuklar İçin Yazılan Siyer Kitaplarındaki Sorunlar ve Çözüm Önerileri" *Siyer Öğretimi / Çocuk Kitapları, Edebi Eserler ve Popüler Yayınlar Bildiri Kitabı*, 10-12 Şubat 2017, (Darıca: Siyer Vakfı,2017).

⁴¹⁹ Şirin, "Çocuk Siyeri Yazma Kılavuzu İçin Ön Bilgi Notları".

⁴²⁰ Musa Mert, Sözlü ve Yazılı Edebiyatla Hz. Muhammed'i (s.a.v.) Çocuklara Anlatırken Dikkate Alınması Gerekenler, *Hz. Peygamber'i Sanatla Anlatmak Sempozyumu*, (Sakarya: Sakarya Büyük Şehir Belediyesi, 2017).

⁴²¹ Şengül, Çocuklara Yönelik Siyer Yazımında Psikolojik ve Pedagojik Faktörler, 205.

konu alan çocuk kitaplarında rol model alınabilecek örnek Peygamber algısı oluşturulmalıdır. Güzel ahlaki tamamlamak üzere gönderilen peygamberin ahlaki özelliklerinin daha fazla yer aldığı eserler, yeni neslin karakter oluşumunda büyük önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, Hilal. *Seyyah Sıraç Hicaz'da Nur Peygamberim*, İstanbul: Pırıldı,2017.
- Akkoyunlu, Adil. *Örneğim Peygamberim*,7. bs. İstanbul: Çıra, 2018.
- Aksun, Zübeyde. “Çocuk Edebiyatı Kapsamında Enver Naci Gökşen’in Hikâyeleri ve Bunların Eğitim Değeri” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. E. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- Alkan Sarıççek, Ayşe. *Bizimkiler Yaz Kampında 1 Peygamberimiz'in Doğumu*, İstanbul: İnkılab,2013.
- Alkan Sarıççek, Ayşe. *Bizimkiler Yaz Kampında 3 İlk Vahiy*, İstanbul: İnkılab,2013.
- Alkan Sarıççek, Ayşe. *Bizimkiler Yaz Kampında 4 İslama Çağrı*, İstanbul: İnkılab,2013.
- Alkan Sarıççek, Ayşe. *Bizimkiler Yaz Kampında 7 Bedir, Uhud, Hendek*, İstanbul: İnkılab,2013.
- Allport, Gordon W.. *The Individual And His Religion*, New York: Macmillan Publishers,1960.
- Amanet Araz, Zeynep. “Dini Çocuk Kitaplarının Din Eğitimi Açısından İncelenmesi: “Dinimi Öğreniyorum Amentü serisi” ile “Hikâyelerle 365 Gün İman Esasları” Örnekleri” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,2018.
- Arslan, İhsan. “Risalet Beklentisi ve Hz. Peygamber'in Doğumu Esnasında Meydana gelen Olayların Değerlendirilmesi”. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. s.7(2018): 239-295.
- Aslan, Şeyma, vd. *Hız. Peygamber'i Nasıl Öğretelim*. İstanbul: Dem,2013.
- Atçakarlar, Nefise. *Dua Eden Peygamberim*, 1. bs. İstanbul: Timaş Çocuk, 2020.

- Atik, Aslıhan. “Ernest Harms ve Ronald Goldman’ın Dinî Gelişim Kuramları Bağlamında Dini İçerikli Çocuk Kitapları”, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.
- Ay, Mehmet Emin. *Çocuklarımıza Allah’ı Nasıl Anlatalım?* 37. bs. İstanbul: Timaş,2018.
- Aybey, Salih. “6-14 Yaş Arası Çocuğun Dini Gelişim Dönemi Özelliklerinin Bilinmesinin Din Eğitimi Açısından Önemi”. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, C.11, S.5 (2016): 69-84.
- Aydın, Atalay. *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, 4. bs. İstanbul: Alfa,2003.
- Aydın, Betül. *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*, 5. bs. Ankara: Nobel, 2004.
- Aydın, Emine. *Çocuklar İçin İslam Tarihi ve Peygamberimizin Hayatı*, 7 bs. İstanbul: Uğurböceği, 2015.
- Bak, Mustafa. *Çocuk Gelişimi*, İstanbul: Cinius, 2011.
- Başaran, İbrahim Ethem. *Eğitim Psikolojisi*, Ankara: Yargıçoğlu Yayınları, 1974.
- Başoğlu, Nuran. “Edebiyatımızda Çocuklar İçin Yazılmış Biyografi Kitapları Üzerine Bir İnceleme (2005-2015)” Yayınlanmamış Doktora Tezi S. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017.
- Bayraklı, Bayraktar. *İslam’da Eğitim: Batı Eğitim Sistemleri ile Mukayeseli*, İstanbul: Dergah,1980.
- Bilgili, Fatih Menderes. *Çocuğun Din Eğitimi ve Karşılaşılan Güçlükler*, İstanbul: Beyan, 2005.
- Bilgin Beyza ve Mualla Selçuk, *Din Öğretimi*, Ankara: Akid,1991.
- Bilgin, Beyza. *İslam ve Çocuk*, 3.bs. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 1997.
- Bilmen, Ömer Nasuhi. *Gül Peygamberim*, 1. bs. İstanbul: Mavi Lale,2016.

- BİSAV Çocuk Edebiyatı Atölyesi, Cumhuriyet dönemi Çocuk Siyerleri: Biçim ve İçerik Açısından İnceleme, *Siyer Atölyesi 2012 Türkiye’de Çocuklara Yönelik Siyer Çalışmaları*, İstanbul: Meridyen Kitaplığı, 2013: 253-259.
- Bovet, Pierre. *Din Duygusu ve Çocuk psikolojisi*, çev. S. Odabaşı. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1958.
- Boyacıoğlu, Ramazan. “Hz. Muhammed’in Vahiy Öncesi Dönemi”, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.5 (2001):5-22.
- Buharî, İmam. *Sahih-i Buhari Muhtasarı*, çev. Hanifi Akın. İstanbul: Çelik Yayınları, 2017.
- Cebeci, Suat. *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye’de Din Eğitimi*, 3.bs. Ankara: Akçağ,2015.
- Cengiz, Hatice Nur. “Dinî İçerikli Çocuk Kitaplarında Yazarın Çocuğa Bakışının İncelenmesi: Peygamber Hikâyeleri Örneği”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2022.
- Cihandide, Zeynep Nezahat. *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi*. 2. bs. İstanbul: Dem, 2014.
- Çakmak Güleç, Havise ve Hulusi Geçgel. *Çocuk Edebiyatı*, Genişletilmiş 2. bs. İstanbul: Kriter, 2012.
- Çalışkan, Adem. “İslami Çocuk Edebiyatı”. *Ondokuz Mayıs İlahiyat Fakültesi Dergisi*. C.12, S.12-13 (2001): 409-436.
- Çanakçı, Ahmet Ali. “Çocukluk Dönemi Gelişim Özellikleri ve Din Eğitimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri Üzerine Bir Araştırma”. *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, S.6 (2018):51-93.
- Çetin, Mahmut. *Biyografi Kitabı*, Ankara: Biyografi.net: 2012.
- Çın, Ahmet. “İlk Çocukluk Döneminde Çocuğun Ahlak Eğitimi”. *Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*. C.13, S.1 (2021): 549.

- Çiftçi, Ferhat. “Çocuk Edebiyatında Yaş Gruplarına Göre Kitaplar ve Özellikleri”. *ANEMON Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.1, S.1, (2013): 125-137.
- Çiftçi, Nermin. “Kohlberg’in Bilişsel Ahlak Gelişimi Teorisi: Ahlak ve Demokrasi Eğitimi”. *Değerler Eğitimi Dergisi*. C.1, S.1 (2003): 43-77.
- Çoban, Mehmet “Dini Konulu Çocuk Kitaplarının Yapısal ve Eğitsel Nitelikleri Açısından Değerlendirilmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,1996.
- Çolak, Mikail. “7-12 Yaş Dönemi Çocuklara Yönelik Hz. Peygamber’i Anlatan Kitapların Dini Gelişim Teorileri Açısından İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
- Çubukçu, Asri. “Kasım”, DİA İstanbul: TDV Yayınları, 2001, 24/538.
- Dam, Hasan. “Çocukluk Dönemi Din Eğitimi”, *Gelişimsel Basamaklara Göre Din Eğitimi*, Der. Mustafa Köylü. Ankara: Nobel, 2010, 13-63.
- Damla, Nurdan. *365 Günde Sevgili Peygamberim*, İstanbul: Timaş, 2019.
- Daşdemir, İsmail. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 2. bs. Ankara: Nobel, 2019
- Delibaş, Fatma. “Nurdan Damla’nın Dinî İçerikli Çocuk Kitaplarının Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Temel İlkelere Göre İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2022.
- Demil, Emine. “Hz. Peygamberin Risalet Öncesi Hayatına Dair Rivayetler”. Yayınlanmamış Doktora Tezi. A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.
- Demirbağ, Hatice. “Çocuklara Yönelik Dini Kitaplarda Oluşturulması Amaçlanan Peygamber Tasavvuru” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.

- Demircan, Candemir. “TÜBİTAK Çocuk Kitaplığı Dizisindeki Kitapların Dış Yapısal ve İç yapısal Olarak İncelenmesi”. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. C.2, S.1 (2006): 12-27.
- Demirdöğen, Melek ve Ayşe Farsakoğlu Eroğlu, “İslami Çocuk Edebiyatı”, *Turkish Studies- Language Dergisi*, S.16 (2021):185-206.
- Demiryent, Emrah. *İlk İlmihalim Canım Peygamberim*, İstanbul: Fidan, 2019.
- Doğan, Yadigar. “İlköğretim Çağındaki 10-14 Yaş Grubu Öğrencilerinin Gelişim Özellikleri”. *Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. C.8, S.13 (2007): 155-187.
- Doğru, Mehmet. *Sevgili Peygamberimi Öğreniyorum*, 1. bs. İstanbul: Damla, 2018.
- Durmuş, Alpaslan. “Hz. Peygamber’le İlgili Çocuk Kitaplarında Duyuşsal Boyut”, *Siyer Atölyesi 3-4 Tebliğler Kitabı, 21-22 Nisan 2012*, İstanbul: Sonpeygamber.info Siyer Atölyesi, 2012: Meridyen Kitaplığı, 193-205.
- El-Alami, Dalal. *Son Mühür*, 10 bs. çev. Merve Akkuş. İstanbul: Edam, 2015.
- En- Nisaburi, Hâkim. *El- Müstedrek ale’s- Sahihayn*, 11 Cilt. çev. M. Beşir Eryarsoy. Konya: Konevi Yayınları,2013.
- Ertaş, Ülkühan. “Çocuklarda Din Eğitimi” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.
- Erul, Bünyamin. “Hz. Peygamber’in Risalet Öncesi Hayatına Farklı Bir Yaklaşım”. *Diyanet İlmî Dergi*. Özel sayı, Ankara, (2003): 33-66.
- Ethem, Ruhi. “Ebu Talib”, *DİA* İstanbul:TDV, 1994, 10/237-238.
- Fayda, Mustafa. “Muhammed”, *DİA*, (Ankara: TDV Yayınları, 2005), 30/408-409.
- Gazzalî, Muhammed. *Fıkhu’s-İre*, çev. Resul Tosun. İstanbul: Risâle Yayınları, 1987.
- Goldman, Ronald. *Realiness for Religion*, New York:The Seabury Pres,1970.
- Gökşen, Enver Naci. *Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız*, 1. bs. İstanbul, Okat Yayınları, 1966.

- Gönen, Mübeccel, vd. “Resimli Çocuk Kitaplarındaki Korku ve Kaygı Figürlerinin Resimleme ve İçerik Açısından İncelenmesi”. *International Congress Of Eurasian Social Sciences (ICOESS)*, Özel Sayı, (2017): 867-882.
- Gönen, Mübeccel. “Alanın Bileşenleri Bağlamında Çocuk Edebiyatı Öğretiminin Amacı ve İşlevi”. *Türk Dili Dil Ve Edebiyat Dergisi*. Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayı, S.756 (2014), 277-278.
- Gönen, Mübeccel. “Bir çocuk Kitabı Nasıl Değerlendirilir”. *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*. Der. M. Ruhi Şirin. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 1998, 231-233.
- Gündüz, Muhammed Muhdi. *İslam Düşüncesinde Çocukluk Dönemi Ahlak Eğitimi*, 1. bs. Ankara: Eskiye yayınları:2021.
- Güngör, Abide. “Ahlaki (Törel) Gelişim”, *Gelişim ve Öğrenme*, Der.Ayten Ulusoy, 5. Bs. Ankara: Anı Yayıncılık, 2006, 70-92.
- Hamidullah, Muhammed. *İslam Peygamberi*, çev. Yrd. Doç. Dr. Mehmet Yazgan. İstanbul: Beyan, 2017.
- Hançerlioğlu, Orhan. *Ruh Bilim Sözlüğü*, İstanbul: Remzi Kitabevi,1998.
- Hökelekli, Hayati. “Çocuk”, *DİA*(Ankara:TDV Yayınları,1993), 8/355-559.
- Hökelekli, Hayati. *Din Psikolojisi*, Ankara; Türkiye Diyanet Vakfı, 1993.
- İbn Hişam, *İslam Tarihi Siret-i İbn-i Hişam Tercemesi*, 4 Cilt. çev. Doç. Dr. Abdülvehhab Öztürk, İstanbul:Kahraman Yayınları, 2014.
- İbn Sa'd, *Kitabü't Tabakati'l-Kebir*, 11 Cilt. çev. Prof. Dr. Musa Kazım Yılmaz. İstanbul: Siyer, 2015.
- İnce Samur, A. Özgül. “Okuma Kültürü Edinme Sürecinde ‘İlkokul Dönemi (6-10 Yaş)’”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. C.50, S.1, (2017): 209-230.
- Kandemir, M. Yaşar. “Nasıl Bir Çocuk Edebiyatı”, *Türk Edebiyatı, Aylık Fikir ve Sanat Dergisi*. Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı, S.111 (1983): 20-35.

- Kandemir, M. Yaşar. *Dinmeyen Gözyaşları*, 1.bs. İstanbul: Tahlil, 2019.
- Kanger, Faruk. *Peygamber Ahlakını Referans Alan Karakter Eğitimi*, İstanbul: Erkam, 2009.
- Kara, Ayşe Serra. *Gül Peygamberim Hz. Muhammed (sav) Çocuklar İçin Siyer*, Konya: Kayalıpark,2019.
- Karaca, Amine Kevser ve Ayşe Yıldız Yıldırım, *Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı*, 1. bs. İstanbul: Düş Değirmeni, 2016.
- Karaca, Faruk. *Dini Gelişim Psikolojisi*, 1. bs, Trabzon: Kişisel, 2016.
- Karaçam, Ali ve Nihat Karaçam, *Hikâyelerle 365 Gün Siyer Saati*, İstanbul: Nesil, 2019.
- Karakaş, Vehbi. *Nasıl Bir Din Eğitimi: Din Eğitiminde Peygamber Modeli*, İstanbul: Rağbet, 2015.
- Karayel, Mehmet Akif. *Üzülmesin, Ağlamasın, Gülsün Peygamberim*, 1.bs. İstanbul: Erkam, 2009.
- Kaya, Vural. *Kutlu Peygamberim Çocuklar için Hz. Muhammed'in Hayatı*, 9.bs. İstanbul: Nar Çocuk, 2019.
- Kollektif, Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsiri, 5 Cilt. 4. bs. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2017.
- Kollektif, *Sevgili Peygamberim*, 1.bs. İstanbul: Tire yay., 2016.
- Konuk, Yurdagül. *Okul Öncesi Çocuklarda (5-6 Yaş) Dini Duygunun Gelişimi ve Eğitimi*, Ankara: TDV,1994.
- Köylü, Mustafa ve Cemil Oruç, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*. Ankara: Nobel, 2017.
- Köylü, Mustafa. "Çocukluk Dönemi Ahlaki Gelişim". *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*.S.12 (2003): 69-87.
- Köylü, Mustafa. "Çocukluk Dönemi Dini İnanç Gelişimi ve Din Eğitimi". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.11(2004): 137-154.

Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meali, Kollektif. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2003.

Malik, İmam. *Muvatta Tercümesi*, çev. Doç. Dr. Abdülvehhab Öztürk. İstanbul: Kahraman, 2013.

Mert, Musa. Sözlü ve Yazılı Edebiyatla Hz. Muhammed'i (s.a.v.) Çocuklara Anlatırken Dikkate Alınması Gerekenler, Hz. *Peygamberi Sanatla Anlatma Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 20-21 Nisan 2017*, Sakarya: Sakarya Büyükşehir Belediyesi, Sakarya Üniversitesi, Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi, 2017, 255-275.

Nacar, Bilge. "Çocuk Hikâyelerinde Din Eğitimi; Kemalettin Tuğcu ve M. Yaşar Kandemir Örnekleri", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.

Nalbant, Mehmet. *Sevgilinin Öyküsü*, İstanbul: Semerkand Çocuk, 2019.

Nas, Mehmet. "Çocukluk Dönemi Gelişimi ve Din Eğitimi" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.

Nas, Mehmet. "Çocukluk Dönemi Gelişimi ve Din Eğitimi". *Talim: Journal of Education in Muslim Societies and Communities*, S.2(2018): 289-325.

Oğuzkan, Ferhan. *Çocuk Edebiyatı*, 10.bs. Ankara: Anı, 2013.

Oruç, Cemil. "Erken Çocukluk Dönemi Din Eğitimi: Teorik Çerçeve, Yaklaşımlar ve Uygulama Örnekleri", *Yeni Türkiye Dergisi*, S.58 (2014): 621-635

Oruç, Cemil. *Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Din Eğitimi*, 3. bs. İstanbul: Dem, 2021.

Öcal, Mustafa. "Ailede Çocukların Dini ve Ahlaki Eğitimlerinde Karşılaşılan Problemlerin Başlıca Sebepleri ve Çözüm İçin Bazı Teklifler", *Din Eğitimi Araştırma Dergisi*, S.3(1996): 187-206.

Öz, Şaban. "Çocuklar İçin Yazılan Siyer Kitaplarındaki Sorunlar ve Çözüm Önerileri" *Siyer Öğretimi / Çocuk Kitapları, Edebi Eserler ve Popüler Yayınlar Bildiri Kitabı, 10-12 Şubat 2017*, (Darıca: Siyer Vakfı, 2017), 29-151.

- Özbek, Abdullah. *Hz. Muhammed: Bir Eğitimci Olarak*, 3. bs. Konya: Esra,1995.
- Öze, Özkan. *Peygamber Efendimiz (a.s.)*, İstanbul: Uğurböceği,2018.
- Özsarı, Elif ve Ayşe D. Öğretir Özçelik, “Toplumsal Alan Kuramına Göre Türkiye’de Orta Çocukluk Dönemindeki Ahlaki Gelişim”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. C.53, S.3 (2020): 1051-1074.
- Öztürk, Muhammed ve Songül Giren. “Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklar İçin Hazırlanan Hikâye Kitaplarındaki Korku ve Şiddet Öğelerinin İncelenmesi”. *Uluslararası Türkçe Kültür Eğitim Dergisi*. S.5 (2016): 2095-2108.
- Öztürk, Levent. “Necaşi Ashame”. *DİA*. İstanbul: TDV Yayınları, 2006, 32/476-477.
- Pehlivan, Gülsüm. “Çocuk Kitaplarında Dini Motifler ve Din Eğitimi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003.
- Peker, Hüseyin. *Din Psikolojisi*, İstanbul: Çamlıca, 2008.
- Sağlam, İsmail. *Çocuk ve İbadet: 7-14 Yaş Dönemi İbadet Eğitimi Üzerine Bir Araştırma*, Bursa: Düşünce, 2003.
- Saraçoğlu, Tuba Nur. “Cihet-i Vahde Risalesi Çerçevesinde Siyer ve Siyer Edebiyatı”, *Otur Baştan Yaz Beni Oto/Biyografiye Taze Bakışlar*, Der. Abdülhamit Kırmızı. İstanbul: Küre, 2011, 1-19.
- Saraçoğlu, Tuba Nur. “Çocuk Siyerinde Kaynak Kullanımı ve Bilgi Hataları”, *Siyer Atölyesi 3-4 Tebliğler Kitabı, 21-22 Nisan 2012*, İstanbul: Sonpeygamber.info Siyer Atölyesi, 2012: Meridyen Kitaplığı, 167-175.
- Sarı, Nurgül. *Türkiye’de Çocuklar İçin Siyer Çalışmaları -Diyanet Çocuk Dergisi (2000-2019) Özelinde*,1. bs. Kahramanmaraş: SAMER, 2020.
- Selçuk, Mualla. *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*, 2. bs. Ankara: TDV Yayınları, 1991.
- Selçuk, Ziya. *Gelişim ve Öğrenme*, 11. bs. Ankara: Nobel Yayınları, 2004.

- Selek, Dilek. *Çocuk Edebiyatı Ders Kitabı*, İstanbul Üniversitesi Çocuk Gelişimi Önlisans Programı, 2010.
- Senemoğlu, Nuray. *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*, 17. bs. Ankara: Pegem, 2010.
- Sever, Sedat. *Çocuk ve Edebiyat*, Ankara: Kök, 2003.
- Sevim, Ayşe. *Güneşe Yolculuk Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Hayatı*, 25. bs. İstanbul: Şule, 2020.
- Süphandağı, Abdulkadir. *Varlıkların Dilinden Efendimiz*, İstanbul: Nesil Çocuk, 2010.
- Şahin Utku, Nihal. Popüler Siyer Eserlerinde Peygamber Tasavvuru, *Siyer Atölyesi 3-4 Tebliğler Kitabı, 16-17 Nisan 2011*, İstanbul: Sonpeygamber.info Siyer Atölyesi, 2012: Meridyen Kitaplığı, 71-89.
- Şengül, Fatma. “Çocuklara Yönelik Siyer Yazımında Psikolojik ve Pedagojik Faktörler”, *Siyer Atölyesi 3-4 Tebliğler Kitabı, 21-22 Nisan 2012*, İstanbul: Sonpeygamber.info Siyer Atölyesi, 2012: Meridyen Kitaplığı, 205-213.
- Şimşek, Eyüp. “Çocukluk Dönemi Dini Gelişim Özellikleri ve Din Eğitimi”. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*. C.4, S.1 (2004): 207-220.
- Şirin, M. Ruhi. “Dünyada Çocuğun Ve Çocuk Edebiyatının Gündeme Gelmesi Hangi Dönemde Başladı”. *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*, (Der.) M. Ruhi Şirin. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 1998, 37-40.
- Şirin, M. Ruhi. *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış 'Çocuk Edebiyatı Nedir Ne Değildir?'*, Ankara: Kök, 2007.
- Şirin, M. Ruhi. Çocuk Siyeri Yazma Kılavuzu İçin Ön Bilgi Notları, Hz. *Peygamberi Sanatla Anlatma Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 20-21 Nisan 2017*, Sakarya: Sakarya Büyükşehir Belediyesi, Sakarya Üniversitesi, Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi, 2017, 275-285.
- Şirin, M. Ruhi. *Çocuk, Çocukluk ve Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Uçan At, 2019.
- Taşçı, Ahmet. *Küçük Ömer'in Maceraları-1 Canım Peygamberim*, İstanbul: Mevsimler Çocuk, 2020.

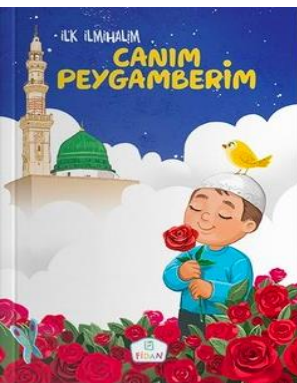
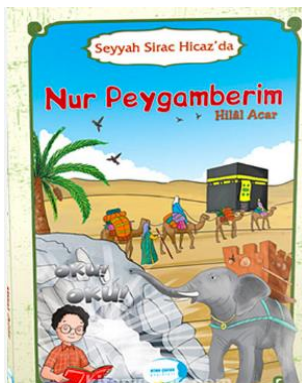
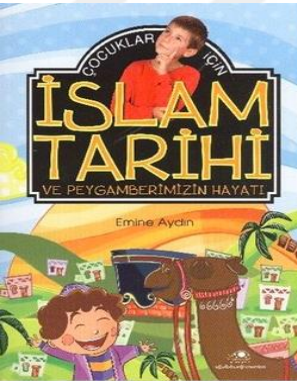
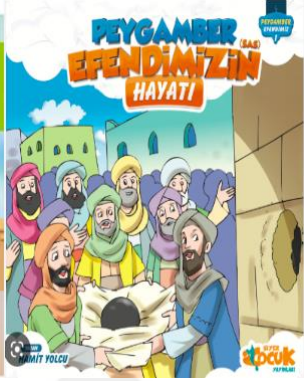
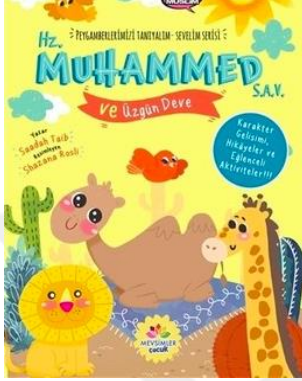
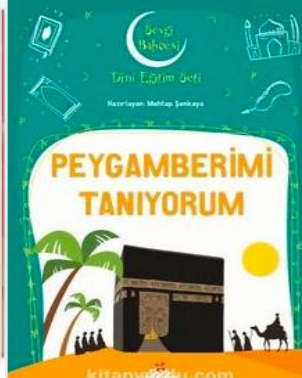
- Tatlıoğlu, Sevra Su. “Öğrenmeye Sosyal- Bilişsel Bir Bakış: Albert Bandura”. *Sosyoloji Notları Dergisi*, C.5, S.1, (2021): 15-30.
- Turanalp, Muhammed Fatih. “Dinî İçerikli Çocuk Kitaplarının Öğretmen Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi” Yayınlanmamış Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017.
- Tursun, Hatice Kübra. “Hz. Peygamber’in Hayatını Konu Alan Çocuk Kitaplarındaki Tarihi Bilgilerin Değerlendirilmesi” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.
- Türk, Esra. “Çocukluk Döneminde Duygusal Gelişim ve Din Eğitimi”. *Marife Dergisi*, Kış (2014):143-158.
- Uluğ, Emire ve Ayşegül Bayraktar. Determination of the Required Features of Children's Picture Books, *Journal of Education and Future*, S.6(2014), 25-42.
- Usak, Sevde Sevban. “Siyerin Çocuk Dilinde İnşası, Türkiye’de Çocuklara Yönelik Siyer Çalışmaları” *Siyer Atölyesi 3-4 Tebliğler Kitabı, 21-22 Nisan 2012*, İstanbul: Sonpeygamber.info Siyer Atölyesi, 2012: Meridyen Kitaplığı,185-193.
- Ünver, Gülsen. “Bedensel ve Devinsel Gelişim”, *Gelişim ve Öğrenme*, Der. Ayten Ulusoy, 5. bs. Ankara: Anı Yayıncılık,2006, 19-41.
- Varlı, Nazife. *Sevgili Peygamberim*, 1. bs. İstanbul: Hikmet Çocuk, 2012.
- Yalçın, Alemdar ve Gıyasettin Aytaş. *Çocuk Edebiyatı*, 9. bs, Ankara: Aktaş, 2017.
- Yapıcı, Şenay ve Mehmet Yapıcı. *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, Ankara: Anı Yayınları, 2005.
- Yavuz, Kerim. *Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişmesi: (7-12 yaş)*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı,1983.
- Yavuzer, Haluk. *Çocuk Psikolojisi*, 22. bs. İstanbul: Remzi, 2002.
- Yazıbaşı, Muhammed Ali. “Çocukluk Döneminde Din ve Din Eğitiminin Çocuklara Kazandırdıkları”. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi.*, C.6, S.1(2017):309-326.

- Yelten, Muhammet. *Fakülteler ve Yüksekokullar için Türk Dili ve Anlatım Bilgileri*, 5. bs. İstanbul: Doğu Kütüphanesi, 2012.
- Yıldırım, Ali ve Hasan Şimşek. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 11. bs. Ankara: Seçkin Yayınları, 2016
- Yıldırım, Selçuk. *Anne Bana Peygamberimizi Anlat*, 1.bs. İstanbul: Uğurböceği,2006.
- Yılmaz, Oğuzhan ve Bilge Destegüloğlu. “Çocuk Kitaplarına Yansıyan Şiddet”. *Elementary Education Online*. S.18 (3), (2019):1099-1112.
- Yolcu, Hamit. *Peygamber Efendimiz'in Hayatı*; 1. bs. İstanbul:Siyer Çocuk, 2019.
- Yolcu, Hamit. *Peygamber Efendimiz Serisi 1/ Peygamber Efendimizin Hayatı*, 1.bs İstanbul: Siyer Çocuk, 2020.
- Yorulmaz, Bilal. *Senaryo Yaklaşımlı ve Etkinlik Temelli Siyer Öğretimi*, 1.bs. İstanbul: Erkam, 2013.
- Yörükoğlu, Atalay. *Çocuk Ruh Sağlığı*, 1.bs. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür, 1978.
- Yusuf, Abdul Tawwab. *20 Öyküde Hz. Muhammed'in Hayatı*. çev. Muharrem Tan, 1.bs. İstanbul: Uysal, 2005.

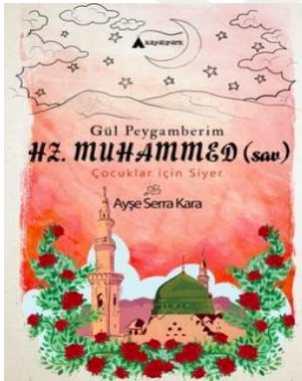
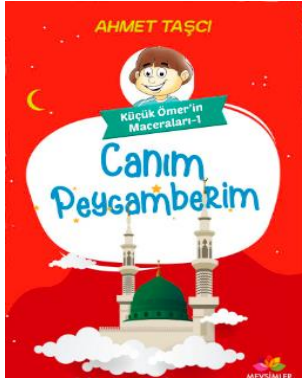
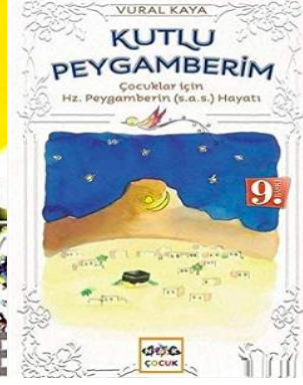
EKLER

EK-1 : Örneklemede Yer Alan Kitap Kapakları

EK-1 : Örnekleme Yer Alan Kitapların Listesi

	Kitap Adı	Yazar Adı	Yayınevi	Baskı Yılı	Sayfa Sayısı
1	Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı	Amine Kevser Karaca Ayşe Yıldız Yıldırım	Düş Değirmeni	2016	32
2	Gül Peygamberim	Ömer Nasuhi Bilmen	Mavi Lale	2016	159
3	Hz. Muhammed (s.a.v.)/ Peygamber Öyküleri	Belkıs İbrahimhakkıoğlu	Timaş Çocuk	2018	48
4	Anne Bana Peygamberimi Anlat	Selçuk Yıldırım	Uğur Böceği	2015	90
5	Son Mühür	Dalal Al-Alami	Edam	2015	88
6	Üzülmesin, Ağlamasın Gülsün Peygamberim	Mehmet Akif Karayel	Erkam	2009	80
7	Peygamber Efendimiz (s.a.v.) (Ciltli)	Özkan Öze	Uğur Böceği	2018	140
8	Can İle Canan Peygamberimizi Seviyoruz 2 – Ramazan Ayını Seven Peygamberim	Nefise Atçakarlar	Timaş Çocuk	2020	67
9	Can İle Canan Peygamberimizi Seviyoruz 2 – Çocukları Çok Seven Peygamberim	Nefise Atçakarlar	Timaş Çocuk	2020	69
10	Can İle Canan Peygamberimizi Seviyoruz 2 –Dua Eden Peygamberim	Nefise Atçakarlar	Timaş Çocuk	2020	64
11	Can İle Canan Peygamberimizi Seviyoruz 1 –Tertemiz Peygamberim	Nefise Atçakarlar	Timaş Çocuk	2018	64
12	Can İle Canan Peygamberimizi Seviyoruz 1 –	Nefise Atçakarlar	Timaş Çocuk	2018	69

	Merhametli Peygamberim				
13	Hikâyelerle 365 Gün Siyer Saati	Ali Karaçam-Nihat Karaçam	Nesil Çocuk	2016	384
14	Peygamberimi Taniyorum	Mehtap Şenkaya	Erdem Çocuk	2019	56
15	Peygamberimin Kim Olduğunu Biliyorum	Ömer Baldık-Çiğdem Özmen	Timaş Çocuk	2019	32
16	Hz.Muhammed (Sav) Ve Üzgün Deve / Peygamberlerimizi Tanyalım Sevelim Serisi 8	Sarah F. Taub, Saadah Taib /Çev. Leyla Es	Mevsimler Kitap	2019	16
17	Sevgili Peygamberim	Kollektif	Tire	2016	40
18	Peygamber Efendimizin (S.A.S.) Hayatı / Peygamber Efendimiz Serisi 1	Hamit Yolcu	Siyer Çocuk	2019	60
19	Peygamber Efendimizin (S.A.S.) Ahlakı / Peygamber Efendimiz Serisi 2	Hamit Yolcu	Siyer Çocuk	2019	60
20	Çocuklar İçin İslam Tarihi Ve Peygamberimizin Hayatı	Emine Aydın	Uğur Böceği	2015	144
21	Sevgilinin Öyküsü	Mehmet Nalbant	Semer kand Çocuk	2019	81
22	Seyyah Sıraç Hicaz'da Nur Peygamberim	Hilal Acar	Pırıltı	2017	288
23	Canım Peygamberim	Zekai Şengün, Emrah Demiryent	Fidan	2019	72
24	Bizimkiler Yaz Kampında 1 Peygamberimiz'in Doğumu	Ayşe Alkan Sarıççek	İnkılab	2013	16

25	Bizimkiler Yaz Kampında 3 İlk Vahiy	Ayşe Alkan Sarıççek	İnkılab	2013	16
26	Bizimkiler Yaz Kampında-4 İslama Çağrı	Ayşe Alkan Sarıççek	İnkılab	2013	16
27	Bizimkiler Yaz Kampında-6 Medine	Ayşe Alkan Sarıççek	İnkılab	2013	16
28	Bizimkiler Yaz Kampında-7 Bedir Uhud Hendek	Ayşe Alkan Sarıççek	İnkılab	2013	16
29	Örneğim Peygamberim	Adil Akkoyunlu	Çıra	2019	159
30	Güneşe Yolculuk Hz. Muhammed (s.a.v.)'in Hayatı	Ayşe Sevim	Şule	2020	238
31	Varlıkların Dilinden Efendimiz	Abdülkadir Süphandağı	Nesil Çocuk	2010	80
32	Dinmeyen Gözyaşları	Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir	Tahlil	2019	63
33	Ebu Cendel'in Zincirleri	Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir	Tahlil	2019	71
34	Peygamberimizin Güzel Huyları	Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir	Tahlil	2019	63
35	Peygamberimizin Son Yılları	Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir	Tahlil	2019	63
36	365 Günde Sevgili Peygamberim	Nurdan Damla	Timaş	2019	448
37	Sevgili Peygamberimi Öğreniyorum	Mehmet Doğru	Damla	2018	256
38	Sevgili Peygamberim	Nazife Varlı	Hikmet Çocuk	2012	112

39	Kutlu Peygamberim Çocuklar İçin Hz. Peygamberin Hayatı	Vural Kaya	Nar Çocuk	2019	190
40	20 Hikâyede Peygamberimizin Hayatı	Abduttevvab Yusuf Çev. Muharrem Tan	Uysal	2016	160
41	Küçük Ömer'in Maceraları-1 Canım Peygamberim	Ahmet Taşçı	Mevsimler Çocuk	2020	95
42	En Güzel Örneğim Peygamberim	Nehir Aydın Gökdoğan	Pırıltı	2012	120
43	Gül Peygamberim Hz. Muhammed (s.a.v.) Çocuklar İçin Siyer	Ayşe Serra Kara	Kayalıpark Çocuk	2020	111
Toplam Sayfa Sayısı			4.581		

EK-2: Hz. Peygamber'in Hayatını Konu Alan Çocuk Kitapları Listesi

No	Kitap Adı	Yazar	Yayınevi	Sayfa Sayısı	Baskı Yılı
1	365 Günde Sevgili Peygamberim	Nurdan Damla	Timaş	448	2019
2	Peygamber Efendimizin (s.a.s.) Hayatı / Peygamber Efendimiz Serisi 1	Hamit Yolcu	Siyer Çocuk	60	2019
3	Peygamber Efendimizin (s.a.s.) Ahlakı / Peygamber Efendimiz Serisi 2	Hamit Yolcu	Siyer Çocuk	60	2019
4	Peygamber Efendimizin (s.a.s.) Hayatından Hikâyeler Peygamber Efendimiz Serisi 4	Şaban Öz	Siyer Çocuk	63	2017
5	Peygamber Efendimizin (s.a.s.) Hayatından Hikâyeler / Peygamber Efendimiz Serisi 4	Hamit Yolcu	Siyer Çocuk	60	2019
6	Hz.Muhammed (s.a.v) / Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri 5	Veli Karanfil	Mevsimler Kitap	176	2019
7	Hz.Muhammed (s.a.v.) ve Üzgün Deve / Peygamberlerimizi Tanıyalım Sevelim Serisi 8	Sarah F. Taub, Saadah Taib /Çev. Leyla Es	Mevsimler Kitap	16	2019
8	Hz. Muhammed (s.a.v.)/ Peygamber Öyküleri	Belkıs İbrahimhakkıoğlu	Timaş Çocuk	48	2018
9	Peygamberimi Öğreniyorum	Komisyon	Dib	79	2019
10	Kutlu Peygamberim Çocuklar İçin Hz. Peygamberin Hayatı	Vural Kaya	Nar Çocuk	190	2019
11	Peygamberimi Tanıyorum	Mehtap Şenkaya	Erdem Çocuk	56	2019
12	Peygamberimizin Mucizeleri	Nurdan Damla	Timaş Çocuk	160	2019

13	Can ile Canan Peygamberimizi Seviyoruz 1 –Cömert Peygamberim	Nefise Atçakarlar	Timaş Çocuk	64	2018
14	Can ile Canan Peygamberimizi Seviyoruz 1 – Dürüst Peygamberim	Nefise Atçakarlar	Timaş Çocuk	67	2018
15	Can ile Canan Peygamberimizi Seviyoruz 1 –Tertemiz Peygamberim	Nefise Atçakarlar	Timaş Çocuk	64	2018
16	Can ile Canan Peygamberimizi Seviyoruz 1 – Çalışkan Peygamberim	Nefise Atçakarlar	Timaş Çocuk	69	2018
17	Can ile Canan Peygamberimizi Seviyoruz 1 – Merhametli Peygamberim	Nefise Atçakarlar	Timaş Çocuk	69	2018
18	Peygamber ve Çocuk	Esra Korkmaz	Timaş Çocuk	48	2017
19	Dünya Çocukları Peygamberimizi Tanıyor	Nurdan Damla	Timaş Çocuk	144	2017
20	Hikâyelerle 365 Gün Siyer Saati	Ali Karaçam- Nihat Karaçam	Nesil Çocuk	384	2019
21	Peygamberim Canım Benim	Mehmed Paksu	Nesil Çocuk	192	2016
22	Son Peygamber Bizim Peygamberimiz Hz. Muhammed	Yılmaz Yenidingç	Nesil Çocuk	32	2020
23	Küçük Kalplere Peygamberimizden Hikâyeler	Yılmaz Yenidingç	Nesil Çocuk	64	2018
24	Varlıkların Dilinden Efendimiz	Abdülkadir Süphandağı	Nesil Çocuk	80	2010
25	Canım Peygamberim	Yavuz Bahadıroğlu	Nesil Çocuk	224	2013

26	Sevgili Peygamberimi Tanıyorum	Abdülkadir Fidan	Fazilet Çocuk	320	2017
27	Peygamberimizden Dini Hikâyeler	Mürşide Uysal	Uysal	80	2018
28	Peygamberimizin Özellikleri ve Güzellikleri - Temizlik	Özkan Öze	Uğur Böceği	112	2014
29	Peygamberimizin Özellikleri ve Güzellikleri 2 - Güzel Ahlak	Özkan Öze	Uğur Böceği	128	2014
30	Rehberim, Peygamberim Hz. Muhammed Sallallahu Aleyhi ve Sellem	Münevver Kocaer	Sebe	192	2018
31	Sevgilinin Öyküsü	Mehmet Nalbant	Semerkan d Çocuk	81	2019
32	Peygamberimizi Güldüren Şakalar	Musa Mert	Kayalıpark Çocuk	112	2018
33	Bizimkiler Yaz Kampında (10 Kitap Takım)	Ayşe Alkan Sarıççek	İnkılab	16	2013
34	Bizimkiler Yaz Kampında (10 Kitap Takım)	Ayşe Alkan Sarıççek	İnkılab	16	2013
35	Bizimkiler Yaz Kampında (10 Kitap Takım)	Ayşe Alkan Sarıççek	İnkılab	16	2013
36	Bizimkiler Yaz Kampında (10 Kitap Takım)	Ayşe Alkan Sarıççek	İnkılab	16	2013
37	Bizimkiler Yaz Kampında (10 Kitap Takım)	Ayşe Alkan Sarıççek	İnkılab	16	2013
38	Bizimkiler Yaz Kampında (10 Kitap Takım)	Ayşe Alkan Sarıççek	İnkılab	16	2013
39	Bizimkiler Yaz Kampında (10 Kitap Takım)	Ayşe Alkan Sarıççek	İnkılab	16	2013

40	Bizimkiler Yaz Kampında (10 Kitap Takım)	Ayşe Alkan Sarıççek	İnkılab	16	2013
41	Bizimkiler Yaz Kampında (10 Kitap Takım)	Ayşe Alkan Sarıççek	İnkılab	16	2013
42	Bizimkiler Yaz Kampında (10 Kitap Takım)	Ayşe Alkan Sarıççek	İnkılab	16	2013
43	En Güzel Örneğim Peygamberim	Nehir Aydın Gökdoğan	Pırıltı	120	2012
44	Sevgili Peygamberimi Öğreniyorum	Mehmet Doğru	Damla	256	2018
45	Peygamber Çocuk ve Dua	Mevlüt Işık	Ema	240	2017
46	Bulut Şemsiyesi / Hazreti Peygamberimizin Hayatı	Vahid Sur	Marifet Çocuk	32	2014
47	Allah'ın En Sevdiği Kulu 1 / Hazreti Peygamberimizin Hayatı	Vahid Sur	Marifet Çocuk	32	2014
48	Seni Çok Seviyorum Canım Peygamberim	Ömer Nasuhi Bilmen	Mavi Lale	129	2016
49	Ağlayan Kütük / Hazreti Peygamberimizin mucizeleri	Yasemin Mina Özden	Marifet Çocuk	16	2014
50	Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı	Amine Kevser Karaca Ayşe Yıldız Yıldırım	Düş Değirmeni	32	2016
51	Gül Peygamberim	Ömer Nasuhi Bilmen	Mavi Lale	159	2016
52	İlk Öğretmenim Peygamberim	Nur Kutlu	Timaş Çocuk	256	2016
53	Dinmeyen Gözyaşları	Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir	Tahlil	63	2019

54	Ebu Cendel'in Zincirleri	Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir	Tahlil	71	2019
55	Peygamberimizin Güzel Huyları	Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir	Tahlil	63	2019
56	Peygamberimizin Son Yılları	Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir	Tahlil	63	2019
57	Sevgi Peygamberim	Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir	Tahlil /Nesil	48	2019
58	Peygamberimizin Dilinden Kıssalar	Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir	Tahlil /Nesil	48	2019
59	Mercan Ali	Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir	Tahlil /Nesil	48	2019
60	Medine Yollarında	Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir	Tahlil /Nesil	48	2019
61	Seyyah Sıraç Hicaz'da Nur Peygamberim	Hilal Acar	Pırıltı	288	2017
62	Canım Peygamberim	Zekai Şengün, Emrah Demiryent	Fidan	72	2019
63	Örneğim Peygamberim	Adil Akkoyunlu	Çıra	159	2019
64	Sevgili Peygamberim	Kollektif	Tire	40	2016
65	Biricik Peygamberim ve Onun Çağındaki Çocuklar	Mehmet Emin Ay	Timaş Çocuk	144	2018
66	Üzülmesin, Ağlamasın Gülsün Peygamberim	Mehmet Akif Karayel	Erkam	80	2009
67	Canım Peygamberim Hicret Çocuklar ve Gençler İçin Asrı Saadet	Suat Karadağ	Gonca	80	2020

68	Canım Peygamberim Veda Haccı ve Gençler İçin Asrı Saadet	Suat Karadağ	Gonca	80	2020
69	Canım Peygamberimin Çocukluğu ve Gençliği (Çocuklar ve Gençler İçin Asrı Saadet)	Suat Karadağ	Gonca	80	2020
70	Peygamberimizin Mucizeleri Çocuklar İçin	M. Sinan Adalı	Uğur Böceği	128	2009
71	Anne Bana Peygamberimi Anlat	Selçuk Yıldırım	Uğur Böceği	90	2015
72	Çocuklar İçin İslam Tarihi ve Peygamberimizin Hayatı	Emine Aydın	Uğur Böceği	144	2015
73	Çocuk Siyeri Hazreti Muhammed'in Hayatı	İlknur Günay Apak	Ensar Çocuk	192	2015
74	Güzel Dinim Peygamberimi Seviyorum	Kollektif	Semer kand Çocuk	24	2017
75	Peygamber Efendimiz (s.a.v.) (Ciltli)	Özkan Öze	Uğur Böceği	140	2019
76	20 Öyküde Peygamberimizin Hayatı	Abduttevvab Yusuf Çev. Muharrem Tan	Uysal	160	2005
77	Çocuklar İçin Kuranda Adı Geçen Peygamberlerin Öyküsü Hz. Muhammed	Veli Karanfil	Pinus Kitap	104	2013
78	Güneşe Yolculuk Hz. Muhammed (s.a.v.)'İN Hayatı	Ayşe Sevim	Şule	238	2020
79	Son Mühür	Dalal Al-Alami	Edam	88	2015
80	Peygamberimin Kim Olduğunu Biliyorum	Ömer Baldık-Çiğdem Özmen	Timaş Çocuk	32	2019
81	Sevgili Peygamberim	Nazife Varlı	Hikmet Çocuk	112	2012
82	Can ile Canan Peygamberimizi	Nefise Atçakarlar	Timaş Çocuk	64	2020

	Seviyoruz 2 – Dargınları Barıştıran Peygamberim				
83	Can ile Canan Peygamberimizi Seviyoruz 2 – Ramazan Ayını Seven Peygamberim	Nefise Atçakarlar	Timaş Çocuk	67	2020
84	Can ile Canan Peygamberimizi Seviyoruz 2 –Dua Eden Peygamberim	Nefise Atçakarlar	Timaş Çocuk	64	2020
85	Can ile Canan Peygamberimizi Seviyoruz 2 – Bilgiye Önem Veren Peygamberim	Nefise Atçakarlar	Timaş Çocuk	69	2020
86	Can ile Canan Peygamberimizi Seviyoruz 2 – Çocukları Çok Seven Peygamberim	Nefise Atçakarlar	Timaş Çocuk	69	2020
87	Birdirbir Peygamberimiz ve Ailesi	Editör: Hatice Işılak Durmuş	Edam	31	2016
88	Birdirbir Hz. Muhammed As.	Editör: Hatice Işılak Durmuş	Edam	29	2016
89	Peygamberimizden Çocuklara	Hilal Özdamar	Nakkaş	111	2017
90	Çocuklar İçin Sevgili Peygamberimiz ‘in (sav) Hayatı	Cuma Karakoç	Aksa Çocuk	95	2018
91	Küçük Ömer'in Maceraları-1 Canım Peygamberim	Ahmet Taşçı	Mevsimler Çocuk	95	2020
92	Küçük Ömer'in Maceraları-2 Mekke'ye Gidiyoruz	Ahmet Taşçı	Mevsimler Çocuk	87	2020
93	Küçük Ömer'in Maceraları-3 Peygamber Şehri Medine	Ahmet Taşçı	Mevsimler Çocuk	87	2020
94	Benim Güzel Peygamberim	Zekiye Gül	Fidan	170	2020
95	Çocuk Diliyle Biricik Peygamberim	Handan Yalvaç Arı- Esmâ Budak	Çilek	152	2020

96	Peygamberimizin Hayatı Medine Dönemi Seti	Kollektif	Aktaş	236	2020
97	Canım Rehberim Peygamberim 1. Hayır Çarşısı	Nehir Aydın Gökdoğan	Damla Çocuk	32	2016
98	Canım Rehberim Peygamberim 2- Kitap Okuyorum	Nehir Aydın Gökdoğan	Damla Çocuk	32	2016
99	Canım Rehberim Peygamberim 3- İsrâf Yok, Bereket Var	Nehir Aydın Gökdoğan	Damla Çocuk	32	2016
100	Canım Rehberim Peygamberim 4- Hayvanları Seviyorum	Nehir Aydın Gökdoğan	Damla Çocuk	32	2016
101	Canım Rehberim Peygamberim 5- Sözümlü Tutuyorum	Nehir Aydın Gökdoğan	Damla Çocuk	32	2016
102	Canım Rehberim Peygamberim 6- Özür Diliyorum	Nehir Aydın Gökdoğan	Damla Çocuk	32	2016
103	Canım Rehberim Peygamberim 7- İyi Geçiniyorum	Nehir Aydın Gökdoğan	Damla Çocuk	32	2016
104	Canım Rehberim Peygamberim 8- Teşekkür Ediyorum	Nehir Aydın Gökdoğan	Damla Çocuk	32	2016
105	Canım Rehberim Peygamberim 9- Anneme Babama İyili Yapıyorum	Nehir Aydın Gökdoğan	Damla Çocuk	32	2016
106	Canım Rehberim Peygamberim 10- Akrabalarımı Ziyaret Ediyorum	Nehir Aydın Gökdoğan	Damla Çocuk	32	2016
107	Peygamberimizin Hayatı	Mürşide Uysal	Uysal	224	2016
108	Dünya Çocuklarına Peygamber Şekerleri	Nurdan Damla	Nesil Çocuk	288	2005
109	Peygamberimi Merak Ediyorum	Özkan Öze	Uğur Böceği	153	2009
110	Elif ile Ahmet'in Umre Günlüğü	Hatice Güloğlu	Timaş Çocuk	120	2018

111	Gül Peygamberim Hz. Muhammed (sav) Çocuklar İçin Siyer	Ayşe Serra Kara	Kayalıpark Çocuk	111	2020
Toplam Sayfa Sayısı			10.943		

ÖZGEÇMİŞ

Büşra KÖLE AYTAÇ

A. EĞİTİM

Yüksek Lisans: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Felsefe ve Din Bilimleri, 2022, İstanbul

Lisans: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi 2017, Samsun

B. MESLEKİ DENEYİM

2017-2022 Özel Gaziosmanpaşa Şefkat İlköğretim Okulu-Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni

C. İLGİ ALANLARI

Okul Öncesi Çocuklarda Din Eğitimi

Dini İçerikli ve Hz. Peygamber'in Hayatını Anlatan Çocuk Kitapları

Türkiye'de Çocukluk Dönemi Din Eğitimi

D. YAYINLARI

İZÜ Sosyal Bilimler Lisansüstü Öğrenci Kongresi, 29-20 Mayıs 2020, "Türkiye'de Okul Öncesi Dönemde Din Eğitimi" ve "Hz. Muhammed'in Hayatını Konu Alan Çocuk Kitaplarının Din Eğitimi Bakımından İncelenmesi: 6-10 Yaş Dönemi" başlıklı tebliğ.